

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + Keep it legal Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

UNIL SIP DO LIBR. DO LIBR. THE CITY OF NEW VENERAL RARY SITY anos LIBRARIES . 4 ilized by Google

книга

БОЛЬШЕМУ ЧЕРТЕЖУ.

١

1-47130

КННГА

BOALMENT, JEPTERT

ИТИ

древняя карта

РОССІЙСКАГО ГОСУДАРСТВА,

поновленная въ розрядъ и списанная въ книгу 1627 года.

ИЗДАНІЕ ВТОРОЕ.

САНКТПЕТЕРВУРГЪ.

Въ типографіи ИМПЕРАТОРСКОЙ Россійской Академіи.

1838.

eH. oogle

Cii

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ темъ, чтобы по напечатанія представлено было въ Цензурный Комитеть узаконенное число экземпларовь,

Санктистербургь, 23 Февраля, 1838 года.

Ценсоръ А. Крыловъ.

Digitized by Google

ОТЪ ВТОРАГО ИЗДАТЕЛЯ.

5400000 - 7× JUN 241980 26C

Древныйшая географическая карша Московскаго государства была составлена въ Розрядь; но когда именно, съ достовърностію нензвысшно. Караманны полагаешь выроящь нымъ, чщо она сочинена при Царь Θеодорь Іоанновичѣ (1584-1598); ибо въ ней находятся **ммена** городовъ, Курска, Воронежа, Оскола, пестроенныхъ въ его время: но нѣнъ новьйшихъ, основанныхъ пресмникомъ его Годуновымъ: Борисова на Донцъ-Съверскомъ и Царево - Ворисова на устых Прошвы (CM. Исторію Росс. Государства Х, 260). Лербергъ, составление карты относитъ къ 1599 году, ш. е., къ царсшвованию Годунова, не приводя однакоже доказашельствъ (см. его Изслъдованія, служащіе къ объясненію древней Русской исторія, стр. 5).

Digitized by Google

Какъ бы то ни было; но карта, опть употребленія мало по малу обветшала, и по тому Царь Михаилъ Өеодоровичь приказалъ (въ 1627 году) Розряду возобновить ее, и сосшавищь еще новую, означивъ въ ней, ошъ Москвы, города Рязанскіе, Свверскіе и Польскіе, и отъ города Ливенъ до Перекопи. Симъ дъломъ занимались и совершили его Аьяки, Дунный Осдорь Лихачевь, и Миханль Даниловъ.

При Царь Осодорь Алексьевичь, въ 1680 году, она была сдълана вновь съ дополнениемъ по шогдащнему состоянию.

Къ объимъ каршамъ было соснавлено ж описаніе.

Объ онъ оставались въ неизвъсиносни до 1773 года, въ которомъ одна изъ нихъ была напечатана въ С. Петербургъ Н. Новиковымъ, подъ названіемъ: "Древняя Россійская Идрографія, содержащая описаніе Московскаго государства, рѣкъ, протоковъ, озеръ, кладязей, и какіе по нихъ городы и урочища, и на каковъ одые разспояніи". Новикову попалось описаніе каршы, сочиненной въ 1680 году; ибо въ приложенномъ

**

ить столивнанию Продалный сонистинителя, стрис-

. "Вч. обй жнигь: опцеано : Великаго (Посу» удари: Цара: и: Великага: Кназа Сеодора Аленgeneration Beamid. w Maard m: Bhing "Ровсія Санодержиз'ь Россійскія держаны по "Царекос государсийоц, первоначально прир. "снівукаций у пресловупный и повскорунсяция ульни средь. Москна, се прочими окрессивными "градыршистовасмыри, и мернин, и бырына ую обладениенныйнула: оц вопольныйн ор чин, , т со сооры, и и инадион, и бутры зо йайъсже-"торвіої тородить тамбивеннири , маноря у ш урвки, чи рвчин, на аладиаць и бугрыланнура. ляния зовушех, жухолько опрь града до града, у,они: монисаныря доннонасныря насрейсьу и эконторыя раки и сворар и вы жощоровы ив-"end, u Kan'sobymen, whe one sypy place "вытевли, и гдв нахи, и что гдв къ копоырону морю: на рыкахъ протововъ домли гдъ ула копорыхъ ръкахъ, на которой оторонв, "тороды и урочюща, или. кладязи, или сверя, ум от какой ионтребою та тодою поторой ульянны, или ссеро), съсослью ли , или съ прыбою, нам съ чъкы. Или по конерынь

ALL I

элюданъ накова чина бынающъ начадьные элюди: бояре ли, или окольничіе, или сшольа,ники, или сшряпчіе, или жильцы, или двоэрине Московскіе, или, городовые, и що въ эсей книгь писано. А черпіежь нюй цисанъ эк царсшвующемъ градь Москвь, въ льщо эошъ созданія міра 7.188, а ошъ Рождесшва эХристова 1680, мьсяца Іюля въ 20 день".

Издатель Идрографія говорящь, чщо онь имбль шесшь списковь одинь получиль онь онь Петра Кириловиза Хльбникова, два жаъ библіощеки Академія наукъ, веська неисправные, два изъ Московской библіошеки Александра Григорьевича Собакина, и одинъ синсовь со синска, находящагося въ Пашріаршей ризниць, ком онъ всь сличаль между собою, принявъ за основание Хлъбниковский, какъ исправнъйшій всъхъ другихъ. Находящееся, продолжаень онь, при семь синскв предисловіе показываешь, чшо сія книга была въ прехъ часпяхъ: впорую часпь, жакъ ему кажешся, ошыскалъ онъ подъ названіень "Поверсшныя вниги", кошорую намъреваенися издань въ свъшъ въ непродолжинельновъ времяни, а третьей части, содер-

VIII

жащей из себь описание, из конторыхъ городахъ находились бояре и пр., онъ опыскащь еще не могъ.

Поверсиная кинга, о которой говоришь Новиковь, къ величайшену сожальнио, неиздана еще и по сіс время.

Издашелю Идрографія желавістню было описаніе наршы, сділавное въ 1627 году, которое явилось въ світь подъ названіемъ: "Книга большему чершежу, или древняя карта Россійскаго Государства, поновленная въ Розряді и списанная въ книгу 1627 года." Оно напечатано въ С. Петербургі 1792 года, въ шинографія Горнаго училища, на 323 страницахъ въ 8, съ предъувідомленіемъ азбучнаго оглавленія на LVIII.

Издашель сей книги не подписаль своего имяни; но изъ предъувъдомления его можно, по слогу и правописанию, догадыванься; чщо ещо быль И. Н. Болшиць.

Изданіе ещо давно уже исчезло наъ циняной продажи и досшавань его можно шолько по случаю и за большую цвиу, да и Древняя Идрографія двлаешся уже довольно рвдкою. По сей причнић и рынилси сдаланы инорее издание Юниги большену черноку. Но: дабад однимъ разомъ можно было видениь твограз фическое полошение: Русскаго: государсника въ шечени цалаго сиолания, на е., онъ исхода XVI до исхода XVII вика, и: помасшимъ въ еню издание и шакъ нацинасную Идрографио, отличивъ се малимъ перифтомъ. Покорнайно прошу чинанелей замънина оладующее :

1) Еели при надонъ слове изъ Книги большему чернону поспанленъ знакъ // и непосредспвенно за пънъ слъдуенть въ скобе натъ []: слово мълкимъ перафиюнъ; шо послъднее означаещъ разнословіе въ Идрографіи, напр. "ръка [рика] и п. д.

2) Если какое слово #35 первой книги поставлено между двухъ знайовъ #3: 100 спо показываетъ , что сего слова не находится въ Идрографія, напр. #протоку: 40: версить#.

3) Слона, напочананные въ своблахъ [:] мълкимъ шрифшонъ шакъ, чшо предшествующее имъ слоно взъ Кнага болешему черпежу неозначено ^И, показывають, чщо она находящея щолько въ Идрографія, а въ нервой явштъ ихъ вънъ. На ивлкіе разнословія, напр. градъгородъ, езеро-озеро и п. п., я не обращалъ вниманія.

Сличая оба списка оказывается, что Книга большему чершежу написана гораздо исправные Идрографіи; въ послъдней встрьчаются ужасныя описки, и въ особенности въ цыфрахъ, кои однакоже я оставилъ такъ, какъ ихъ нашелъ.

Древняя ета географія, разрѣшающая многіе для насъ важные вопросы, заслуживаетъ подробнѣйшаго объясненія, на что однакоже требуется много времяни, котораго у меня недостаетъ. Впрочемъ, я сдѣлалъ нѣторые легкіе замѣчанія, какъ въ самомъ текстѣ, такъ и въ азбучномъ указателѣ.

Книга большему чертежу есть ничто мное, какъ описаніе географической карты, что ясно видно изъ вступленія къ книгь. Но существуетъ ли еще ета карта, неизвѣстно ни кому, покрайней мѣрѣ до сего времяни; очень жаль, если она изчезла со всемъ.

A. Asunosa

С. Петербургъ. 1858. XI

a de la construction de

Digitized by Google

предъувъдомление

ПЕРВАГО ИЗДАТЕЛЯ.

Подражая рвенію, съ каковымъ нѣкошорые 'йзъ ученыхъ особъ чрезъ издание съ своими объясненіями разныхъ историческихъ ⁶ древностей — стараются оказать древней отечественной исторіи услугу, открытіемъ темныхъ или и совершенно неиввестныхъ истиннъ, принялъ я намереніе споспријесинвовашь: шаковримъ полезнымъ ихъ предпріншіянь на первый случай чрезь сообщеніе публикь древней книги подъ названіемь: Вольшой чершежь всему Россійскому государству; а послѣ и другими до исторіи У Россійской оппносящимися сочиненіями. Судя по необширному сея книги содержанію, ко-· нечно многіе скажуть, что не можеть она "на мало послужить къ обогащению отече-

ственной исторіи, а когда увидлтъ въ ней, напримъръ, первыя сіп слова: Царствующій градъ Москва спонтъ на Москвъ ръка на левомъ берегу; и, оптъ Москвы до города Серпухова, девяносто версть и пр., безъ сумньнія вознегодують и скажуть: къ чему шаковое напрасное издание? Ибо есшь много новъйшихъ довольно исправныхъ географическихъ книгъ. -- Нестрашась шаковыхъ упрековъ, я смъло опвътствую первымъ: что доброта книги ценится не по виду, а по содержанію, не по величинь, а по важности и рыкости матерій. Для успокоснія жe негодованія другихъ, я разсудилъ предварипельно адьсь показать, что издаваемая мною книга интепъ преимущество, не шолько предъ всьим новьйшими reorpaфіями, но и предъ всьин древними лъшописьми. Исшинна сказаннаго утверждается следующими примерами:

 1) Одинъ изъ нашихъ писателей въ двухъ своихъ сочиненіяхъ написалъ: что Ивань озеро, не столько озеромъ, сколько болотомъ назвать иожно; при всемъ томъ двѣ большія ръки изъ него истекаютъ, Донъ и Упа. Другой, при новъйшихъ геогра-

XIY

фіямы: свасываенньу чию рька Любовша внадаень вы рыку Быюпрую Сосну. Но если бы оба сін писаналя нивли сію книгу Больнюй чершедкь, и упопребили бы оную себь нушеводнивланы: по первый бы изь нихъ увидкль, чщо рька Уна вышекла изь Куликова поля: не въ дальнемь разсщодній ошъ ного мюснов, гдв у Великаго Московскаго Килан Анипрія Иванскича Донскаго происходиле славное сраженіе съ Ташарани; и чшо изъ Иваня езера происникающь хощя двѣ рѣка, но Донь и Шанъ, а не Ува: а другону бы ошкрылось изъ сел книги, то рѣва Любовща внадаеть изъ рѣду Труды, а не изъ Бысшрую Сосну.

э). Накщо изъ нашихъ писащелей предприниналъ было назначищь изсщо подъ дрещие в ния кеспиво Тиушараванское не далено опъ городовь Кревичей: изъ книгиятъ оей видно, чщо Козарское владъніе не далъе нь Россію просширалось, какъ до Саркела, ихъ потраничнаго и послъдняго города на Данцъ, що есшь, не далъе шого иъсща, гдъ послъ Россіанами построенъ Бълъ городъ. И изъ синъ иъсщъ Ковары, що Россіянами, що Половцами, были выгнаны: въ Княженіе же Тмущараванскомъ, даже въ 1083 году, имъли Козары споль великую силу, что одного изъ Россійскихъ Князей, означеннымъ Княженіемъ владъвшихъ, и имянно Олега, какъ свидътельствують наши лѣтописи, въ заточеніе въ Царь-градъ отослали, который освободясь посль изъ неволи, сей неукротимой народъ усмиривъ, утвердилъ Тмутараканское Княженіе за собою.-Сльдовательно, при помощи сея книги, о чемъ не умъдлю и показать, окажется въ своемъ настоящемъ мѣстѣ сie, по мнѣнію всъхъ, погибщее Тмутараканское Княженіе.

5) Чишая въ лёшописяхъ и розрядныхъ книгахъ, о кочевьяхъ большихъ и малыхъ Нагаевъ, Синемъ морё и Синей ордё, шакже о землё Юргенской и проч., ны ничего шушъ болёе не усмашриваемъ, кромѐ однихъ пустыхъ наимянованій: но чшо шо была за Юргенская земля; гдѣ имянно сосшояли показанныя кочевья; и чрезъ Синее море и Синюю орду какое море и какая орда разумѣлась? сіе осшаешся въ глубокой неизвѣсшносши. Такъ какаялать осшаешся для писашеля исторія надежда здѣлашь обсшо-

IVI

яниельное шехъ месшь описание, когда ни не лепописяхъ, ни въ розридныхъ книгахъ, неограничены оныя пределами, и ни мало не цриурочены? Сказашь ли шоже, чшо въ дещописяхъ и розрядныхъ книгахъ написано? Но сіе не будешъ означашь шонкаго и проницащельнаго исшорика. Чемъ же ошъ сего мрака, писащель исщоріи избавищься показанной книги, где ясно и обсшоящельно все изображено.

TVII -

4) Мѣстоположеніе славнаго въ древно, опи Греческаго города Херсоня, или, какъ Русвіе выреваривали, Корсуня, ни въ одной Россійской лѣшописи точно не описано. Съ прискорбностію теперь видимъ нелѣпые иностранныхъ писателей мнѣнія о иѣстоположеніи сего, въ нашей исторіи прославленнаго города. Ибо нѣкоторые изъ нихъ, виѣсто Корсуни, поставляютъ нынѣшнюю Θеодосію, отстоящую опъ Бакчисарая болѣе, нежели на перадесять версть. А изъ нашихъ писателей, иные обманувшись симъ словонъ, Лиманъ, въ коемъ по Россійскимъ лѣтописямъ Владимиръ, во время осады Корсунл, XĦII

поснавиль свои суда ; вознаиля, чно здъсв рвчь идеть о Лимань Диверовоковь, а не о залява предъ Корсунью (ибо въ древніс времена всякой валивь назывался. Ильмень и Лиманъ); почему и спазали ушвердишельно, что древній и славный города Корсунь стояль не въ другомъ какомъ ивств, какъ въ Дивиронскомъ Лимань на Кинбурий. Но скелибы имъли предъ глазами яздаваемой жною чершежъ, не впали бы ни наю въ таковую погрынность. Ибо въ немъ откровенно сийбано (, мервое: чию отъ двора Хана Крымскаго, находящагося на рвкв Аляк, или ошь Алянсаран, и они Бакчасарая; опістопіцаго опть Алинсарая на при версты, 'до Корсуни версть съ тридцать. Токъ самое универждаеть и Авилови вь Скиеской своей история. Развалины древниго порода Корсуни (*) лежань- повынь онъ Ахтеярской гавани на берегу моря въ прехъ верстахъ. Второе: что изъ Корсуня желающему достигнуть Константинополя, должно вхать моремь на полдень, и прівхать къ другому берегу Чернаго моря, гда впадаетъ ۰.

(*) См. Физ. оп. Тавр. Кар. Габл.

въ оное ръка Сангарисъ, за чепыре верспы до бывшаго нъкогда города Касценя, а оттуда протхавъ сто верстъ прибыть вЪ Халкидонъ. Слъдовашельно всей езды отъ Корсуня до Халкидона триста соровъ четыре версты, а отпуда до Констанцинополя осшаненися пяпнадцань верспь. Всякъ инъя упонинаемой чершежъ увидълъ бы, что отъ Кинбурна на полдень моремъ ѣхашь нѣкуда, развв на сухой путь, а не водою въ Констанизинополь. Да хотя бы путь отъ Кинбурна до Константинополя быль и на полдень, но можно ля признать справедливымъ, чтобъ опъ Кинбурна до Константивнополя было только шриспіа пятассять девять верспів, пускай всякь безпристрасшно раз-Скотринь-1 11 L 11 L · . . . 1

5) Рёки Салницы, по причивё бывшихь при оной жестокихъ съ наглыки и неариииримыми Россійскаго народа врагами. Половцами сраженій, по лётописямъ вашимъ доцами сраженій, по лётописямъ вашимъ докольно извёстной, никто понынё кройк одного имени не вёдалъ, довольсивуясь, при чтевій исторіи видёть только то, чно онын сраженія происходили на рёкъ Сааниць:

XIX

но какими мѣстами сія рѣка протекаетъ и куда впадаетъ, сіе знать не чипашелей уже было дѣло; поелику въ лѣнюписяхъ имгдѣ о томъ не упоминается, да и въ каршахъ какъ нашихъ, такъ и чужестранныхъ, сея рѣки мѣшъ. Но по изданія помянутыя вниги всякъ увидитъ, чщо сія рѣка впадаетъ въ Донецъ Сѣверской съ правой онаго стороны ниже рѣки Иаюма.

6) Сущеснивовавшие накогда и процвъшавщіе Россійскаго государства города, кошерыхь нынь даже следовь не видно, возбуждаюшь въ любонышныхъ желаніе знашь, гдь каждый изъ нихъ находился? вакъ шо намринъръ : Ельна, Зоривъ, Кременскъ, Вышгородь, Барановь, Перевишескь, Торчесовь, и прочіе безчисленные: а равно многія города ж другихъ сосъднихъ народовъ, напримъръ городъ Синяя вода, Нарока, Усшья, Орыга, Тегиння, Тубарча, и проч. и послику ни по нашимъ лъповисямъ, ни по чужеспраннымъ со всемъ невозможно назначнить каждому шаковому городу настоящаго исстоложенія: по помощію сего черписка сділать оное весьма удобно.

XX

7) Известно, что наши летописатели любя краткость, не заботились описывать пуши и урочница, городовъ и границъ, какъ своихъ, шакъ и сосъднихъ народовъ. Сколь сіе для чиппателя; **за**щруднительно HO несравненно болье для сочинителя исторіи. Доказательствомъ шому можешъ послужить следующее. Когда Батый съ Монгалами пришедь разориль почши всю Россію и равномърно повоевавъ прочія государства, удалился: що не надлежало ли бы хощя сокращенно написаль, откуда и какимъ путемъ къ Россіи пришли Монгалы и разоря Россію, Польшу и Венгрію, куда удалились и гдв пошомъ жишельсшво имвли? Но о семъ у всъхъ глубокое молчаніе. Также въдая, что Великіе и удъльные Князья весьма часто выдили въ Золотую Орду для утверждения себя на княженіяхъ, ни мало не означили, гдь сія Золошая Орда находилась. Хошя же въ церковныхъ книгахъ, гдъ повъствуется о мучишельной смерши Великаго Князя Михаила Ярославича Тверскаго, въ Золошой Орде приключившейся, и описаны знаки ивстоположенія оной Орды: но по неведенію

XXI .

или малону вниманію, случайныя сего дикаго и скипающагося еще народа кочеванья повивещо постоянныхъ жилищъ, Сшавлены Ибо тогда Ханы Монгальскія хошя во все не оставили своихъ кочеваньевъ внъ городовъ и посшоянныхъ жилищъ: однако по разореніи многихъ народовъ и саной Россіи, обозръвая своими глазами постоянныя жилища другихъ Азіашцовъ и Европейцовъ, признали полезнымъ шаковые же и себъ основать; начавъ возобновлять разоренныя нии Болгарскія города, и въ нихъ по причинъ привольныхъ около Волги мѣстъ селишься. Самъ Ханъ построилъ для себя на Ахтубъ иодлѣ бывшаго славнаго города Болгарскаго Сумерканта, какъ Карпеинъ и Рубрукисъ, иосланники Папскіе, сами шамъ бывшіе, увъряють, Шери-Сарай или Золотый дворецъ, и великолъпно его украсилъ помощію Россійскихъ художниковъ. Но имя сіе знаменишаго Нижнихъ Болгаровъ города Сумерканта, иностраннымъ писателямъ здълавшееся извѣстнымъ, не подало Руской исторіи ни малой ясности. А наши писатели видя сіе слово Сумеркантъ у иностранныхъ писа-

XXII

1

XXIII

пелей, но знаемосши Бухарскато города Сумерканда, думали донынѣ, чию Ханъ Монгальской разоривъ Россію и прочіє государства, удалился въ Бухарскую стивлицу Самеркандъ, и похищенными опивсюда сокровищами оный возобновилъ, и шамъ скончался. Но по изданіи объявленной мною княги, городъ Сумеркантъ въ разваливахъ своихъ верстъ на девяносто лежащій пребудетъ внутръ границъ Россійскихъ при Волгѣ на Ахтубѣ, и покаженцъ каждому, что Шери Сарай, Зелошой дворецъ, или Золотая Орда находилась подлѣ онаго.

Я не упоминаю уже о другихъ дробностяхъ, въ сей книги заключающихся, которыя сколь впрочемъ ни маловажными кажутся, но суть такого рода, что много объяснятъ Россійскую исторію, и дадутъ ей такой видъ, которагобъ лишена она была на всегда безъ пособія сея книги.

Наконецъ долженъ я предувъдонищъ просвещенныхъ и любопышныхъ чинашелей, чшо въ сей иниги или по нервчію древнихъ времянъ, или по неправильности произно-

шенія, или невърностію перепициковъ, или поелику дълана она въ Розрядъ съ древняго весьма вешхаво чершежа, въ коемъ невозможно было ръчей разобрашь; многія имена городовъ, ръкъ, озеръ и пр. не сходствуютъ Съ нынышними и остаются такъ, какъ я нашелъ въ рукописи древней. Правда пицался я сколько можно исправить оныя, и инълъ помощію одной любопытной особы, пекущейся о собранім древнихъ ръдкостей, къ моему подлиннику два еще подобныя древнія списка, при всемъ шомъ, по причинѣ шѣхъ же во многихъ местахъ недостатковъ, принужденнымъ себя нашелъ, оставить многія имена описаніяхъ неисправленными. Ибо HM въ топографическихъ, ни въ картахъ оныхъ не нашелъ. Сверхъ шого опасался, чшобъ поправкою шаковою не загладишь следовъ древнихъ языковъ, на коихъ можешъ сшашь-Ся и правильно оныя въ спарину шакъ жиянованы: въ пропивномъ случав знашоки различныхъ языковъ да благоволятъ пошщиться сами оныя очисшишь: ибо всякъ въдаешъ, что одному всего здълать невозможно. Впро-

XXIV

XXV

чемъ способствуя любопытнымъ особамъ обозрѣвать сію книгу удобнѣе, здѣлалъ я хотя съ не малымъ трудомъ алфавитъ содержащимся въ книги сей вещамъ, которой конечно убавитъ много трудовъ въ пріискиваніи желаемыхъ предлежностей.

КНИГА

БОЛЬШОМУ ЧЕРТЕЖУ,

что сдъланъ въ роздядъ новой чертежъ всему Московскому Государству, городомъ, и полю, и ръкамъ, и всякимъ полевымъ именнымъ урочищамъ 135 (1697) года.

По Государеву Цареву, и Великаго Князи Михайлы Өедоровича всея Россіи указу сысканъ въ Розрядъ старой чертежъ всему Московскому государству, по всъ окрестныя государства, и въ шомъ чертежъ мъра верстами и мильми, и конскою ѣздою, сколько ѣхать станичною ѣздою на день, написано, и мъра верстамъ положена.

И пошъ спарой черпежъ вешхъ, впредь по немъ урочищъ смотръпь не можно, избился весь и развалился, сдъланъ былъ шопъ черпежъ давно при прежнихъ Государяхъ.

Digitized by Google

XXVIII

И въ Розрядъ дъяки, дуиной, Өедоръ Лихачевъ, да Михайло Даниловъ, велъли примъряся къ шому сшарому чершежу, въ шоежъ мъру сдълашь новой чершежъ всему Московскому государсшву, по всъ окресшныя государсшва.

А другой чершежъ вельли сдълашь ошъ Царствующаго града Москвы, Резанскимъ и Съверскимъ и Польскимъ городамъ, и ошъ Ливенъ отъ города тремя дорогами до Перекопи: дорогою Муравскимъ шляхомъ; дорогою Калміюскою середнею; дорогою Изюмскою; прошивъ старыя Розрядныя росписи, чшо сдълана роспись въ Розрядъ при прежнихъ Государяхъ, оптъ Ливенъ до Перекопи, и оптъ Перекопи до Козлева, и до Бакчисарая и Алмасарая, и до Корсуни, и до Кафы, и до Крыма, и до Балыклъя, и до Черкасовъ, что промежъ Чернаго и Азовскаго моря ос**шровъ** Таурика, а нынъ Крымская орда: и шъми тремя дорогами ръкамъ и колодезямъ, и на ръкахъ Татарскіе перевозы и перелавы, которыми Татарове приходять въ Русь, полевымъ призначнымъ урочии всякимъ щамъ, и до конюрыхъ урочищъ вздянъ изъ

XIX

Бѣла-города Станицы, и кладутъ довздные намяти, а сдѣлавъ всему тому чертежъ, и на томъ чертежѣ, города и рѣки, и всякіе урочища, велѣли подписать порознь, подликно какъ была подпись всякому урочищу нанисана въ старомъ чертежѣ.

И прошивъ чершежные подписи урочищамъ и книгу написать, и въ книгѣ и въ чершежѣ знамя мѣрѣ версшамъ положишь по прежнему, какъ была мѣра версшамъ знамемъ въ сшаромъ чершежѣ положена.

И въ Розрядь чершежъ всему Московскому государству по всь окрестные государства, отъ Студенаго моря съ западныя спраны, отъ устья ръки Тенуя, морскимъ берегомъ къ восшоку до устья Кола, и отъ устья Кола морскимъ берегомъ до Соловецкаго завороту до устья ръки Нивы, ръки и колодези и всякіе признаки, и отъ устья ръки Нивы на востокъ морскимъ берегомъ до Сумскаго острогу, и до устья ръки Онъги, и отъ Онъги до устья ръки Двины, и отъ Дъины до устья ръки Печеры, и до Пуста озера, а отъ Пуста озера до устья ръки Князковой, и берегомъ Нярмскимъ до

Digitized by Google

рѣки до Оби, рѣки и всякіе урочища, и за рѣку за Обь морскимъ берегомъ до рѣки Таза, и рѣки Пура, до Мангазѣи, и по Енисѣю рѣку.

А на полуденную сторону ошъ верьху ръки Тенуя по Двину ръку по Полотскъ, и отъ Полотока по ръку Березань, и до Днепра ръки, и ръкою Днепромъ отъ Дорогобужа и до Кіева, и отъ Кіева до Чернаго моря.

А ошъ рѣки Таза и ошъ рѣки Оби, въ верхъ по Оби Обдорскую, Югорскую и Сибирскую вемлю, до Нарыма, до Пѣгіл Орды, и почевую Казацкую орду, и большихъ Нагасвъ къчевье, и Бухарскіе и Юргенскіе города, и рѣку Волгу до Асшарахани, и рѣпу Донъ до Азова, и межъ Азова и Асшарахани и ръку Волгу до Асшарахани, и рѣпу Донъ до Азова, и межъ Азова и Асшарахани и ръку Волгу до Асшарахани и рѣпу Донъ до Азова, и межъ Азова и Асшарахани и ръки и ръки, чшо кочующъ малые Наган.

И ошъ Асшарахани морскимъ берегомъ до Яика, и ръку Яикъ, и до Терка до Тюменского городу, и ръку Куму, а по ней Мажаровъ юршъ, и ръку Терекъ, и по ней Пятигорскихъ Черкасъ и Кабарду въгорахъ, и Окохи, и Мички-Зылъ, и Осоки и Кугени, и опъ Тюменсково Дербентъ, Жельзные ворота, и Шамаху, и до усть ръки Курай, Иверскую Грузинскую землю, и до Кизылбашъ, противъ стараго чертежу, что въ чертежъ цълой новой чертежъ сдъланъ.

А другой чершежъ, пропивъ Розрядные росписи опъ Царсшвующаго града Москвы, Резанскимъ, и Съверскимъ, и Польскимъ городомъ, и полю, и ръкамъ, и всъмъ урочищамъ до Перекопи премя дорогами, и Крымской ордь новой сдъланъ, и всякіе урочища на чершежахъ пропивъ росписи и пропивъ стараго чершежу подписаны, и на чершежахъ знаменемъ мъра верстамъ положена, и въ книгъ сей пропивъ чершежные мъры впреди на осташочномъ листу, въ концъ мъра объимъ чершежамъ положена, почему въ чершежахъ считать верстами, сколько опъ котораго до котораго урочища.

XXXI

Digitized by Google

--

Digitized by Google

ВЪ НАЧАЛВ

ВЪ КНИГЪ СЕЙ НАПИСАНЪ

S. 5. 6. 14

Царствующій градъ Москва, на ръкъ на Москвъ, на лъвомъ берегу; а ръка Москва вытекла по Вяземской дорогъ, за Можайскомъ верстъ съ 30 "и [пли вс много] больши.

А отъ Москвы дорога до Серпухова 90 верстъ.

А Серпуховь стоить на рыкъ на Нарљ; а отъ Оки рыки съ версту.

А Нара ръка пала въ Оку ниже Серпухова съ версту, выше перевозу, а на "тотъ [томъ] "перевозъ [перевозъ] отъ Серпухова дорога на Тулу.

А до Тулы оть Серпухова 70 версть. Оть Серпухова до Каширы 40 версть. До Олексина оть Серпухова 40 версть. А Тула городъ каменной, стоитъ на ръкъ на Упъ, на лъвомъ берегу; а Упа ръка вытекла отъ Куликова поля съ Муравскаго шляху.

А изъ подъ Тулы ръка Упа потекла подъ Кропивну, да подъ Одоевъ, и пала выше Лихвина въ Оку, верстъ съ 30.

А дорога *Муриской шляхь*, лежить мимо Тулы черезъ застку въ Щегловы ворота (1)

рота (1). И лазять Татарове выше Тулы версть съ восемь ръку Шать, а перелъзши Шать н ръчку Шиварань (2), зазять ръку Упу въ Кастадмаравъ бродъ, "противъ" Дъдилова, [Алиюъ] отъ Тулы 20 версть.

А нередзани ръку Уну, отъ Костонарова броду, тхати въ верхъ по ръкамъ: съ атвъля стороны Муравскія дороги ръка Упа, а "по [ва] правую сторону ръка Солова, тхати до нерхъ ръни Мочи, а Меча ръка по "лъву [лъвую страну] Муравскія дороги

(1) Савланые въ валу, который защищаль огъ набвговъ Крымскихъ Татаръ. Все протяжение такихъ

. валовъ, устроенныхъ въ разныхъ мъстахъ, называ-

. (3) Нынь Живорона, впадающая во Хиу.

-49 ( ))

3. 1 : 5 . . . .

31 しませいからうかい。

потенла, и пала въ Доня, ниже города Лебедяни верстъ съ "30 [воссыв].

А по правой сторонъ, по Муравской дорогъ, ръка Солова, да ръка "Плава [Плова], потекли въ ръку въ Упу. Плава нала нодъ городомъ выше Кропавны, а Солова нала выше Плавы верстъ съ 10.

А провхавь верховье ръки Мечи, черезъ дорогу течетъ въ ръку Мену колодезь "Гоголь [Гоголда], да Гоголька.

А отъ колодезя отъ "Гоголя [Гоголя́а] къ ръчкв въ Ворглу, а ръчка Ворголь течетъ въ ръку Сосну; "паль [пала] выше города Ельца 7 версть

А перебхавъ Ворголъ, но правой сторонъ дороги, верховье ръки Зуши, да ръки Любовши.

И бхати Муравскою дорогою къ верху ръчкамъ Ливнамъ, а Лиены ръчки нали, Лъсная Ливна вытекла изъ Краснае́о лъсу, отъ города отъ Ливенъ съ 10 верстъ; и пала близко города въ Полевую Ливну, а Полевая [Либил] пала въ Сосну подъ городомъ подъ Ливнами.

А отъ Тулы до Ливенъ 180 верстъ. ....

А ръка Любовща пала въ Труды; отъ Ливенъ верстъ 10 и больши. А ръка Зуша потекла подъ Новосиль, да подъ Мценскъ, и пала ниже Мценска въ Оку верстъ съ 20.

А городъ *Ливны* стоитъ на ръкъ [14] Соснъ, на лъвомъ берегу.

А Сосна ръка вытекла изъ подъ Похну тцовы дороги, отъ верху Оки, а изъ подъ Ливенъ потекла подъ Елецъ, и пала ниже Ельца 15 верстъ //вдоль [въ Донъ].

А Елеца отъ Ливенъ 50 версть.

А отъ Анвенъ 20 верстъ, Имежду [межъ] Ельца, въ лътнюю пору, на ръкъ [на] Соснъ, на усть ръки Чернавы, въ городкъ, стоятъ заставные (1) головы, сотнями перемъняясь, на Калміюской дорогъ.

.... Отъ Ливенъ же до Новосили 70 верстъ. Отъ Ливенъ до Курска 130 верстъ.

до Оскола 130 версть.

Да Воронежа 180 версть.

А подъ Ливнами перелъзнии ръку Сосму подъ городомъ, и ъхати Муравскою дорогою до Перекопи.

. А отъ Ливенъ Муравскою дорогою ъхати въ верхъ по ръкамъ, по Тиму, да по Кщеневой.

(1) Заставою въ старину назывался ниогда форпость, иногда пикетъ, а иногда гарнизонъ.

А ръка *Тимъ* по праву Муравскія дороги, а пала въ Сосну выше города Ливенъ версть съ 15.

А Кщенева по геву Муравскія дороги, пала въ Соснужь, ниже Ливенъ версты съ 3.

А бдучи въ верхъ тъми ръками, на правъ, подлъ Муравскія дороги колодезь Кобылей, отъ города [отъ] Ливенъ верстъ съ 15, а палъ тотъ колодезь въ ръку въ Тимъ.

А на лъвой "сторонъ [странъ] Муравскія дороги рвка Кщенева въ верстахъ [въ] 3-хъ, или въ 4-хъ отъ дороги.

По правой же сторонъ Муравской дороги отъ Кобылья колодезя, колодезь Долгой, да колодезъ Плоской; межь ихъ верстъ по 10, а нали тъ колодези въ ръку въ Тимъ.

А по лъву Муравскія дороги ръка Киденева жь.

А отъ *Плоскова* колодезя вхати къ *Росходецкой* дубровв, а та дуброва по объ стороны Муравской дороги, а въ Расходецкой дубровъ два ^позера [езера], а отъ Плоскаго до ^позерокъ [езеръ] верстъ съ 30.

А отъ Росходецкія дубровы и озерокъ [езеръ] вхати къ "Савинскому [Савинцкому] колодезю, а "Савинской [Савинцкой] колодезь на правъ Муравскія дороги, а'палъ тотъ колодезь въ Тимъ.

А межь Росходецкія дубровы, и "Савнисково [Савинцьаго] колодезя версть съ 20.

А отъ "Савинскаго [Савницкаго] колодезя ѣхати къ Становымъ лъскамъ, а "межу [межь] того проѣзду верстъ съ полтретьятцать (1), а въ Становыхъ лъскахъ вода #худа" дождевая.

А отъ Становыхъ лъсковъ тати къ Пузацкому лъсу.

А отъ Становыхъ до Пузацкаго лъсу верстъ съ 10.

А Пузацкой дъсъ по объ стороны Муравскія дороги.

А изъ подъ Пузацкова лъсу, съ правой стороны "Муравскія" дороги, вытекла ръка Семь, и цопіла мимо Курескъ подъ Рылескъ, да подъ Путивль, и цала въ ръку въ Десну, а Десна пала въ Днънръ, выше Кіева подътретьи версты (2).

А по лѣвой сторонъ Муравскія дороги, вытекла рѣка Осколъ, да Осколецъ, а

⁽¹⁾ Полтретьятцать: 25.

⁽²⁾ Полтретын: 2¹/₂.

пошла подъ [городъ] Осколъ, да подъ Валуйку, и подъ Новой Царевъ-городъ, а пала въ ръку въ Донецъ, ниже Царева-города верстъ съ 18 [пятьвадцать].

А отъ верховей отъ тъхъ ръкъ тхати Муравскою дорогою къ Семитцкимъ Котлубанамъ верстъ съ 20, а "отъ" "Котлубаный по объ стороны Муравскія дороги.

А Семитцкіе Котлубаны [по объ страны] вытекли изъ *Юшковыхъ* бояраковъ, отъ верху ръчекъ Корени и Корочи, и нали въ Семь.

А отъ Семитцкихъ Котлубановъ, на лъво, дорога [прямо] Изюмскал сакма, "мимо лъсъ Юшковыхъ бояраковъ, къ "верху [всрхнимъ] ръкамъ Корени и Корочи.

А Муравскою дорогою, отъ Котлубановъ къ *Масленому* долу, а отъ Котлубановъ до Масленова долу поле чистое, верстъ ево съ 30.

А отъ Масленого долу къ Думчему кургану верстъ съ 20.

А Думией курганъ на Муравской дорогъ, отъ Донца отъ Съверскаго версть съ полтретьятцать.

А отъ Думчего кургана, изъ подъ Муравскія дороги, вытекла ръка Иссло, и пала ниже "Сулы [Суры] ръки 30 версть въ Днъпръ.

А до верхъ Донца-Съверскаго версть съ полтретьятцать, а верховье Донецкое съ Муравскія дороги на лъвъ.

А отъ верхъ Донца-Съверского къ верху ръки Ворскла верстъ съ 30, а Ворскола ръка вытекла изъ подъ Муравскія дороги и пала въ Диъпръ, ниже Псла ръки 20 верстъ.

А на лъвъ Муравскія дороги Сажной да Липовой Донецъ.

А отъ верхъ ръки Ворскла, и Сажного, и Липоваго Донца, къ Карпову сторожевью, верстъ съ 20.

А Карпово сторожевые внизъ по Ворсклу, "а [н] противъ Карпова сторожевья, на Муравской дорогъ, лъсъ Болховые бояраки.

А изъ [сего] лъсу изъ Болховыхъ бояраковъ, изъ подъ Муравского шляху, по лъву, вытекла ръчка "Везеница [Везелица].

Да по лъвужь лъсъ Долгой бояракъ, "а ["] изъ него течетъ ръчка тажъ. "Везеница [Везеляца] и пала въ Донецъ ниже Бъла-города 2 версты.

А отъ ръчки отъ "Везеницы [Всзелицы] къ ръчкъ къ Удамо версть съ 10, а Уды по лъвой сторонѣ Муравскія дороги, а пали въ Донецъ, ниже "Каганскаго [Кагалскаго] перевозу, отъ Бъла-города верстъ съ 90.

А отъ рѣки 'отъ Удъ, на лѣвой сторонѣ Муравской дороги, рѣчка "Угринз [Угримъ] да Лопинз.

А ръчка "Угринъ [Уграмъ] пала въ Уды, а Лопинъ въ Харкову, а Харкова пала въ "Удъ [Уды].

А отъ ръчки отъ "Угрина [Угрима] и отъ "Лопино [Лопинь], по правой сторонъ Муравской дороги, ръчка Гостиница, а пала та ръчка въ Ворсколъ.

А отъ ръчки отъ Гостиницы до верхъ ръчки Руды верстъ съ 15, а ръчка Руда вытекла по правой сторонъ Муравской дороги, и пала въ Ворсколъ, ниже Хотмыжскаго городища.

А Хотмыжское городнще на Ворскиъ.

А отъ верхъ рѣчки Руды до верхъ рѣчки Гравороновъ верстъ съ 5, а Гравороны вытекла по правой сторонъ Муравскія дороги, и пала въ Ворсколъ.

А противъ Гравороновъ, изъ подъ Муравскія дороги по лѣву, вытекли, Березовой колодезь, да рѣчка Рогозенецъ, а колодезь Березовой и рѣчка Рогозенецъ пали въ Уды. А отъ ръчки Рогозенца, до ръчки до Олешенки верстъ 5, а Олешенка вытекла по лъву изъ подъ Муравскія дороги и нала въ "Удъ [Уды].

А отъръчки отъ Олешевки, на правой сторонъ Муравскія дороги, верстъ съ 7, ръчка Мерло, и нала въ Ворсколь.

А по леву Муравскія дороги, отъ речки Олешенки къ речкъ Мерчику, а Мерчикъ "вытекъ [вычевла] съ левой стороны Муравскія дороги, изъ нодъ Турьихъ Лукъ, и течетъ черезъ Муравскую дорогу, и пала въ Мерло.

А межь Мерла и Мерчика, на Муравской дорогъ, розрытой курганъ.

"Да [ло] верхъ Мерлажь съ Бъла-города сторожа Кодище, а въ низъ по ръкъ Мерлу, отъ Муравскія дороги верстъ съ 8, сторожа "Санное [Гавное] праворотье.

А отъ "Саннова [Ганнова] праворотья къ верхъ ръчкъ Рабыни, а Рабынь вытекла изъ подъ Муравскія дороги и пала въ Ворсколь.

А отъ ръчки Ра́бвіни до верхъ ръчки Братиницы верстъ съ 6, а Братиница вытекла "по правую сторону [по праву] изъ подъ Муравскія дороги и пала въ Ворсколъ. А по левой стороне Муравскія дороги, до верхъ речки Марсом версть съ 20, а Марсоа пала въ реку въ Можь.

А отъ Мареоы до верхъ ръчки "Болгиревъ [Волгиревъ], версть съ 8, а ръчка "Болгиръ [Волгиревъ] нала въ Можь.

А отъ "Болгиря [Волгиря], по ликой сторони Муравскія дороги, *"Турниковь* [Турышковь] колодезь, и паль въ Мерчикъ.

А по правой сторонъ Муравскія дороги, отъ верхъ ръчки Братнянцы, до верхъ ръчекъ, Коевь и "Котельвы [Котейвы] верстъ 15, а Кова и "Котельва [Котейва] пали въ Ворсколъ.

А отъ ръчекъ отъ Кообі и отъ "Когельвы [Котейвы] къ Валкомъ, до верхъ ръки Коломока и ръки Мжа, верстъ съ 15.

А ръчка Коломоке пала въ Ворсколъ, .а "Можь [Мжа] въ Донецъ.

А межь Мжа и Коломока, на Муравской дорогѣ, "рву [рвы] версты съ три, а ровъ въ ширину сажени съ полгоры, а къ глубику сажень, а индѣ больше, а по сторонамъ тово рву обойти нельзя, пришли лѣса и болота.

А "перебхавъ [перебхатъ] Можъ, и Коломокъ, и Валки, по праву Муравскія дороги, до верхъ ръчки Ориана, а Ориана палъ въ "Орелъ [Орваь]. А по лёву отъ Мжа, до верхъ рёчки "Адалага [Адалагв] версть съ 20, а рёчка Адалага пала въ Можъ.

А отъ ръчки Адалага по лъву лъса "Лавскіе [Илавскіс] бояраки версть съ 10.

А изъ "Лавскихъ [Илавскихъ] бояраковъ вытекли ръчки, Олешенка, да "Илавка [Иловка], и пали въ Можъ.

А по праву Муравскія дороги ръчка Берестовенець, пала въ Берестовую.

А отъ ръчки Берестовенца до ръчки Берестовой верстъ съ 6, а Берестовая пала въ "Орелъ [Орвы].

А по лъву отъ ръчки отъ *Илавки* [Иловки] до верхъ ръчки Комольши, верстъ съ 15.

А ръчка Комольша пала въ Донецъ, ниже Змљева кургана.

А отъ Комольши до Абашкина колодезя верстъ съ 8, а колодезь Абашкина палъ въ Донецъ [1] ниже Комольши.

А отъ Абашкина колодезя до верхъ ръчки Чепеля версты съ 4.

А по праву Муравскія дороги, отъ рѣчки Берестовой, подлѣ Муравскія дороги, колодезь, и ѣхати тѣмъ колодеземъ въ верхъ Муравскою дорогою до рѣчки до Орели верстъ съ 30 и больши, а верхъ Орели, на Муравской дорогѣ, лѣса, Кошъ бояракъ. А по леву отъ ръчки Ченеля до ръчки до Берека и до "Леднины [Левкины] россощи - верстъ съ 20.

А по праву отъ ръчки отъ Орели до Гнилой Орели верстъ съ 20, а Гнилая Орель пала въ Орель же.

А отъ Гнилой Орели къ ръчкъ къ Торцу верстъ съ 20, а *Торецъ*, по лъву Муравскія дороги, вялъ въ большой Торъ, ниже *Святыхъ* горъ, отъ Донца версты съ 4.

Да отъ Гнилой [же] Орели, до верхъ ръчки Терновки, верстъ съ 20, а Терновка пала въ Самару.

А на ръчкъ на Терновкъ стоить человъкъ "камень [каменный], а у нево кладутъ изъ Бъла-городу станичники доъздныя памяти, а другія памяти кладутъ на Самаръ у дву дъвокъ каменныхъ (1).

А отъ каменнаго человъка до Самары верстъ съ 30.

Digitized by Google

A +

А отъ Самары до Волчьихъ-водъ нерсть съ 20, а Волчьи-воды нали въ Самару.

А ниже Волчьихъ-водъ пала въ Самару ръка *Быко*, отъ Волчьихъ-водъ версть съ 10.

А межь Волчьихъ-водъ и Быка мечеть Татарская каменная, саженъ съ 20.

А лесу сь техъ месть до Перекопи неть.

А въ верхъ но Быку дорога Муравская.

А на явяв отъ Волчьнаъ-водъ къ верять рёке Тору, а ръка Торз пала въ Донецъ.

А отъ Волчьихъ-водъ и оть Татарскія мечети, до Конскихъ-водъ, верстъ со 100 и больши.

А въ Конскихъ-водахъ вода пръсная, а Конскія-воды пали въ ръку въ Московку, а Московка пала въ Днъпръ противъ острова "Томоковки [Томовкови].

А отъ Конскихъ-водъ до Перекопи верстъ со 100 и больши, "то" по старому чертежу.

А на "дъво [лъвой], съ Муравскія дороги для воды итти, "и [рно] поворотить отъ Конскихъ-водъ на Молочныя-воды, гдъ кочуютъ Наган, и въ твхъ мастахъ воды конаные колодези (1).

А отъ Молочныхъ-водъ до Нерекони верстъ со 100, а воды до Перекони копаныяжь.

А въ Перекопи городъ каменной, а въ немъ живуть Крымские Татара и Турчаня, и нарядъ (²⁾ въ городъ есть.

А Перекони отъ моря до моря на 6 верстаха, а поперетъ Перекони [съ] дать сажени косыхъ, а въ глубину три сажени, а по рву стоятъ башни каменныцикь, а между башенъ саженъ по 200 и по 300, а пашню пашутъ на сей сторонъ Перенопи, и черезъ ровъ къ иныхъ мъстахъ люди Бздятъ.

А отъ Перекопи до Царева двора, которой дворъ на ръкъ на Алмъ, а другой дворъ въ Бакчисарат, верстъ съ 90, а между тъхъ дворовъ верстъ съ 3; а въ тъхъ дворахъ живетъ Крымской Царь; а отъ мора тотъ дворъ, что на ръкъ на Алмъ, верстъ съ 10, а Бакчисарай отъ моря #13 верстъ [верстъ съ 13].

- (1) То, что вынь называются Цистерна.
- (2) Артиллерія.

А въ Бакчисарањ палаты Царевы, поварни и конюшни, каменныя, а стоить подъ горою ниско; да за Царевынъ дворомъ версты съ 2, церковь "Пречистыя [Преовятыя] Богородицы въ солончукахъ (1), а служать у нее Гречане. А которой дворъ на ръкъ на Алмъ, и въ томъ дворъ одна палата, да избы деревянныя, обмазанныя глиною,

- 16 -

а стоить на берегу въ виноградъ.

А отъ Царевыхъ дворовъ до Корсуни верстъ съ 30.

Да отъ Перекопижь вдучи, на правъ, у моря на берегу, городъ Козлевъ (2) каменной.

А отъ Перекопи до Козлева версть съ 50.

А отъ Козлева до Бакчисарая версть съ 40.

А. отъ Перекони до Бакчисарая, и до Козлева, по объ стороны дороги, деревни Татарскія, а воды копаные колодези, а ръкъ нътъ.

- (1) Солончакъ: мъсто, гдъ земля напитана солью.
- (2) Ныпъ Евпаторія, увздный городъ Тавричсской области.

. . . . . .

А до *Кафы* отъ Бакчисарая верстъ съ 60, а по объ стороны "тое [той] дороги деревнижь Татарскія, а воды копаныя, и родники есть.

А у Татаръ во всъхъ деревняхъ пашни пашутъ, а съютъ пшеницу, ячмень [#]и [42] полбу.

II.

Роспись Изюмскія дороги.

Оть Муравскія дороги на лево, оть Семскихъ Котлубановъ, "изъ [инзъ] "Пудсатсково [Подпузацкаго] лесу, Изюмская дорога. По леву Изюмскія дороги лесъ Юшковы бояраки.

9856

Отъ Изюмскія дороги на лъвъ, изъ Юшковыхъ бояраковъ, вышла ръчка Дубенка, и пала въ Осколъ, ниже города Оскола.

А протавъ Юшковы бояраки, верховья ръчки Орлен съ лъвой стороны Изюмскія дороги, а ръчка Орлея пала въ Осколь же.

FOC.

А протхавъ "Орлей [Орлен], по правой стороть Изюмскія дороги, двъ ръчки, Корень, да Короча, и пали въ ръку въ Нежеголь, а Нежеголь пала въ Донецъ, ниже Бъла-города версть съ 20.

А отъ ръчекъ Корени и Корочи, по лъвой сторонъ Изюмскія дороги, ръчка "Олешенка [Алешинка] пала въ Осколъ.

А отъ рѣчки отъ Олешенки къ рѣчкамъ къ "верхъ [верхамъ] Холка и Холани, а рѣчки Холка и Холань, по лѣвую сторону Изюмекія дороги пали въ Осколъ.

А отъ ръчекъ отъ Холка и отъ Хола-, ни, на правой сторонъ Изюмскія дороги, ръчка Волчыи-воды пала въ Донецъ.

А противъ Волчьихъ-водъ, съ лѣвыя стороны Изюмскія дороги, Разгромной колодезь, паль въ Осколь.

А отъ "ръчки [ръчекъ] отъ Волчьихъ водъ и отъ Разгромного колодезя, на лъвой сторонъ Изюмскія дороги, ръчка Козинка, а пала въ Осколъ, ниже Волуйки города въ Козиной полянъ.

А отъ ръчки отъ Козинки, по правой еторонт Изюмскія дороги, ръчка Хотомль, пала въ Донецъ.

state a state

А отъ ръчки Хотомли, по правой сторонъ Изюмскія дороги, ръчка Гнилица, да ръчка Бурлукъ, а пали въ Донецъ.

А отъ ръчки Гнилицы, да отъ Бурлука, по правой сторонъ Изюмскія дороги, ръчка *"Балыклъя* Булуклея] пала въ Донецъ.

А отъ ръчки "Балыклъи [Булуклев] къ ръчкамъ къ верховью къ Изюму, да къ Изюмцу, а пали въ Донецъ, подъ Изюмскимъ курганомъ, отъ Царева-города верстъ съ "8 [50], и тутъ Донецъ-Спверский возятца.

А перевезшися Донецъ итти отъ Съверскаго-Донца на Муравскую дорогу, а отъ Съверскаго-Донца до Муравскія дороги верстъ съ 40, а взойдетъ на Муравскую дорогу [у] верьхъ ръки "Арполи [Оръле].

А отъ Царева – города до Перекопи скорою ѣздою ѣхати пять дней, а "стъгами [съ тельгами] ѣхати недѣли двѣ.

III.

"Дорога Калміюская."

Дорогажь отъ Ливенъ на Осколъ, да на "Валуйку [Валуйки], да "въ [ва] Царевъгородъ, Калміюская: таати съ Ливенъ. Подъ Ливнами перелести "Сосну [Сосна],. и ръку Кщеневу перелести.

А перетхавъ ръку Кщеневу, тхати къ ръкт [къ] Олыми, да ръка Олымъ перелести.

А отъ ръки отъ Олыми, по правой сторонъ Калміюскія дороги, ръчка Горосима, пала въ Осколъ выше города Оскола.

А отъ ръчки Горосима къ ръчкъ къ Опочкъ, а Опочка пала въ Горосимъ.

А отъ ръчки Опочки, по правой сторонъ Калміюскія дороги, ръка Убля.

А отъ ръчки Убли, ръчка Потудонь, и та ръчка перелести на Котлубаны.

А ръчка Потудонь пала въ Донъ.

А отъ ръчки Потудони къ Погорълому лъсу.

А отъ Погорълаго лъсу къръчкъ Котлу, а ръчка Котель по правую сторону Калміюскія дороги, а пала въ Осколъ, ниже города Оскола верстъ съ 10.

А отъ ръчки отъ Котла къ лъсу Куколову, а отъ Куколова лъсу къ Тихой Соснъ, къ Каменному броду, и тутъ Сосна перелести.

А отъ Каменнаго броду, по лъвой сторонъ, верховье ръкъ *"Айдарское* [Андарское] да Баучарское.

А по правой сторонъ Калміюскія дороги, верховье ръки Волуйки.

А пробхавъ верховье ръки Волуйки, ръчка Палатова, да ръчка Палатовка, и Палатовка пала въ Палатову, а Палатова пала въ Волуйку, выше города Волуйки версты съ 4.

А отъ Палатовы и отъ Палатовки, по правой сторонъ Калміюскія дороги, ръчка Ураева, да ръчка Уразова.

А отъ Ураевой и [отъ] Уразовой къ верховью ръчки Красной, да къ ръчкъ Боровой.

А ръчка Красная и Боровая, по правой сторонъ Калміюскія дороги, и пали объ въ Донецъ, Красная ниже Царева-города верстъ сполъ 60, а Боровая ниже Красныя верстъ съ 10.

А бхати къ Донцу - Съверскому внизъ по Боровой, а Донецъ перевестися ниже Боровой версты съ двъ.

А перевезчися Донецъ на Крымскую сторону, ѣхати на Бълой колодезь.

А отъ Бълаго колодезя къ верхъ ръчкъ Крымкъ, а отъ ръчки отъ Крымки къ верхъ ръчкъ Міюсу.

А отъ верхъ ръчки Міюса къ верхъ ръчкъ Елкувата, а верхъ ръчки Елкуваты А отъ ръчки Елкуваты къ верхъ ръчкамъ къ Каламъ.

А тв ръчки всъ по лъвой сторонъ той дороги пали въ моръ.

А по правой сторонъ тоя дороги ръка. "Гор» [Тор»].

А отъ ръчекъ отъ Калъ къ ръчкъ къ "Короташу [Каратушу], и ръчка Коротаща перелъсти, а отъ ръчки Короташа, къ "ръчкъ [ръкъ] къ Берлу, а отъ той ръчки къ другой ръчкъ къ Берлу жь.

А отъ другой ръчки Берла, тхати подлъ морскихъ проливъ, а въ морскихъ проливахъ воды соленыя, а пръсныхъ водъ нътъ: надобно вожи ⁽¹⁾, ктобъ отыскивалъ пръсныхъ "водъ" колодезей.

А отъ тъхъ морскихъ проливъ тхати къ Молочнымъ-водамъ, а въ Молочныхъводахъ, вода соленаяжь, а копаные колодези есть.

А отъ Молочныхъ-водъ до Перекопи написано по старой росписи 60 верстъ, а по старому чертежу, какова мъра верстамъ

(1) Вожатые.

_ 22 _

иоложена, и по той мъръ отъ Молочныхъводъ [и] до Перекопи 120 верстъ.

А ръкъ и лъсу отъ Молочныхъ-водъ до Перекопи нътъ, а копаныя воды колодези есть.

А отъ Молочныхъ-водъ къ ръчкъ Куклюкама, а отъ Куклюкъ къ Перекопи.

IV.

РОСПИСЬ РѢКѢ ДОНЦУ,

и ръклмъ и колодезямъ, которые ръки и колодези въ ръку въ Донецъ, съ Крымской и съ Нагайской стороны, пали, и на Донцъ Татарские перевозы и перелазы, въ которые приходятъ // Татаровя [Татары] въ Русь.

Ръка Донецъ-Стверской, вытекла изъ чистово поля, отъ верху Семицы--Донецкія, ъдучи къ Перекопи, съ лъвыя стороны дороги Муравскія, отъ Бъла-города верстъ съ 60, и потекла подъ Бълъ-городъ, а мимо

Digitized by Google

 $\tilde{z}$

Бълъ-городъ потекла, и пала въ Донъ, ниже ръчки "Кундрючьи [Кондрючьи] 10 верстъ, а Донъ ръка пала подъ Азовомъ въ море въ Азовское.

А протоку Донца-Съверсково отъ верхъ и до устья "514 [414] верстъ.

А съ верху съ правыя стороны отъ Муравскія дороги, пали въ ръку въ Донецъ, ръчка Донецъ - Сажной [Саженой], да ръчка Донецъ - Липовой, выше Бъла-города, Липовой верстъ съ 6, а "Сажной [Саженой] верстъ съ 20.

А ниже Липова-Донца съ версту, палъ въ Съверской-Донецъ колодезь *Аихой-ерекъ*⁽¹⁾, взялся врагомъ изъ подъ Муравскія дороги.

А Бълз-городз стоялъ на Донцъ, на Бълой горъ, на правой сторонъ Донца, и послъ Литовскаго разоренья перенесенъ на другую сторону Донца, съ нижнія стороны Бълаго колодезя, отъ берега отъ Донца, отъ старого городища 380 саженъ; стоитъ въ нискомъ мъстъ; а Бълой колодезь течетъ изъ Разуменского лъсу, палъ въ Донецъ выше города.

А ниже Бъла-города версты съ 2, пала въ Донецъ ръчка "Везеница [Везеница], а

⁽¹⁾ Ерекъ, Ерикъ : слово Турецкое, Джагатайскаго нарвчія; значить: небольшой ручей.

"Везеница [Везелица] вытекла изъ подъ Муравскаго шляху, изъ лъсу, изъ Болховыхъ бояраковъ, а другая россошь (1) тоежь ръчки "Везеницы [Всзелицы] вытекла изъ лъсу, изъ Долгово бояраку, а лъсъ Болховые бояраки, и Долгой бояракъ, на Муравской дорогъ, отъ Бъла-города верстъ съ 15.

А ниже "Везеницы [Везелицы], съ Нагайской стороны, пала въ Донецъ ръчка Разумница, отъ усть ръчки "Везеницы [Везелицы] версты съ 4.

А ръчка *Разумница* вытекла блиско поровень ръчки Кореня, по Осколской и по Ливенской дорогъ, изъ *Разумново* лъсу.

А отъ Разумного лъсу, по Ливенской дорогъ, въ Донецъ палъ Крутой врагъ, а по тому врагу, отъ Разуменсково лъсу, до ръки до Донца, были надолобы отъ Бълагорода верстъ съ 15.

А ниже Разумницы, съ Крымской стороны версты съ 4, пала ръчка *Таплина*.

А ниже Таплины, съ Нагайской стороны, пала въ Донецъ ръчка *Нежеголь*. Отъ Бъла-города до Нежеголи верстъ съ 20.

(1) Прежнее русло ръкн.

А въ Нежеголь, блиско "усть [устья], нала рѣчка Корень, да рѣчка Короча, а вытекли Корень и Короча изъ подъ Муравскія [в] изъ подъ Изюмскія дороги, отъ верху Семицкихъ Котлубановъ, блиско Ющкова боярака.

А ниже Нежеголи, съ Крымской стороны, палъ въ Донецъ колодезь Нежегольской, отъ Нежеголи съ версту. А промежь Нежеголи и колодезя Нежегольсково, на Крымской сторонъ, на Донцъ, городище Нежегольское.

А съ Нагайской стороны, ниже Нежеголи верстъ съ 6, пала въ Донецъ рѣчка Волчьи-воды, а вытекли изъ подъ Изюмскія дороги, отъ верху Розгромнаго колодезя, а Розгромной колодезь палъ въ Осколъ.

А съ Крымской стороны, ниже "Волчьи воды [Волчьихъ водъ] пала въ Донецъ ръчка Старица, а въ нее палъ Доброй колодезь. Отъ Волчьихъ-водъ до Старицы верстъ съ 6.

А ниже Старицы, съ Нагайской стороны, пала въ Донецъ ръчка Старицкой ерекъ, версты съ 4.

А ниже Старицково "ерека [ерва] версты съ двъ, съ Нагайской стороны, пала въ Донецъ ръчка Паленой-ерекъ.

А ниже Паленаго "ерека [ерка] верстъ съ 10, пала въ Донецъ "ръчка" Хотомля.

А ниже Старицы, съ Крымской стороны, верстъ съ "8 [50], палъ въ Донецъ колодезь Салтановской.

А ниже Салтановскаго колодезя, на Донцъ, городище Салтановское, отъ колодезя съ версту.

А съ Нагайскія стороны, ниже Хотомли, пала въ Донецъ ръчка Гнилица, отъ Хотомли версты съ 4.

А ниже Гнилицы съ версту, съ Нагайскія стороны "впала [пала] въ Донецъ ръчка Бурлучекъ.

А ниже Бурлучка съ версту, съ Нагайскія стороны, пала въ Донецъ ръчка Бурлукъ, отъ Изюмскія дороги.

А ниже Бурлука, съ Нагайской стороны, палъ въ Донецъ колодезь *"Каганской* [Кагайской], а черезъ него лежитъ дорога въ новой *Царевъ-городъ*, отъ Бурлука верстъ съ 10.

А на Крымской сторонъ, ниже Салтановскаго колодезя, верстъ съ полтретьят-

цать, городище "Котковское [Колковское], "а на Котови [Анакотокъ] тожь.

А ниже "Котковскаго [Колковскаго] городища верстъ съ 5, городище Гумнинья, а ниже Гумнинья на Донцъ "Каганской [Кагайской] перевозъ, отъ Гумнинья верстъ съ 5.

А ниже Гумнинья, выше перевозу съ версту, пала въ Донецъ ръчка "Бабка [Балка].

А ниже "Бабки [Балки] съ версту пала въ Донецъ ръчка "Тетльга [Татльга].

А ниже "Тетлъги [Татлъги], на Донцъ, Чугуево городище, отъ "Тетлъги [Татлъги] версты съ 4.

А ниже Чугуева городища, "Студенокъ [Студеной] колодезь, отъ городища версты съ 3.

А ниже "Студенка [Студевого] колодезя, ръка Уды, отъ Студенка съ версту.

А на усть Уды "Кабаново [Баново] городище, по лѣвой сторонѣ, отъ устья версты съ 2.

А вверхъ по Удамъ съ лъвыя стороны, "Хорошаго городища [Хорошее городище], отъ устья верстъ съ 20. А по правой сторонъ вверхъ по Удамъ, впала въ Уды ръчка *Жирогань*, отъ устья верстъ съ 10.

А по левой стороне въ верхъ по Уданъ, выше Хорошаго городища, Донецкое городище, отъ Хорошево верстъ съ 5.

А выше Донецкаго городища, съ правой стороны, пала въ Уды ръчка Харькова, отъ городища съ версту, а въ Харькову пала ръчка Лопина.

А ниже "Кабанова [Кабакова] городища, съ Крымской стороны, внизъ по Донцу, Мохначево городище, отъ "Кабанова [Кабакова] верстъ съ 5.

А ниже Мохначева [городища] версть съ 10, пала въ Донецъ ръчка Можь.

А ниже "Каганскаго [Кагайскаго] колодезя, съ Нагайской стороны, пала въ Донецъ ръчка Гнилица; черезъ нее лежитъ дорога въ новой Царевъ-городъ, отъ колодезя прямо степью верстъ съ 10.

А ниже Гнилицы, внизъ по Донцу, ръчка Балыклъя, пала въ Донецъ, ниже Гнилицы прямо степью верстъ съ 20, а подлъ ръки ъхать берегомъ верстъ съ 40.

А въ Балыклъю пала ръчка малая Балыклъйка, отъ Донца въ верхъ по Балыклее, впала съ правой стороны, а верховьемъ взялась выше Балыклеи.

А ниже Балыклън, Каменной колодезь, отъ Балыклън верстъ съ 12, а противъ Каменнаго колодезя, выше Савинскаго перевозу, съ Крымской стороны, заплава Балыклъйская.

А ниже Каменнаго колодезя на Донцв Савинской перевозъ, отъ колодезя версты съ 4.

А ниже Савинскаго перевозу ръчка Изюмъ, отъ Савинскаго перевозу версть съ 12.

[А ниже Изюма, Изюмець: межь ихъ версты 97 2].

"А ниже Изюма пала въ Донецъ, съ правыя стороны, ръка Сальница."

А ниже тое Изюмецъ.

А "выше [ниже Изюма и] Изюмца на Донцъ Изюмской перевозъ.

А отъ Изюмскаго перевозу до Царевагорода 8 верстъ.

А ниже Изюмца, на Донцв, Каменной перевозъ, отъ Изюмца верстъ съ 6.

А отъ Каменнаго перевозу къ новому Цареву-городу "8 верстъ [верстъ съ 50].

А ниже Изюмсково перевозу впала въ Донецъръка Осколъ, аръка Осколъ вытекла оть Муравскія дороги нэь подь Пуэатсково льсу, оть верхъ "ръки [ръчки] Семи-Нузатскія, а въ нее пала, съ правой стороны, ръчка Осколець, а съ лъвыя стороны пала ръчка Горосимъ, а въ Горосимъ пала ръчка Оточка, а съ верху Горосима, отъ Ливенъ, лежитъ дорога Калміюская.

А Горосима паль въ Осколь съ левыя стороны, выше города Оскола 8 версть.

А подъ городомъ подъ Осколомъ, съ правой стороны отъ Изюмския дороги, "палъ [пала] въ Осколъ ръчка Осколецъ.

А ниже Оскольца, съ правой стороны, пала въ Осколъ ръчка Дубиа, вытекла отв Юшковыхъ бояраковъ.

А съ Нагайской стороны, противъ города, отъ Калиюекія дороги, пала въ Осколъ ръчка Убля, течетъ отъ верху ръки Дъвицы, и ръки Потудони.

А ниже Убли, съ Нагайской стороны, верстъ съ 10, пала въ Осколъ ръчка Ко*телъ*.

А ниже Дубны, отъ Изюмскія дороги, нала въ Осколъ ръчка "Орлая [Орлея].

А ниже "Орлая [Орлен ръчки] пала, отъ Изюмскія дороги, ръчка Холокъ, противъ слободы Голубиной, отъ города Оскола 50 версть.

А ниже Холка, отъ Изюмскія дороги, пала въ Осколъ рѣчка Холань.

А съ Нагайской стороны, отъ Калміюскія дороги, палъ въ Осколъ Бплой колодезь, ниже Голубиной 5 верстъ.

А ниже Бълаго колодезя Жестовыя горы, а подъ Жестовыми горами, на Осколъ, перевозъ Татарской.

А ниже Жестовыхъ горъ, до города до Волуйки, 60 верстъ.

Съ Нагайской стороны, ниже Жестовыхъ горъ, до верху ръчки Мосея, пали въ Осколъ 12 ръчекъ, однимъ прозвищемъ всв "Созоны [Сосны].

А ниже ръчки Холани, отъ Изюмскія дороги, паль въ Осколъ Розгромной колодезь, течетъ отъ Волчьихъ-водъ.

А ниже Розгромнаго колодезя, пало въ Осколъ озеро "Банище [Бранище].

А выше "Банища [Бранища], ниже города Волуйки, пала ръчка "Казинка [Казиника].

А ниже "Банища [Браняща] палъ въ Осколъ колодезь Бахтина, а на устът Бахтина колодезя, съ вышнія стороны, стоялъ новой Царевъ-городъ.

А съ Нагайской стороны, ниже ръчки «Созона [Сосчы] 7 верстъ, пала въ Осколъ

ръка Волуйка, а на ней на устьъ стонть городъ "Волуйка [Валунки].

А выше города по Оскольской дорогѣ, пала въ Волуйку "рѣчка [рѣка] Мосей.

А выше Мосея, съ другой стороны, пала въ Волуйку ръчка Палатова, отъ Калміюскія дороги, отъ города [отъ] Волуйки 4 версты.

Въ Палатову пала ръчка Палатовка.

А отъ Волуйки, внизъ по Осколу, отъ Калміюскія дороги, пала въ Осколъ ръчка Ураева, да ръчка Уразова.

А съ Крымскія стороны, по ръкъ по Донцу, отъ устья ръки Мжа, въ верхъ по ръкъ, по Мжу, съ правой стороны верстъ съ 30, пала въ Можь ръчка Марева, а Марева вытекла отъ Муравскаго шляху, отъ верху ръчки "Марчика [Марчина] изъ подъ Дубъихъ-Лукъ.

А выше Мареоы впала въ Можь ръка Сухая "Ракитна [Ракнтка], отъ Мареоы верстъ съ 5.

А выше Сухой "Ракитны [Ракитки] пала въ Можь ръчка Мокрая "Ракитна [Ракитка], отъ Сухой "Ракитны [Ракитки] съ версту.

А выше Мокрой "Ракитны [Ракитки] пала въ Можь ръчка "Одринка [Ординка], отъ "Ракитны [Ракитки] верстъ съ 10.

3

А выние "Одринки [Ораники] версть съ 5, пала въ Можь ръчка "Болгирь [Волгирь], а верховьенъ взялась "Болгирь [Волгирь] изъ подъ Донецкой поляны.

А выше "Болгиря [Волгиря], въ верхъ по Мжу, Валки, отъ "Болгиря [Волгиря] верстъ съ 10.

А по лъвой сторонъ по Мжу, отъ Донца, ръчка "Одалагъ [Адалагъ] впала въ Можь отъ устья верстъ съ 40, а вытекла "Одалагъ [Адалагъ] изъ подъ Муравскаго шляху съ "верху [версту отъ] ръчки Берестовой.

А ниже Мжа, на Донцъ, съ Крымской стороны, Змљево городище, а Змљевъ курганъ тоже, отъ Мжа версты съ 2.

А ниже Змѣева городища рѣчка Комолша, а на Комолши городище каменное, отъ Змѣева верстъ съ 10, лѣсомъ, подлѣ Донца.

А ниже Комолши на Донцъ Абашкинъ неревозъ, отъ Комолши версты съ 3, съ Крымской стороны на Русскую сторону.

А ниже Абашкина перевозу на Донци Шабалинской перевозъ, отъ Абашкина перевозу версть съ 10, съ Крымской стороны. А ниже Шабалинскаго перевозу версть съ 10, палъ въ Донецъ "Букинз [Бакинъ] колодезь.

А ниже "Букина [Бакина] колодезя на Донцъ, Аяховъ перелазъ, съ Крымской стороны на Русскую сторону.

А ниже Ляхова перелазу на Донцв Савинской перевозъ, отъ Ляхова версть съ 20, съ Крымской стороны на Русскую сторону.

А ниже Савинского перевозу пала въ Донецъ ръчка Чепель; отъ Савинского верстъ 15.

А ниже Чепеля версть съ 10, пала въ Донецъ ръчка Береки малые, Каменные тожь.

А ниже Каменныхъ Берекъ пала въ Донецъ ръчка Большіе Береки, отъ малыхъ Берекъ версты съ 2.

А ниже Берекъ большихъ, версть съ 7, пала въ Донецъ ръчка Ерекъ каменной, а межь Берекъ и "Ерека [Ерка] каменного, Изюмской курганъ, а отъ каменнаго "Ерека [Ерка] къ новому Цареву – городу верстъ съ 10.

А ниже Царева-города, отъ усть рѣки Оскола, на Донцѣ, съ Крымской стороны,

1 12

Святыя горы, отъ Царева - города верстъ съ 10.

А ниже Святыхъ горъ, съ Крымской стороны, пала въ Донецъ ръка Торъ, отъ Святыхъ горъ верстъ съ 15.

А въ большой Торъ пала ръчка Торецъ, отъ Донца версты съ 4, а на устье озера соленые.

А ниже Тору верстъ [съ] 30, пала въ Донецъ ръка *"Багмутова* [Бахмутова].

А ниже "Багмутовой [Бахмутовой] версть съ 15, на Донцъ перевозъ Боровской на Калміюской дорогъ.

А ниже Боровского перевозу, съ Крымской стороны, палъ въ Донецъ Бълой колодезь, отъ перевозу версты съ 2.

А ниже Бълаго колодезя другой Бълой колодезь, верстъ съ 10, а надъ нимъ Савинз.

А отъ нижнево Бълого колодезя до Лугани, до нижнія розсоши, верстъ съ 150 [8].

А ниже Лугани пала въ Донецъ ръчка малой Луганчикъ, отъ Лугани верстъ съ 5.

А ниже Луганчика верстъ съ 5, на Донцъ, Сизыя горы.

Ниже Луганчика до Бълаго колодезя версть съ 15.

А ниже Бълого колодезя, до Каменной ръчки верстъ съ "50 [8].

А ниже Каменныя ръчки, Каменка ръчка пала въ Донецъ, отъ Каменныя версть съ 5.

А ниже Каменки Лихой колодезь, паль въ Донецъ подъ Гребенными горами; берегомъ жхать верстъ съ 40, а прямо степью верстъ съ 10.

А межь Лихова колодезя, и Гребенныхъ горъ, на Донцъ, перевозъ Татарской въ Русь.

А ниже Гребенныхъ горъ, *Кундрючья* [Копаручъя] ръчка впала въ Донецъ съ Крынской стороны верстъ съ 60.

А отъ усть "Кундрючьи [Кондручьи] до усть ръки Донца, гдъ "пала [палъ] въ Большой Донть, верстъ съ 10.

А съ Нагайскія стороны, внизъ по Донцу, отв устья ръки Оскола, отъ Царевагорода, налъ въ Донецъ колодезь Святой; а "не Тризгузъ [Нетригузъ] онъ же, версть съ 15, выше малаго перевозу.

А ниже малаго перевозу, на Донцъ, большой перевозъ, ниже усть ръки Тору; отъ малаго перевову верстъ съ 10.

А ниже большаго перевозу версть съ 12, пала въ Донецъ ръчка Черной-Жеребецъ. А ниже Чернаго - Жеребца, пала въ Донецъ ръка Красная; отъ Чернаго-Жеребца до Красной верстъ съ 15.

А ниже Красныя ръчки, пала въ Донецъ ръчка Боровая, а межь Красной и Боровой версть съ 10.

А ниже Боровой, съ Нагайской стороны, колодезь Ольховой, отъ Боровой версть съ 20.

А ниже Ольховаго колодезя, съ Нагайской стороны, цала въ Донецъ ръка *"Айдарь* [Андарь]; отъ Ольховаго до *"Айд*ара [Андара] верстъ съ 30.

А ниже "Айдара [Андара], съ Нагайской стороны, пада въ Донецъ ръчка *Несюга;* отъ Айдара до Явсюги верстъ съ 6.

А ниже Явсюги, съ Нагайской стороны, пала въ Донецъ ръчка Деркуль [отъ Явсюти до Деркула верстъ...].

А выше Деркула, на Донцъ, *Сиаыя* горы, съ Крымской стороны, отъ Деркула версты съ 2.

А ниже Деркула палъ въ Донецъ Митякина колодезь; отъ Деркула до Митякина версть съ 15.

А ниже Митакина, паль нь Донець Вищневецкой колодезь; отъ Митакина до Вишневецкого версть съ 20.

А ниже Вишневецкаго, пала въ Донецъ "ръка [ръчка] Глубокая; отъ Вишневецкаго до Глубокія версть съ 5.

А ниже Глубокой, пала въ Донецъ ¹ ръчка Колитвенецъ, отъ Глубокія верстъ съ 15.

А ниже Колитвенца, палъ въ Донецъ Дядинъ колодезь; отъ Колитвенца до Дядина колодезя верстъ съ "8 [50].

А противъ Дядина колодезя, на Крымской сторонъ, Хорошія горы.

А ниже Дядина колодезя, съ Нагайской стороны, пала въ Донецъ ръка Бълая Колитва.

А противъ Колитвы, съ Крымской стороны, на Донцв Гребенныя горы.

А ниже Колитвы, на Донцъ, Сокольи горы, съ Нагайской стороны.

Отъ Колитвы до Сокольихъ горъ верстъ съ 15.

А у Сокольнхъ горъ, съ Бъла-города, Станичники кладутъ довэдныя памяти.

А ниже Сокольихъ горъ, пала въ Донецъ, съ Нагайской стороны, рвчка Быстрая, отъ Сокольихъ горъ версты съ 4.

А отъ Быстрыя до Роздорово, гдъ Донецъ налъ въ Большой Донъ, верстъ съ 40. донъ.

40

Ръка Донз вытекла изъ Иваня озера, отъ Дъдилова версть съ 30, и потекла подъ Епифань.

Да изъ тогожь Иваня - озера потекла ръка Шать, и пала въ ръку въ Улу, выше города Тулы верстъ съ 8 и больши.

А выше [града] Шата, верстъ съ 6, пала въ Упу ръчка Шиворонь.

А выше Шиворони, противъ Дъдилова, на Упъ, Костомаровъ бродъ, а въ тотъ бродъ отъ Ливенъ и отъ Ельца дорога, мимо Тулы къ Серпухову, черезъ засъку въ Щегловы ворота, Муравской шляхъ.

А городъ Епифань стоить на Дону, съ Нагайской стороны, отъ Дъдилова 40 верстъ.

А Дъдилова отъ Тулы 20 версть, на ръчкъ на Шиворонъ, съ Крынской стороны.

А ниже Епифани съ правым стороны, нала ръчка *"Непрядва* [Неправда ота Муравскаго шляху версть...]. А ниже Епифани версть съ 20, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ рвчка *Табалы*, течеть оть Михайловской дороги.

А ниже Табаловъ 10 версть, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ рвчка "другая [инжияя] Табалы.

А по правой сторон Б Дону, ниже [вижпихъ] Табаловъ, пала въ Донъ ръчка *Рыхоть*, отъ Табаловъ верстъ съ 5.

А съ Нагайской стороны, противъ Рыхотъ, пала въ Донъ ръчка Поники.

Аниже тъхъ ръчекъ на Дону "Тарасьева [Тараева] гора, отъ Стараго - Донкова 2 версты, а ниже горы на Дону бродъ.

А ниже того 18 верстъ, съ правой стороны, пала въ Донъ ръчка Вязовна, а на устье Вязовны, съ Крымской стороны, поставленъ городъ Новой-Донковъ; перенесенъ "съ [отъ] стараго мъста 20 верстъ, а отъ Епифани Донковъ 60 верстъ.

А ниже Стараго-Донкова, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръчка "Рожны [Рожна].

А ниже Рожны 5 версть, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръчка Кочург.

А ниже Новаго-Донкова 10 версть, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръчка "Сквирнаи [Савернай], а противъ тое ръчки,

съГправыя стороны, цала въ Донъ рвчка Перехваль.

Отъ Донкова до Перехвала 10 версть.

А ниже техъ речекъ 10 версть, съ правыя стороны, пала въ Донъ речка *Пебедянь* [Лебядянь], а на устье ся на Дону городъ *Пебедянь* [Лебядянь].

Отъ Донкова до "Лебедяни [Лебядяня] 20 верстъ.

А ниже "Лебедяни [Лебядяна] версть съ 8, пала въ Донъ ръка "Красивая [Быстрая] Меча, а на устьъ ръки Мечи, съ вышнія стороны, Волотова могила.

А ниже Мечи версть съ 30, пала въ Донть ръка Быстрая-Сосна.

А на ръкъ на Соснъ, близко устья, съ лъвыя сторовы, Сокольи горы.

А виже устья Сосны, на Дову, Донская бесьда, каменной столь и каменные суды.

А ръка Сосна вытекла отъ верху ръки Оки за 15 верстъ, а въ нее палъ колодезь Луковецъ, съ Нагайской стороны, а на устът Луковца Татарской перелазъ, ["] бродъ въ Русъ.

А ниже Луковца пала въ Сосну ръчка "Хеошна [Хьощна], отъ Линенъ верстъ съ полъ 30, [а] на устъб "Хвошны [Хвощны] бродъ на Соснъ, ходять "Татара [Татарове] въ Русь.

А ниже "Хвошны [Хющны], съ правой стороны, пала въ Сосну ръка Тимь, отъ Ливенъ 15 версть.

А ниже Тима версть съ 10, пала въ Сосну ръка *Труды*, съ лъвой стороны; а ниже Трудовъ на Соснъ Кирпичной бродъ, выше города Ливенъ версты съ 3.

Авъръку въ Труды пала ръка Аюбовша, отъ Ливенъ "20 верстъ Гверстъ съ 20].

А подъ городомъ подъ Ливнами пала "ръчка [ръка] Ливны съ Московской стороны, а вытекли Ливны, Лъсная изъ Краснаго лъсу, а Полевая "Ливна" прямо по Муравской дорогъ отъ Любовши, и пала въ Лъсную подъ Ливнами, выше острогу.

А ниже Ливны версты съ 3, пала въ Сосну ръка *Кщенева*.

А ниже Кщеневой версты съ 3, съ лъвой стороны, палъ Хмелевой колодезь.

А ниже Хмелеваго колодезя, съ Крымской стороны, пала въ Сосну ръка Олыма.

Оть Ливенъ до устья Ольша 27 версть.

А съдругія стороны, ниже Олыма версты съ 3, пала въ Сосну ръка Чернава, а на устьъ ръки Чернавы, на Соснъ, бродъ: Калміюская дорога. "На той дорогъ городокъ, на усть Чернавы:; стоятъ въ немъ головы-съ сотнями въ лътнюю пору.

А ниже Чернавы версты съ 3, пала ръчка "Есенокъ [Ясенокъ].

А ниже "Есенка [Ясенка] пала въ Донъ ръчка Ворголъ.

А ниже Воргла 7 верстъ, на Соснъ, городъ *Елецъ,* "а подъ нимъ пала въ Сосну ръчка *Елецъ.*" Отъ Ливенъ до Ельца 50 верстъ, а отъ Лебедяни 40 верстъ до Ельца.

А ниже города Ельца, до устья рики Сосны 15 нерсть.

А ниже устья ръки Сосны, и ниже Донскія бестяль, съ Нагайской стороны, версть съ 10, паль въ Донъ Студенокъ колодезь.

А ниже Студенка колодезя "15 версть [версть ст. 15], съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръчка "Рълецз [Рененецъ].

А съ Крымской стороны, ниже "Рыща [Репенца] версть съ 5, пала въ Донъ ръчка Снова, а Снова вытекла отъ верху ръки "Алыми [Олыми].

А съ Нагайской стороны, ниже Сновы, версты съ 4, палъ въ Донъ колодезь Коно, протоку версты съ "4 [2]. А съ Крымскія стороны, ниже колодезя Коня, пала въ Донъ ръчка Вльдога, отъ Воронежа верстъ съ 10, а вытекла отъ верху "ръчки [ръки] Убли.

А ниже Въдоги 3 версты, пала въ Донъ ръчка Дъвдида-смердлидая, отъ Воронежа 7 верстъ, а вытекла отъ верху ръчки Убли, а Убля пала въ ръку въ Осколе противъ города Оскола. Осколе отъ Ливенъ 130 верстъ, а до Воронежа тожь.

А ниже Дъвицы съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръка Воронежъ.

А въ верхъ по Воронежу "8 [50] верстъ, съ Московской стороны, а отъ ръки отъ Дону отъ перевозу 5 верстъ, городъ Воронежъ.

А рѣка Воронежс вытекла отъ Шатцкаго и отъ Рясково уѣздовъ, отъ рѣки отъ Пора, а рѣка Пора пала въ рѣку въ Оку, подъ Тереховыма монастыремъ, съ нижней стороны.

А выше города Воронежа, въ верхъ по [ръкъ] Воронежу, съ Нагайской стороны, пала въ Воронежъ ръчка Усманъ, отъ Воронежа 20 версть.

А выше Усмана 25 версть, съ Нагайской стороны, пала въ Воронежъ ръчка Ивница, подъ Стольною поляною.

А выше Ивницы 5 версть, пала въ Воронежъ ръчка Злягощъ.

А съ правой стороны, выше Злягоща, 20 верстъ, палъ въ Воронежъ "Бтълз [Болъ] колодезь.

А отъ Воронежа до Ельца 180 версть.

А ниже Воронежа, съ Нагайской стороны 50 версть, пала въ Донъ "ръчка [ръка] Форосань.

А ниже Форосани, съ Крымской стороны, рекою верстъ съ 30, а полемъ верстъ съ 15, пала въ Донъ река Красная– Дльвица.

Аннже Красныя-Дтвицы пала въ Донъ ръка "Потудонь [Потудонь], версть съ 10, а вытекла отъ верху Въдоги.

А ниже "Потудони [Потудона] верстъ съ 6, пала въ Донъ ръчка Коротояко; протоку верстъ съ 10.

А ниже Коротояка версть съ 10, съ Крымской стороны, пала въ Донъ "ръка [рвика] Тихая - Сосна.

А на "ръкъ [ръчкъ] на Соснъ, отъ Дону верстъ съ 30, Каменной бродъ, а въ "томъ бродъ [тотъ бродъ] лежитъ дорога Калмиюская.

А выпие Камениаго броду, на Сосив, "Торковая [Терковая] поляна.

А ниже Тихія-Сосны 20 версть, пала въ Донъ ръчка "Лиска [Лиски], съ Крымской стороны; протоку ръчки верстъ съ 20.

А ниже рвчки Лиски версть съ 8, съ Нагайской стороны, нала въ Донъ рвчка Икорець.

А ниже Икорца версть съ 60, нала въ Донъ ръка Бетюкъ.

А ниже Бетюка верстъ съ 15, пала въ Донъ, съ Нагайской стороны, ръка "Сереть [Серета].

А ниже Серета версть съ 40, съ Крымской стороны, пала въ Донъ ръка Калитва - черная.

А ниже Калитвы версть съ 20, пала въ Донъ, съ Нагайской стороны, рвчка Мамонеця.

А съКрымской стороны, ниже Мамонца, версть съ 30, пала въ Донъ ръка Баучаръ.

А съ Нагайской стороны, ниже Баучара верстъ съ 20, пала въ Донъ "ръка [ръчка] "Толучљева [Талучьева].

А внже "Толучъевой [Талучьевой] версть съ 10, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръчка Песковатая.

А ниже Песковатыя версть съ 10, съ Нагайской сторены, пала въ Довъ ръчка Елань. А ниже ръчки Елани версть съ 20, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръка Хоперь.

А ръка Хоперъ вытекла отъ верху ръкн Ланкододы, а ръка Ланкодода пала въ ръку въ Суру, а въ нее пала ръка "Агилы Кодода |Огны Колода].

А съ правыя стороны, отъ верху ръки Ломовой, вытекла ръка, и пала въ Хоперь, а Ломова пала въ ръку въ Мокшу.

Въ ръку [же] въ Хоперъ пала ръка Сувола, а Сувола ръка вытекла отъ верху Цны.

А на устът ртки Хопра, на Дону, перевозъ бродъ Татарской.

А выше Хопра рѣки, рѣка Бетюкъ, рѣка Палучљева [Талучьева], рѣка Сувола, и тѣ рѣки Пвзялися [вязалися] верховьями съ рѣкою Цною.

А рѣка *Дна* вытекла отъ города отъ Воронежа за 110 верстъ, и течетъ въ рѣку *Мокшу*.

Протоку Мокши ръки 180 верстъ, а Мокша пала въ Оку, ниже Касимова 30 верстъ.

А отъ устья ръки Хопра до Воронежа 330 версть.

А съ левыя стороны, съ верху ръки Хопра, пала въ Хоперъ ръка Сартаба.

А Сартаба вытекла "отъ Табалыка" ръки; протоку Сартабы ръки 130 верстъ.

А ниже Сартабы 70 версть пала въ Хоперъ ръка *Бурлукъ*; протоку 200 версть.

А ниже Бурлука 30 версть, пала въ Хоперь ръчка Кумылъ.

А выше Хопра рѣки, съ Крымской стороны, ниже *Мамонца* рѣки 30 верстъ, нала въ Донъ рѣка Баучаръ.

А ръка *Баучаръ* вытекла отъ Калміюскія дороги, отъ верху ръки "Айдара [Андара] и ръки Волуйки; протоку "Айдара [Андара] ръки 150 верстъ.

А ниже Хопра ръки, съ Нагайской стороны, верстъ съ 30, пала въ Донъ ръка Медвљдица. А Медвљдица ръка вытекла двумя протоки отъ Табалыка ръки.

А въ Медвъдицу пала ръка *"Кармыша* [Канрмыша], съ лъвой стороны; вытекла "Кармыша [Канрмыша] отъ ръки отъ Волги "верстъ съ 6", отъ верху Увъши ръчки.

А Увљша [рвчка] пала въ Волгу, противъ города Саратова, выше городища Увљшина.

А ниже "Кармыши [Каирмыши] пала въ Медвъдицу ръчка Ариеда. Протоку Арчеды 130 верстъ; протоку "Кармыши [Каирмыши]

ръки 100 верстъ; а ръки Медельдицы протоку 220 верстъ.

Въ Медвъдицу, съ правой стороны, пала ръчка Войской.

А ниже Медвѣдицы 90 версть, съ Нагайской стороны, пала рѣчка Иловка, а вытекла рѣчка Иловка за 100 версть отъ рѣки отъ Волги, отъ верху рѣки "Кармышенки [Камышенки]. Протоку Иловки 100 версть.

А ръчка *"Кармышенка* [Камышенка] пала въ Волгу, ниже ръчки Иловки 50 верстъ.

А ниже Иловки пала въ Донъ ръка Кешеня; протоку Кешени 100 верстъ.

А ръка *Кешеня* вытекла отъ Волги, отъ верху ръчки *Балыклеи*, а *Балыклея* пала въ Волгу; протоку 60 верстъ.

А ниже ръки Кешени пала въ Донъ ръка Паншина; течетъ отъ той же ръки Балыклеи; протоку 70 верстъ.

А отъ усть ръки "Паншиной [Павшины], близко отъ Дону, вытекла ръка Царица, и потекла къ ръкъ къ Волгъ, пала въ Волгу противъ Царицына острова, а на острову стоялъ Царицына городъ.

А ниже ръки Паншиной, съ правой стороны Дону, 50 версть, пали въ Донъ

двъ ръчки, объ Голубыя; протоку тъхъ ръчекъ 50 верстъ.

А ниже Голубыхъ 20 версть, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ рѣчка Карпова; протоку 50 версть; течеть отъ рѣки отъ Царицы.

А ниже Карповой, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ ръчка *Царица*. Протоку 40 верстъ. Отъ Карповой до Царицы 30 верстъ.

Ниже Царицы 20 верстъ, пала въ Донъ ръчка Камышенка.

Ниже ръчки Камышенки на 20 "верстахъ [верстъ] выше Аксенца, протоку двъ версты, пали въ Донъ двъ ръчки Аксаи, а ниже тъхъ ръчекъ протокъ Аксенецъ.

А выше протока Аксенца 40 версть, съ другія стороны, пала въ Донъ ръка Чиръ; вытекла близко Дону отъ усть ръки "Бончара [Баучара]; протоку ръки Чира 180 верстъ.

А ниже протока Аксенца пала въ Донъ ръчка "Цымля [Цылма], протоку 60 верстъ.

А ниже "Цымли [Цылма] 20 верстъ пала въ Донъ "Кумшакъ [Кумшанът] ръка.

А ниже "Кумшака [Кумшайка] ръки 60 верстъ пала въ Донъ ръчка "Тальникъ [Талинка]; протоку 50 верстъ.

А ниже рѣчки "Тальника [Талиники] 40 верстъ, съ Нагайской стороны, пала въ Донъ рѣка Чорной Салъ, а вытекла съ верху горы Улки; протоку 20 верстъ.

А ниже Чорнаго-Салу пала въ Донъ ръка *"Сасыкъ-салъ* [Сасыскалъ] (1), протоку 300 верстъ, отъ горы отъ Улки, а отъ Чорнаго-Салу 90 верстъ,

А ниже "Сасыкъ-сала [Сасыскала] ръки 40 верстъ, пала въ Донъ ръка Юрюкъ-салъ, изъ горы изъ Улки; протоку 340 верстъ.

А ниже ръки Юрюкъ-сала 30 верстъ, нала въ Донъ, противъ Роздоровъ Донецкихъ, ръка Манача; протоку Маначи ръки "520 [420] верстъ. А ръка Манача вытекла отъ "Хвалинскаго [Хвалимскаго] моря, отъ озера Асыбашъ за 70 верстъ, изъ горы "Ташмурана [Ташмура], изъ солонцовъ.

А гора *" Ташмуранз* [Ташмурь] отъ Астарахани "210 [15] верстъ.

А съ верху ръки Манача, съ лъвыя стороны, озеро, а въ томъ озеръ емлютъ соль, Азовцы и Черкасы Пятигорскіе, и Казыева улусу Татаровя.

(1) Сасыкъ есть слово Татарскос: значнтъ вонюгий, смердлициї; пиже переведено енилый. А съ верху ръки Манача, на низъ 150 верстъ, съ правой стороны, отъ горы отъ Улки, пала въ Маначю ръка Купчаклы.

А съ другія стороны пала въ Маначу рѣка *"Кулаузъ* [Калаузъ]; протоку Кулауза рѣки "350 [308] верстъ.

А въ ръку Кулаузъ пала, съ лъвыя стороны, ръка Алмалы, а противъ ее пала съ правой стороны ръчка Алалы.

А ниже Алалы, пала въ Кулаузъ "истока и колодезь [истокъ изъ кладязя] "Какуйгыръ [Какуштыръ].

А по правой сторонѣ по тому "стоку [истоку] люди каменные болваны, противъ той соли, что емлютъ Азовцы.

А ниже "Калаузы [Калауза] ръки пала въ ръку Маначю, Ергеликъ большой; течетъ отъ ръки отъ Кубы; протоку 450 верстъ.

А ниже большаго Ергелика нала въ Маначю ръчка *Ергеликъ-сасыкъ*, по нашему *гнилой*; протоку 100 верстъ.

А выше Маначи ръки пала въ Донъ ръка Донецъ - Спверской, съ Крымской стороны.

А ниже Донца, съ Крымской стороны, пала въ Донъ ръчка *Таузлова*; течетъ отъ Міюса; протоку 40 версть. А ниже Таузловой, выше Азова, вытекъ изъ Дону "протока [протокъ] Мертвой– Донецъ, и палъ въ море, собъ устьемъ⁽¹⁾.

А ниже Мертваго-Донца, ръка Донз пала въ море подъ Азовомъ.

А городъ *Азовъ* на устьѣ Дону, съ лѣвыя стороны Дону.

А отъ Азова до Перекопи верстъ съ 400.

А которыя ръки въ Азовское море, съ Московскія стороны, отъ устья Дону до Перекопи, пали, и тъ ръки писаны въ книгъ сей, по Калміюской дорогъ, что писана отъ усть Боровой.

А съ Нагайской стороны отъ Азова, до усть ръки Волги, до "Хвалинскаго [Хвалимскаго] моря, полемъ верстъ "съ 600 [600 верстъ].

А ниже Азова "на усть [до усть] Дону, пала въ море ръка Кугальникъ; протоку 170 верстъ.

А въ Кугальникъ пала ръка *Жегерликъ*; протоку 70 верстъ.

А отъ той ръки пала въ море ръчка Княгинина-вода; протоку 250 верстъ.

(1) Т. е. собственнымъ своимъ устьемъ.

Въ морежь пала ръка *Ел*, "верстъсъ 60".

А отъ ръки *Eu* 110 верстъ, пала въ море ръка *Курпа*.

Отъ Курпы 30 верстъ, пала въ море ръчка *"Кумана* [Кумака].

Отъ "Кумани [Кумаки] 50 верстъ, пала въ море ръчка, прозвище ей неописано.

А отъ той ръчки 60 верстъ, пала въ море ръка *Куба*; протоку Кубы 650 верстъ; вытекла изъ горъ.

А отъ усть рѣки Кубы, морскимъ берегомъ до морскія *гирлы* (1), что протока изъ Азовскаго моря въ Черное море, и до *Кафы* 90 верстъ.

А отъ Кафы берегомъ Чернымъ моремъ до горы 460 верстъ, а тою жь горою берегомъ морскимъ 100 верстъ.

И всего отъ гирла морскимъ берегомъ и горою "660 [560] верстъ.

А отъ Чернаго моря до верху ръки Кубы, и ръки Кумы, 300 верстъ.

(1) Гирло, по Малороссійскому выговору, тоже что горло, а по аналогіи, морскій пролива

А въртку Кубу пала ртка Лаба изъ горы. А отъ Чернаго моря тъ горы и до Хвалинскаго моря (1).

А въ тъхъ горахъ, по Терку, и по ръкамъ по инымъ, Пятигорские Черкасы, и Кабарда, и Окохи, и "Осоки [Соки], и Кугени, и Мичкизы.

И промежъ ръки Терка, и ръки Куры, и иныхъ ръкъ, и по Хвалинскому морю, Грузинская и Иверская земля, и Ширвань, и Шамаха⁽²⁾.

А отъ ръки Кубы, отъ горъ, къ Черному морю, и къ Азовскому морю, и до верху ръки Маначи, отъ тъхъ горъ, все кочевье малыхъ Нагаевъ, Казыева улусу.

А отъ верху ръки Кубы изъ горъ вытекла ръка *Кума*, и потекла къ Хвалин-

- (1) Въ Идрографія другій смыслъ: "А въ рѣку Кубу "пала рѣка Лаба изъ за горъ, отъ Чернаго "моря: тѣ горы и до Хвалимскаго моря."
- (2) И здъсь также Идрографія представляетъ другій смыслъ:...,и Кугени, и Мичкизы.

"А промежь ръки Терка, и ръки Куры, и

"А по Хвалимскому морю Грузинская и пр."

скому морю, отъ Терка 70 верстъ, вровень съ ръкою Теркомъ.

А въ Куму пала ръка *"Даузловъ* [Доузловъ], а другая ръка Бибала.

А ръка Кума потекла двумя протоки изъ одной ръки, а протоку 250 верстъ: и потекли объ Кумы ръки въ землю, отъ Хвалинскаго моря, отъ проливовъ, и отъ устья ръки Терка, 120 верстъ.

А на полуденной сторонъ за горами, отъ Чернаго моря, отъ горъ за 100 верстъ, вытекла 'ръка "Куръ [Кура], и "потекла возлъ горъ 630 верстъ", и потекла къ Хвалинскому морю. А изъ Кура, съ лъвыя стороны, вытекла ръка Терекъ, и потекла въ горы, а изъ горъ пала въ Хвалинское море, отъ Астарахани "500 [400] верстъ.

А ниже Терка ръки, ръка *Кура "и "*пала въ Хвалимское море.

А на устьъ ръки "Кура [Куры], съ лъвыя стороны, у Хвалимскаго моря, городъ Салянъ, отъ города отъ Шамахи 50 верстъ.

А по правой сторонъ ръки "Кура [Куры], ниже "Терка [Терека], пала въ "Куру [Курь] ръка *Лариша*; протоку Лариша ръки 90 верстъ. А выше той ръки на Куръ городъ *Тифлисъ*.

А противъ Тифлиса города, за ръкою за Куромъ [Курою], въ горахъ, два города, а подписи тъмъ городомъ въ старомъ чертежъ нътъ.

А ниже Лариша ръки "70 [9] верстъ, пала въ "Куръ [Куру] съ полудни ръка.

На ръкъ Ларишъ, отъ, "Кура [Куры] верстъ съ 20, городъ Ачекала, а на другой сторонъ городъ "Шункюрь [Шюнкюръ].

А ниже Шупкюра 60 верстъ, пала въ "Куръ [Куру] ръка, а на ней, отъ "Кура [Куры] 10 верстъ, городъ Кгенжа.

А ниже того города "30 [10] версть, на Куръ городъ Карабасъ.

А ниже Карабаса, городъ Бирде, противъ тово за ръкою за "Куромъ [Курою] 10 верстъ, городъ Ерень, а изъ "подъ нево [того] течетъ въ Куръ истокъ.

А противъ города Кгенжа, пала въ "Куръ [Куру] ръка Лабань, течетъ изъ горъ.

А съ верху ръки Лабани протоку 30 верстъ, а на "ней [иемъ] городъ Крымя, а ниже Крыма ръка Лабань потекла середь "горъ [города]; протоку 110 верстъ.

На ръкъ на Лабани городъ Заемя; подъ городомъ подъ Заемомъ изъ горъ палъ ручей.

А отъ Заема города 40 верстъ, ръка Лабань пала въ ръку въ "Куръ [Куру].

А ниже ръки Лабани 30 версть, пала въ "Куръ [Куру] ръка "Кура"; протоку 100 верстъ, а на ней, отъ верху 20 верстъ, городъ *Кабола* [Кабала], а отъ моря тотъ городъ 50 верстъ.

А ниже тово на той же ръкъ городъ Акташъ.

А ниже Акташа 40 верстъ, на "Куру [Курь] городъ Кгенянъ.

А ниже тое ръки 30 версть пала съ лъвыя стороны ръка, а на ней городъ Шамаха.

А ниже Шамахи 50 версть, на устье ръки "Кура [Курь], городъ Саляна.

А отъ Саляна 30 версть городъ Бака, на берегу въ губъ Хвалинскаго моря.

А отъ "Бака [Баки] города 50 версть, а отъ Шамахи "отъ города" 40 версть, городъ Мушкюрь [Мюшкюрь]; отъ моря Мушкюрь 10 версть.

А отъ Мушкюря 20 верстъ, Шарань.

А отъ Шарани [Шарана] 50 верстъ, у моря, на берегу, городъ Дербентъ, желъзные ворота тожь, а по Турски Темиркапы [Темиръ Капе].

А отъ Дербента 80 верстъ, межь горъ и Хвалинскаго моря, городище Тарки [Торкц].

А Тарки [Торки] отъ ръки "Коиса [Консы] прямо 20 верстъ, а Коиса ръка позадь Тарковъ [Торковъ] отъ Терка, а отъ усть Коиса [Консы] ръки "Тарки [Торки] 40 верстъ. А Коиса ръка вытекла изъ горъ изъ Иверской земли.

А отъ Тарковъ [Торковъ] до усть Терка, до *Тюменсково* городу 180 верстъ.

А отъ Тюменсково городу до Астарахани "500 [400] верстъ.

А отъ усть ръки "Кура [Куры] 250 верстъ, съ полуденныя стороны Хвалинскаго моря, Гилянь.

А до *Мидіи* отъ усть ръки "Кура [Куры] 750 версть.

VI.

РОСПИСЬ РЪКЪ ТЕРКУ.

Ръка *Терекъ* потекла изъ ръки изъ "Кура [Куры] въ ночь (1) горы.

(1) Т. е. па полпочь или па съверъ.

А на низъ по Терку, съ лѣвыя стороны рѣки "Терка [Терки], Кабарда.

А въ Кабардъ пала изъ горъ въ Терекъ ръка *Арданъ*, протоку 50 верстъ.

А отъверху [отъ] Терка, отъ ръки "Кура [Куры] "да [до] Кабарды, до Ардана ръки, 170 [100] верстъ, "а отъ Ардана ръки 20 верстъ," пала въ Терекъ ръка Агеръ.

А ниже Агера пала въ Терекъ ръка "Юрюхз [Урюхъ], отъ Агера 20 верстъ.

А ниже "Юрюха [Урюха] рѣки пала въ Терекъ рѣка "Кизилъ [Кызылъ], отъ "Юрюха [Урюха] 20 верстъ.

А въ низъ по Терку [ръкъ] "по тъмъ ръкамъ" 60 верстъ, а въ верхъ по тъмъ ръкамъ до "горъ на [Горна] 50 верстъ.

А отъ Кабарды, отъ *Кызъ* ръки, въ низъ Теркомъ ръкою, до усть ръки *Бплыя* 60 верстъ; протоку [ръки] Бълыя 20 верстъ.

А въ ръку "Бълую [Бълыю] пала ръка Черемъ.

А ниже Черемъ ръки 20 верстъ, ръка Баксанъ меньшой.

А ниже, другая ръка Баксанъ середней, 20 верстъ.

А ниже Баксана ръки, ръка *Палкъ* 20 верстъ.

А сошлись тё четыре рёки всё въ одно мёсто и отъ того потекла одна рёка "Бълая [Бълыя].

А по тъмъ ръкамъ земля Пятигорскихъ Черкасъ.

А протоку тѣхъ рѣкъ, съ верху до Терка, 90 верстъ; по тѣмъ рѣкамъ Пятигорскіе Черкасы.

А ниже Бълыя ръки, ръкою Теркомъ, съ правой стороны, пала въ ръку въ Терекъ ръка Курпа.

А ниже Курпы ръки, 20 верстъ, палъ въ Терекъ съ правыя̀ стороны, колодезь Горячей.

А ниже того колодезя 40 верстъ, палъ въ Терекъ, другой колодезь Горячей.

А ниже колодезя Горячаго, пала въ Терекъ ръка "Сунща [Сунша].

А въ "Сунщу [Суншу] ръку пала ръка Бълая, да ръка Быстрая.

А отъ верху до устья ръки Сунщи [Сунше] 200 верстъ, а ръкою Иино [и] больши.

А противъ устья ръки Сунщи [Сунши] на другой сторонъ Терка, острогъ.

А отъ острогу внизъ по Терку 170 верстъ, "потекла [потекъ] изъ ръки Терки къ морю "протока [протокъ] Всполная

Быстрая, [и] "пала [паль] въ "морскую протоку [морскій проливь]; [протока] до "морскія [морскаго] "проливы [пролива] 100 версть.

А ниже *Быстрыя* 20 верстъ потекла протокою [протокомъ] ръка *Тюменка*; протоку до Хвалинскаго моря Тюменки ръки 130 верстъ.

А изъ Тюменки ръки вытекла ръка Заплавная, и текла 80 верстъ, и пала Заплавная опять въ Тюменку.

А на устьъ ръки Тюменки, городъ *Тюменской*.

А ниже Тюмени протока "ръка" Терекъ; пала ръка Терекъ отъ Тюмени въ море 30 версть.

А изъ Терка, съ лъвой стороны, протока Подстепная Быстрая; изъ нево "потекла [потекъ] "протока [протокъ] Кызла, и "пала [палъ] опять въ Быструю жь.

А промежь "протоки [протока] Терки и "протоки [протока] Кызла, "пала [паль] протока [протокъ] изъ Теркажь въ [моръ] "Брянцовой въ протокъ [Брянцовъ].

А изъ Брянцовой протоки течетъ въ Терекъ "протока [протокъ] Ляпушкина [Ляпушкипъ].

А отъ устья Терка до устья протоки Брянцовой 60 версть.

А отъ Брянцовой до Подстепной протоки 40 верстъ.

64 —

А отъ устья Подстепныя 130 верстъдо Пяти-колодезей.

А Пять – колодезей отъ озера, отъ морскія проливы "Тереузяка [Тереузени] 30 верстъ.

Отъ Теркажь ръки, отъ острогу, до Пятигорскихъ Черкасъ 90 верстъ, а противъ острогу и Пятигорскихъ Черкасъ до ръки до Кумы 90 верстъ.

А по рѣкѣ по Кумљ, съ правыя стороны, 7 мечетей Татарскихъ, Мажаровъ юртъ, да мечеть, по другой сторонѣ рѣки Кумы, Аракъ-Кешень.

Отъ Теркажь отъ острогу 100 версть, за ръкою "за" Кумою, мечеть "Аса [Айса] Ахметъ.

Отъ Тюменскаго города къ Астарахани до верху "Тереузякъ [Тереузени] морскія проливы 250 верстъ.

А отъ Тереузяка [Тереузепя] до Мочака, до Бльлаго озера, 120 верстъ.

А отъ Бълаго озера до *Ясыбаше* озера 120 верстъ.

А отъ Ясыбашъ до [другаго] Бѣлаго озера 50 верстъ. А отъ Бълого озера до Башсызъ озера 80 версть.

А отъ верху Башсьізъ озера до "Астарахани [Астрахани] 100 версть.

А отъ Астарахани, внизъ Волгою рекою до ближнія Соли (1), 70 верстъ.

А до дальнія Соли отъ Астарахани 100 версть.

А до горы до Улки отъ Астарахани 300 верстъ.

А съ востоку подлѣ Улки горы проходили воды, истоки нетекущіе, и озера, а съ другой стороны изъ горы Улки вытекли рѣки, и пали тѣ рѣки въ рѣку въ Донъ, выще Азова.

А Азовь оть Улки горы 300 версть.

А вдоль горою Улкою 230 версть.

Съ полуночи по конецъ Улки горы озеро Арпа.

А отъ Арпа озера противъ горы, на 150 верстахъ, 7 озеръ.

А виже Улки горы, межь "моремъ [морей] и горъ, отъ "Чернаго [Чермваго] и отъ Азовскаго моря, все кочевье малыхъ Нагаевъ.

(1) Соляныхъ копей.

А [отъ] устья ръки Волги отъ Астара́хани, Хвалимскимъ моремъ, на востокъ, до устья ръки Яика, "500 [400] верстъ.

VII.

РЪКА ЯИКЪ.

Ръка Яикъ (1) вытекла поровень съ Аралтовою горою противъ верховья "Тобола [Табалы] ръки.

Отъ *Великіе "Тюмени* [Туменн] ръка Яикъ вытекла за 250 верстъ.

А въ россошахъ ръки Яика прошли озера, а изъ россошей потекла ръка Яикъ въ Хвалимское море.

А протоку ръки Яика до "моря" 1050 верстъ.

[•] А съ верху ръки Яйка пала въ "ръку" • въ Яикъ ръка Юрюкъ-Самаръ, по нашему

⁽¹⁾ Ръку Янкъ, посля Пугачевскаго бунта, велъно называть Ураломъ.

Ръзвая; протоку 350 версть; пала въ Яикъ противъ Аралтовы горы съ правыя стороны.

Съ правыяжь стороны, ниже Юрюкъ Самары ръки, нала въ Яикъ *Трюгунз-Сакмаръ* ръка; протоку Трюгуна-Сакмары 100 верстъ.

А ниже 60 верстъ, пала въ Янкъ Салмышь-Сакмарь ръка.

А ниже Салмышъ-Сакмара [рвкв] 100 версть пала въ Яикъ *"Дюдкгилъ* [Дюдгилъ] ръка, а ниже 50 верстъ, другая Дюдкгилъ [Дюдгилъ] ръка, а ниже 60 верстъ третья Дюдкгилъ [Дюдгилъ] ръка.

"Вышней [Вышняго] Дюдкгили [Дюдгила] протоку 70 версть, а нижней [вижняго] Дюдкгили [Дюдгила] протоку "590 [190] версть.

А ниже Дюдкгили 30 верстъ, пала въ Яикъ ръчка, а ниже той ръчки "пало [палв] двъ ръчки, а всъ три однимъ "прозвищемъ [прозваніемъ] Ишсурклы.

А ниже тъхъ "ръкъ [ръчекъ] 30 версть, пали въ Яикъ три ръчки однимъ "прозвищемъ [прозваніемъ] "всъ три" Дузча.

. А противъ тъхъ "ръкъ [ръчекъ] съ лъвой стороны Янка, пала въ Янкъ Изле ръка.

А выше Изле ръки, [по] конецъ Аральтовы горы, пала въ Янкъ ръка Ворз изъ горы Урака.

Изъ той же горы "Урака" вытекла рвка Иргызъ, и пала въ озеро "Акбашлы [Акбалышъ].

А противъ той рѣки, въ тожь озеро, пала рѣка Саукъ, а въ рѣку Саукъ "пала" "Бозыль [Бозынь] Гинчалъ "Ильгеръ [Илгенъ] ръка "съ лѣвой стороны".

А съ "правой [львой] стороны въ тожь озеро пала Юрюкъ-Иргызъ "ръка".

А противъ тъхъ ръкъ и Хвалимскаго моря, съ горою Юрюкомъ пески "Аракумъ, [Аракомвъ], да пески "Каракумъ [Паракумъ], да пески Барсуккумъ.

Изъ той же "Юрюка" горы потекла ръка Гемъ.

А въ Гемъ ръку съ правой стороны пала ръка "Темирсу ['Гемерису].

А Гемъ ръка, не дошедъ [10] Хвалимскаго моря 20 верстъ, пала въ озеро.

А съ правой стороны "Гемъ [тъмя] ръки, Кайняръ-Сакгызъ ръка, отъ "Геми [Гема] ръки 50 верстъ, устьемъ въ ровень отъ моря, пала "себъ" въ иное озеро. Протоку Кайняръ-Сакгызъ ръки 200 верстъ.

А съ лъвой стороны, ниже Вора ръки 420 версть, пали въ Яикъ три ръчки безъ "прозвищь [прозванія], а межь "ими [нхъ] по Яику "берегомъ" 90 версть.

А ниже тъхъ "ръчекъ [ръкъ] 50 верстъ, пала въ Яикъ, съ лъвой стороны "Яика", Илезъ ръка, ниже горы Тустеби: по нашему та гора Соляная, ломаютъ въ ней соль.

А на устыв той ръки островъ Коша-Яика.

А промежь "тъмъ протокомъ [тъхъ протоковъ] и ръки Яика, на острову Казачей городокъ.

А Илезъ ръка вытекла "съ [за] горою "Юрюкъ [Урюкъ], а верховьемъ взялась таръка съ ръкою "Темиремъ [Темиромъ]; вытекла тремя протоками.

А въ Илезя ръку, за 60 версть отъ устья, съ лъвой стороны, пала Сунгурлука ръка.

А противъ горы "Тузтеби [Тузъ-тебъ], выше Сунгурлука, вытекла ръка Оиль, и пала "Оиль ръка", не дошедъ до ръки Яшка, въ землю. А на устът той ръки около 8 [50] озеръ "Караголь [Карагулъ], по нашему Черные озера.

А промежь "ръки" Сунгурлука и Оиля "ръки", пали двъ ръки въ землю: ръка Аспуга, да "ръка Куусй [Куей].

А ть объ ръки вытекли изъ горы, а "горы [горъ] "прозвище [прозваніе] неописано, а по той горъ лъсъ.

А противъ Оиля ръки, 30 верстъ отъ Яика, гора Индеръ, [а] подъ тою "Индеръ" горою озеро, а въ немъ соль, какъ ледъ.

А противъ той горы, на ръкъ на Яикъ, съ лъвыя стороны, лъсъ.

А отъ той горы, внизъ ръкою Яикомъ, до *"Боксана* [Баксана] протоку 50 верстъ, "а" Боксана протоку *"до* моря*"* 60 верстъ.

Да изъ Яикажь ръки, съ лъвыя стороны, выше Сорочика острова 25 верстъ, "потекла протока въморе[потекъвъморе протокъ]Саванлы [Саванлы]; протоку [его] "изъ Терка" до моря 70 верстъ, а моремъ отъ усть Яика, до усть тое протоки, 25 верстъ.

А отъ усть Яика ръки, берегомъ морскимъ, на востокъ къ Юргенской землъ, противъ устья ръки Киняръ - Сакгызъ, до конца Хвалимскаго моря, 200 версть.

И всего отъ Астарахани Хвалимскимъ моремъ въ доль, до Юргенской земли, 1200 верстъ.

- 70 -

А поперетъ Хвалимскимъ моремъ, отъ устья ръки Яика, до Кизылбашской (1) земли, 800 верстъ.

А отъ усть ръки Киняръ-Сакгызъ неописано].

À отъ *Хвалимского* моря до *Синево* ⁽²⁾ моря, на лътней на солнечной всходъ, прямо 250 версть.

А Синимъ моремъ до устъя Сыра ръки 280 [250] верстъ.

А поперетъ Синимъ моремъ 60 верстъ. А въ Синемъ моръ вода солона.

Изъ Синево моря вытекла ръка "Арзазъ [Аргазъ] и потекла въ Хвалимское море.

"А въ ръку Арзазъ съ востоку пала ръка Амударья; протоку Амударьи ръки 300 версть."

А Арзазы [Аргазы] протоку 1060 версть.

А отъ Синево моря 300 версть Урука гора; въ доль Урукъ горы 90 версть. [А] изъ горы потекли три ръки: ръка Вора, течеть въ ръку въ Яикъ въ ночь ⁽³⁾; ръка Иргыза течеть въ озеро "Акбашлы [Акбашль] на востокъ; ръка Гема течетъ на полдни

÷

(3) На полуночь или на съверъ.

⁽¹⁾ Персидской.

⁽²⁾ Озеро Аральское.

къ Хвалимскому морю, и пала не дошедъ до моря въ озеро.

А къ Синему морю отъ Иргъізъ реки "280 [18] верстъ, пески Барсукъ - кумъ; поперегъ "тово песку [тъхъ песковъ] 25 верстъ; да пески Каракумъ, отъ Синево моря 200 верстъ.

Пески Каракумъ вдоль 250 версть, а попереть 130 версть, а тв "три" пески прилегли къ Синему морю къ берегу.

Въ Синее моръ "съ [къ] востоку пала ръка Сыръ, а въ Сыръ ръку пала ръка Кендерликъ.

А ръка Кендерликъ вытекла изъ Улутовой горы, "двъма [двумя] протоки.

А отъ горы, Кендерлика ръки протоку 330 версть.

А другая ръка Кендерлика, изъ тоежь "горы [ръки] пала въ ръку Сарсу.

А ръка *Сарса* нала въ озеро, не дошедъ до Сыра ръки, отъ усть ръки Кендерлика 150 версть, а отъ *Карачатовой* горы за 70 версть.

А въ доль Карачатовой горы 250 верстъ, а отъ Сыра ръки та гора 80 верстъ.

А отъ усть ръки Кендерлика 150 версть, сълъвыя стороны ръки Сыра, городъ Сунако, противъ Карачатовой горы.

А промежь озера Акбашлы и ръки "Саукъ [Сукъ] и озера "Анколъ [Анколъ], и "по" объ стороны ръки Зеленчика, и ръки Кендерлика, и ръки "Сарсу [Сарсы], и песковъ Каракумъ, на тъхъ мъстахъ, на 600 верстахъ, кочевье Казацкія орды.

На ръкъ же на "Сыръ [Сарсь], отъ Сунака города 90 версть, городъ Ясырванъ.

А отъ Ясырвана города 100 верстъ, городъ *Тюркустанв*, отъ Сыра ръки "отъ берега" 20 верстъ.

А отъ Тюркустана 140 верстъ, на ръкъ на Сыръ, городъ Арканъ.

А отъ Аркана 60 верстъ, на полуденной сторонъ, городъ *"Янгурганъ* [Янкурганъ], отъ Сыра ръки 10 верстъ.

А отъ "Янгургана [Янкургани] 70 верстъ городъ Акнургани.

А отъ Акнургана 110 верстъ, городъ "Сайряма [Санряныъ], отъ ръки 20 верстъ.

А отъ "Сайряма [Санрянма] 160 верстъ, съ ночныя стороны Сыра ръки, городъ " Ташкуръ [Такшуръ], отъ ръки Сыра 30 верстъ.

А съ полуденныя стороны, противъ "Ташкура [Такшура] города, прилегла къ Сыру ръкъ гора [Вдонъ]; вдоль по горъ 130 версть. А отъ той горы 200 версть, Карабасз гора; въ доль Карабасомъ горою 400 версть. А на горъ Карабасу городъ, а подписи тому городу въ старомъ чертежъ испортились: не знать.

А отъ Сыра ръки тотъ городъ на полдни "500 [400] верстъ.

А отъ тово города, "что на горъ 140 верстъ" [по горъ] къ городу къ Бухару.

А къ Бухару городу и во всю землю Бухарскую, изъ Сыра ръки розведены воды по "пашнъ [пашнямъ] для того, что тамъ безводно.

А противъ города Бухара, 170 версть, потекла ръка изъ озера Угусъ, по нашему Быкъ, въ Хвалимское море; протоку 1000 версть.

А на ръкъ на Угусъ городъ Каганз, живетъ въ немъ Юргенческого [Юргенскаго] Царя братъ.

А отъ Кагана города 220 верстъ, къ Хвалимскому морю, городъ Юргенчь, отъ ръки Арзаза 50 верстъ, а отъ Хвалимскаго моря 400 верстъ.

А водъ подъ нимъ, ни ръкъ, ни озеръ, въ чертежъ не написано.

VIII.

крымская орда.

Крымская орда промежь моря Азовскаго и моря Чернаго.

Море Черное обтекло съ полдня и отъ запада, а другое Азовское море обтекло съ полуночи, и "съ [къ] востоку, и съ полудни.

А отъ Крымскія орды Чернымъ моремъ, отъ Корсуни, за Черное море въ Турскую землю, прямо на полдни 240 верстъ, до другова берега Чернаго моря.

А въ море Черное пала ръка Сангарись, а въ Сангарисъ ръку пала ръка Гамусь. Сангарисъ ръки протоку 80 верстъ, а ръки Гамуса протоку 40 верстъ.

А отъ Сангарисъ ръки 30 верстъ, у Чернаго моря, городъ Каспенъ.

А отъ Каспена 100 версть, городъ Халкидонъ, стоитъ къ берегу "къ Черному морю [Чернаго моря]. А отъ Халкидона до Константинополя "города", промежь ими прошло гирло морское изъ Бълаго въ Черное море.

А по старому чертежу, отъ Халкидона до Константинополя "города" 15 версть, а "Константинь городъ [Константинополь], къ берегу стоитъ Бълому морю.

А Крымская орда писана въ книгъ сей, дорогою Муравскимъ шляхомъ и Азовскаго моря ръки.

IX.

РѢКА ДНѢПРЪ.

Въ Черное въ моръ, проливу морскую, въ Ильмень, пала ръка *Днъпръ*, отъ Перекопи верстъ съ 70, а отъ Козлева верстъ съ 40.

А вытекла ръка Днъпръ отъ Бълыя, за 40 верстъ (1).

(1) Въ Идрографіи: "Вытекла ръка Дивиръ отъ Бълыл ръки за 40 версть, а пала въ Чернее

А которые города по Днепру стоять, и къ темъ городомъ дорога:

Отъ царствующаго града Москвы до Можайска 90 верстъ. Городъ Можайска стоитъ на ръкъ на Москвъ, на правомъ берегу.

А отъ Можайска 80 верстъ до Вязмы, а промежь Можайска и Вязмы село Царево займище.

А городъ *Вязма* [стоять] на ръкъ на Вязмљ.

А Вязма вытекла выше города 20 верстъ, и пала въ ръку въ Днюпръ, отъ Вязмы 30 верстъ.

А отъ Вязны до Дорогобужа 80 версть. Дорогобуже стоить на ръкъ на Днъпръ.

моръ, въ проливъ морскій Ильмень, отъ Перекопи верстъ съ 70, а отъ Козлева верстъ съ 40."

Въ обънкъ кингахъ слово Ильмень, объясняется морскима проливома. Слово это есть испорченное Греческое Лицпу, которое однакоже встръчается въ нашихъ лътописяхъ: "И наполняшася рвы трупія человъча, и Ламеню Галатскому кроваву быти." (См. описаніе завоеванія Турками Царяграда въ Ник. V, 238). Греческое Лицпу значитъ морскій заливъ, и морскую пристань.

А Днюпръ ръка течетъ изъ мху изъ болота, а въ верху Днъпра монастыръ "Болдинъ" по лъвой сторонъ, отъ Вязмы "тотъ монастырь" 60 верстъ, а потекла ръка Днъпръ подъ Дорогобужъ, а городъ Дорогобужъ на лъвомъ берегу.

А изъ подъ Дорогобужа ръка Днъпръ потекла подъ Смоленска, а отъ Дорогобужа до Смоленска 80 верстъ.

А изъ подъ Смоленска ръка Днъпръ потекла подъ "Дубровну [Дубровку], а "Дубровна [Дубровка] стоитъ на Днъпръ на правомъ берегу. Отъ Смоленска до Дубровны [Дубровки] 90 верстъ.

А отъ Смоленска, съ правыя стороны 30 верстъ, пала въ Днъпръ ръчка Катыня.

А отъ Катыни 30 верстъ пала ръчка Гусиная.

Отъ той ръчки пала въ Дитпръ ртчка Скороносная.

А отъ Скороносныя 20 версть ръчка Ухиня.

А съ левыя стороны отъ Смоленска пала въ Дибиръ ръчка Лубиа.

А ниже ръчки Лубны, отъ Смоленска 20 версть, пала въ Днъпръ ръчка Ухиня.

А ниже Ухини 7 верстъ, пала въ Днъпръ ръчка *"Жорны* [Рожна].

А ниже "Жорны [Рожны] 10 версть, пала ръчка Встесная.

А ниже Встесныя 20 верстъ, пала ръчка Лосменная.

А ниже Лосменныя, ръчка Лупоголова пала въ ръку Мерею.

А выше Мерен пала въ Лупоголову ръчка Иватка.

А Мерея, ниже Лосменныя "версть съ 30 [50 версть], пала въ Днъпръ.

А ниже Мереи, ръчка *Рвенка* нала въ Дибиръ.

А ниже той ръчки, ръчка Росана.

А наже Росаны на Днъпръ городъ Дубровна.

А ниже города Дубровны, пала ръчка Кропивна.

А съ правой стороны Днъпра, ниже Дубровны, пала въ Днъпръ ръчка Боранеско, выше города Боранска 25 верстъ.

А ниже Боранска 20 версть, на Днъпръ городъ Копысъ.

А ниже Копыса, съ лъвой стороны, на Анзпръ, 20 верстъ, городъ Шкловъ.

А́ниже Шклова 50 верстъ, на Днъпръ городъ Могилевъ.

А ниже Могилева 40 версть, городъ Быховъ. А ниже Быхова 70 версть, гороль Быховь-нижней.

А ниже 30 версть городъ Ръчица.

А ниже Ръчицы 250 верстъ, пала въ Днъпръ ръка Сожа.

А вытекла Сожа ръка отъ Смоленска, блиско отъ Днъпра ръки. А сверху въ Сожу ръку пала ръка Остря, отъ Смоленска 100 верстъ; протоку Остря 140 верстъ.

А верхъ ръки Остря, отъ Смоленска, городъ Рославль, а Рославль отъ Смоленска и отъ Дорогобужа 130 верстъ.

Въ ръкужь въ Сожу пала ръка Вехра.

А Вехра ръка вытекла съ верху межь двухъ ръчекъ, Ухини да Жорны, отъ Смоленска 20 верстъ, и пала ниже города Кричева, въ ръку въ Сожужь.

А на Вехрѣ рѣкѣ городъ Мстиславль. Отъ Смоленска до Мстиславля 80 версть.

А отъ Мстиславля до Кричева, на той же Вехръ, 40 верстъ.

А въ ръку Вехру съ правой стороны пала ръка Городия. Протоку Городии 40 верстъ, а отъ Мстиславля 30 верстъ.

А ниже ръки Городни 15 верстъ пала ръка Лутия. Протоку ръки Лутни 40 верстъ. Въ ръкужь Сожу, ниже города Кричева 30 верстъ, пала ръка Пропасть, а ръка Пропасть вытекла противъ города Шклова, отъ ръки отъ Днъпра; протоку 100 верстъ.

А на правой сторонѣ, съ верхъ рѣки Пропасти, городъ *Радомль*. Отъ Смоленска до Раломля 110 верстъ; а отъ Могилева до Радомля 30 верстъ; отъ Шклова 30 [же] верстъ; отъ Мстиславля 50 верстъ.

А ниже Кричева 60 версть, на ръкъ на Сожъ, городъ Пропойскъ, съ правыя стороны ръки.

А противъ Пропойска [отъ Пропойска] 80 верстъ городъ Рославль.

А городъ Рославль отъ *Серпъйска* 140 версть.

А ниже Пропойска, на ръкъ на Сожъ [жь] 60 версть, городъ Чичерской.

А ниже Чичерска 120 верстъ, на Сожъ жь, городъ *"Гомья* [Гомой].

А выше города Гомья 20 версть цала ръка Ипуть.

А вытекла ръка Ипуть отъ Стародуба. Протоку ръки Ипути 130 версть.

А отъ Гомья 80 верстъ, на Ипути, городъ Попова гора. А ниже /Гомья 180 версть нала въ Днъпръ ръка Сожа.

А выше устья Сожи ръки 20 верстъ, на Днъпръ городъ, а подписи нътъ.

А ниже ръки "Сожи" 40 версть, пала съ лъвой стороны въ Днъпръ ръка Десиа.

А ръка Десна вытекла отъ Дорогобужа, верховьемъ миновала съ ръкою съ Угрою. Отъ Дорогобужа Десна потекла за 30 верстъ.

А внизъ по Деснъ 10 верстъ, городище Ельна.

А ниже Ельны 30 версть, на Угрљ, городище Зорево, отъ Десны 10 версть.

А Угра ръка вытекла 5 верстъ отъ Десны, и пала Угра ръка въръку во Оку, выше Колуги 7 верстъ.

На Угръ ръкъ, отъ Колуги 30 версть, село Товарково.

[Ръка Десна].

А ръка Десна потекла на полдни къ городу къ Рословлю, и не дошедъ 20 верстъ до Рословля, и поворотила на востокъ на зимней; текла 80 верстъ, и поворотила на полдень; текла 100 верстъ до Брянска.

А Брянско городъ на правомъ берегу ръки Десны. А отъ Брянска до Рославля 130 верстъ. Отъ Брянскажь до Козельска 100 верстъ. "Козелескъ [Козельскъ] стоитъ на ръкъ на Жиздръ.

А отъ Козельска до Лихвина и до Перемышля 30 верстъ, а отъ Лихвина до Колуги 40 верстъ.

Отъ Козельска до Бплева 30 верстъ.

Отъ Козельска до Болхова 70 верстъ.

А ръка Жиздра потекла отъ ръки отъ Десны "изъ Брянскова лъсу", и пала въ Оку выше Перемышля 4 версты.

Отъ Брянскажь 60 верстъ Карачевъ. А отъ Карачева 60 верстъ Орелъ. Отъ Карачеважь 70 верстъ Болховъ. А отъ Болхова 40 верстъ Бпълевъ. Отъ Бълева 30 верстъ до Лихвина. Отъ Орла 30 верстъ до Кромъ.

А отъ Кромъ 120 верстъ до Курска.

А Карачевъ городъ стоитъ на ръкъ на Снъжету.

А Снъжетъ ръка вытекла изъ подъ Свиныя дороги, и пала въ Десну ръку, противъ Брянска выше посаду.

А Свиная дорога отъ Рыльска до Болхова.

Digitized by Google

А тою Свиною дорогою "прихаживали [перехаживали] Бълогородские (1) Татаровя, на Рыльскіе, и на Карачевскіе, и на Болховскіе, и на Орловскіе мъста, Бакай [Банай] Мурза, какъ Польскихъ городовъ не было. А прихаживали на Свиную дорогу съ Бакаева шляху, а Бакаевъ шляхъ отъ Муравсково шляху версть съ 40 къ Днѣпру.

А на Семи тъ Татаровя перелазили Семь ръку, ниже Курска 40 верстъ, подъ Городецкимъ городищемъ.

И на томъ Татарскомъ перевозъ нынъ деревни Рыльскаго уъзда, а сторожа отъ Татаръ, на Городецкомъ городищъ стоитъ изъ Курска.

А ниже Брянска на Деснъ 60 версть, городъ *Трубиескъ*.

А отъ Трубческа 35 верстъ, городъ Почепъ.

А отъ Брянска 70 верстъ до Почепа.

А отъ Почепа 70 верстъ, городъ Попова гора, на ръкъ на Ипути.

(1) Аккерманскіе.

А Почепь городъ стоитъ на ръкъ на Судости, а ръка Судость течетъ отъ Рословля, и пала въ Десну, ниже Почепа.

А рѣка Ипуть, что подъ городомъ подъ Поповою-горою, течетъ отъ Стародуба, и пала въ рѣку Сожу, выше города Гомьи 20 верстъ.

А отъ Почепа до Стародуба 60 верстъ.

А Старобуда стоить у Родника колодезя, а ръки подъ нимъ нътъ.

А ниже Почепа 30 версть, противъ Стародуба, на ръкъ на Судости, городище Радогощь.

А ръка Судость вытекла выше Трубческа 30 верстъ, и нала въ Десну, ниже Трубческа 50 верстъ.

А ниже Трубческа 90 версть, на Деснъ, Новъ-городокъ-спверской, на правой сторонъ Десны ръки.

А въ Десну ръку, съ лъвой стороны, ниже Трубческа, пала ръка *Неруса*, а въ Нерусу пала ръка *Навля*.

А отъ Нова-городка до Путивля 70 верстъ.

А до Рыльска отъ Нова-городка 120верстъ.

А Путивль и Рылескъ [Рыльскъ] на ръкъ на Семи.

А ниже Нова-городка, въ Десну пала ръка Семь, отъ Нова-городка 70 верстъ.

А ръка Десна, отъ устья ръки Семи, текла 85 верстъ до Чернигова.

А городъ Чернигова стоитъ на ръчкъ на Стрижени, отъ Десны 3 версты.

А отъ Чернигова 60 версть, внизъ по Деснъ, на лъвой сторонъ, городъ Острь, а подъ нимъ пала въ Десну ръка Острь, а ръка Острь вытекла изъ подъ городища изъ подъ Бълыя-вежи, отъ верху ръки Удая.

Отъ Черниговажь, внизъ по Деснъ 60 верстъ, городъ Моромескъ, отъ Десны 5 версть, стоитъ въ бору, а подъ нимъ и около ево озеро, противъ города Остря, отъ Остря 7 верстъ.

А ниже "Остря" 60 версть, ръка Десна пала въ ръку въ Днъпръ, выше Кіева полтретьи версты.

Въ ръку въ Десну, ниже Путивля 70 верстъ, пала ръка Семь; течетъ изъ подъ Рыльска и изъ подъ Путивля.

А ръка Семь вытекла изъ Пузатцково лъсу, изъ подъ Муравской дороги, отъ верху ръки Оскола, и отъ верху Оскольца,

а промежь ихъ верховья, черезъ Пузатцкой лъсъ, лежитъ дорога изъ Крыму въ Русь, Муравской шляхъ, мимо Ливны.

А въ ръку въ Семь, съ лъвыя стороны, ниже Муравсково шляху верстъ съ 10, нала Семица, ръкаДонецкая, а вытекла отъ верхъ Донца-Съверского, течетъ черезъ Муравской шляхъ.

А выше Семицы - Донецкія, пала въ Семь Семица-Котлубанская.

А Семь-Котлубанская вытекла отъ верху Корени и Корочи, изъподъ Изюмского шляху, противъ Юшковыхъ бояраковъ, течетъ черезъ Муравской шляхъ. Отъ Пузатцково лѣсу до Котлубанскія – Семи, верстъ съ 20.

А съ другія стороны ръки Семи, противъ Семицы-Донецкія, пала въ Семь ръчка Лещинъ, ниже Семи-Котлубанскія верстъ съ 10, а Лещинъ вытекла съ верху ръки Тима; протоку верстъ съ 15.

А ниже Лещина 10 версть, нала въ Семь ръчка Хонв, а вытекла Хонв изъ подъ Пахнутикой [Пахнутсковой] дороги.

А "Нахнутцова [Пахнутскова] дорогапромежь Лещина и Хону, отъ ръки Семи въ Мпьлевой бродъ.

Digitized by Google

А ниже Хону версть съ 15, пала въ Семь ръка *Рать*, а ръка *Рать* вытекла изъ подъ Пахнутцовой [Пахвутсковой] дороги.

А съ другой стороны Семи, версты еъ 3, выше Рати, пала въ Семь ръчка Полная, а Полная вытекла отъ верху ръки Реута, течетъ черезъ Бъло-гороцкую дорогу; протоку верстъ съ 30.

А ниже Полныя версть съ 6, пала въ Семь рвчка "Млодоть [Молодость], течетъ изъ подъ Галичьей дубровы, а черезъ се лежитъ изъ Курска дорога въ Бълъгородъ.

А ниже "Млодоти [Молодости] версть 7, пала въ Семь ръка "Тускорь [Тусвуръ], а вытекла ръка "Тускорь [Тусвуръ] изъ подъ Нахнуцковой дороги; протоку "Тускори [Тусвура] верстъ съ 40, а нотекла подъ "Курескъ [Курскъ], а изъ подъ Курска, ниже города версты съ двъ, пала въ Семь, А въ ръку Тускорь, нала ръка Снова, отъ Курска верстъ съ полъ 30, а вытекла отъ верху ръки Оки.

А ниже Сновы версть съ 5, на Тускори пустыня, монастырь Пречестыя Богородицы Курскія, оть Курска 20 версть. А ниже Пречистыя Богородицы Курскія, пала въ Тускорь, отъ Курска верстъ съ 10, ръчка Обметь, течетъ отъ Теплаго колодезя.

Въ ръкужь въ Тускорь, подъ городомъ подъ Курскимъ, пала ръчка Курз; протоку версть съ 12. А верхъ Кура, на Московской дорогъ, Валки, отъ Курска 12 верстъ, а на нихъ надолобы ⁽¹⁾; по въстямъ стоятъ сотни.

А ниже Курска верстъ съ 10, пала въ Семь рѣчка Курица; протоку Курицы верстъ съ . . . ^(а); вытекла отъ Московской дороги, выше Теплово колодезя.

А съ другой стороны ръки Семи, ниже Курицы версты съ 3, пала ръчка Ворожба.

А ниже ръчки Ворожбы версты съ 2, съ правыя стороны ръки Семи пала въ Семь ръчка Розгона.

А ниже Розгоны верстъ съ 5, пала въ Семь ръчка Дична.

(1) Надолобы: тынъ или палисадъ, къ которому, въ случав слуха о набъгъ Татаръ, высылалось войско для отраженія.

(2) И въ Идрографіи число версть непоказано.

А ниже Дичны верстъ съ 8, пала въ Семь ръчка *Реуть*.

А ниже Реута, подъ Городецкимъ городищемъ, пали ръчки Деревни.

А ниже ръчекъ Деревень, версть съ 10, ръчка Гузномоя.

А ниже Гузномон 12 версть, ръчка Избицы пала въ Семь.

А по правой сторонѣ рѣки Семи, ниже Гузномои версты съ 2, пала въ Семь рѣка Свопа.

Арѣка "Свапа [Свопа] вытекла отъ верху Окирѣки, отъ Раковыхъ-колковъ, изъ подъ "Пахнутцовой [Пахнутсковой] дороги; протоку Свапы рѣки верстъ съ 90.

А въръку въ Свапу, сълъвыя стороны, отъ верховья верстъ съ 20, пала ръчка Желень.

А ниже Желени верстъ съ 16, пала въ Свапу, противъ Гнани, ръчка Усожа, а Усожа вытекла по Московской дорогъ, что лежитъ изъ Курска въ Кромы и во Мценескъ, верстъ съ 8 отъ Теплого колодезя.

А *Теплой* колодезь на Московской дорогѣ, отъ Курска 40 верстъ.

А въ ръку въ "Усожу [Сожу], впала ръчка Гниловодъ, съ правыя стороны; вытекла изъ подъ тоежь дороги. А ниже Гниловоду, съ другія стороны, нала въ "Усожу [Сожу] рѣчка [рѣка] Руда.

А ниже Свапы рѣки, съ правыя стороны, пала въ Семь рѣка Омоня, верстъ съ 12, а отъ Рыльска Омоня 10 верстъ.

А ниже Омони версть 7, пала въ Семь ръчка Волынка.

А ниже Волынки пала въ Семь ръчка Рыла, отъ Волынки 3 версты; протоку "Рылы [Рылв] верстъ съ 15.

А въ рѣку Рылу пала рѣчка Каменка, а до рѣчки до Каменки, по Путивльской дорогѣ 10 верстъ, а вытекла [рѣчка] Каменка отъ Семи рѣки близко.

А на усть ръки "Рылы [Рыли] палъ въ Семь колодезь Дубна; протоку 5 версть.

А промежь ръки "Рылы[Рыли] и колодезя Дубны, на горъ, на правомъ берегу Семи, городъ "Рылескъ [Рыльскъ].

А ниже Рыльска съ правой стороны "Семи" по Путивльской дорогъ, пала въ Семь ръчка Руса, а отъ Рыльска до Русы 25 верстъ.

А на усть ръчки Русы, палъ въ Семь колодезь "Колодежь [Кладяжъ], а по Путивльской дорогъ, "Колодежь [Кладяжи], отъ ръчки отъ Русы отдались прочь 5 верстъ. А ниже рѣчки Русы, пала въ Семь, ниже Путивля 10 верстъ, рѣка Клевенъ, "а рѣка Клевенъ" вытекла отъ Рыльска верстъ съ 30.

А ръка Семь пала въ Десну ниже Путивля 70 верстъ, а Десна ръка пала въ Днъпръ.

А ниже Десны ръки полтретьи версты; на Днъпру, съ Литовской стороны, на правомъ берегу

X.

городъ кіевъ.

А ниже Кіева "съ" 6 миль, на правомъ же берегу, на Днъпръ, городъ "Триполь [Триполье].

А ниже "Триполя [Триполя] на Днѣпрѣ городъ "Витичевъ [Витачевъ] Цорѣцково (1). ××

А ниже "Витичева [Витачева] 4 версты городъ Стайки.

(1) Т. с. принадлежащій Поръцкому.

А ниже Стайки, на Днѣпрѣ, городъ Иржищево; а подъ нимъ пала съ полудни въ Днѣпръ рѣчка Легинь.

А ниже "Иржищева [Ржищева] 3 мили, городъ Ходоровъ.

А ниже Ходорова, городъ *Терехте*миревъ Казацкой.

А ниже Терехтемирева съ версту, съ Московской стороны, пала въ Днъпръ ръка *Трубежа*, ниже Кіева 60 верстъ, а ръка *Трубежа* пала въ Днъпръ съ полуночи на полдень.

А противъ ръки Трубежа, на правомъ берегу, на Днъпръ, гора Зарубина. А на ръкъ на Трубежъ городъ Переяславль. Отъ Днъпра до Переяславля 5 верстъ, а отъ Кіева Переяславль 60 верстъ.

А ниже Терехтемирева, съ Литовской стороны, на Днѣпрѣ, городъ Каневъ. Отъ Терехтемирева до Канева 20 верстъ, а подъ нимъ съ полудни пала въ Днѣпръ рѣчка Каневка.

А отъ Канева въ низъ по Днѣпру, городъ *Дубковъ*, на Московской сторонѣ *Д*нѣпра.

А ниже Дубкова 2 мили, на Днъпръ, городъ "Домантовъ [Долмантовъ], а подъ нимъ пала ръка Супой, на Московской сторонъ.

Digitized by Google

А по ръкъ по Супою въ верхъ 2 мили, городъ "Пещаная [Песчава].

А выше "Пещанова [Песчаны] 4 версты, городъ Елмазовъ.

А выше 6 миль, городъ Быковъ на Супоѣ, на верховьѣ, межь Переяславля и Лубенъ, отъ Лубенъ 5 миль.

А ниже Домантова, по правой сторонъ Днъпра, на ръчкъ на Мошнъ, отъ Днъпра Зверсты, городъ Мошна Вишневецково⁽¹⁾.

А ниже Мошны 4 мили, на Днъпръ, городъ Черкасы.

А ниже Черкасовъ 6 миль, городъ Бобровица.

А ниже Бобровицы 3 версты, [a] отъ ръки отъ Днъпра 3[же] версты, на ръкъ на *Тесмени*, городъ Криловъ.

А вверхъ по ръкъ по Тесмени 4 мили, городъ "Чигиринз [Чнгиринской], съ Крымской стороны "ръки" Тесмени.

А выше Чигирина, вверхъ по Тесмени 2 мили, городъ Медвљдица.

А ниже Бобровицы 2 мили, съ Московской стороны, пала въ Днъпръ ръка Сула.

(1) Т. е., принадлежащій Вишневецкому.

А по ръкъ по Сулъ вверхъ, отъ Днъпра 4 мили, городъ Буромля, а выше города Буромли пала въ Сулу ръчка Буромля.

А выше Буромли 2 мили, городъ "Горошино Горошниа].

А выше "Горошина [Горошниы] 2 мили, городъ Лукомля.

А выше Лукомля 2 мили, городъ Лубны, отъ Переяславля 60 версть.

А выше Лубенъ миля, пала въ Сулу ръка "Удай [Уда], а ръка "Удай [Уда] вытекла отъ верху Остря ръки, Бълыя-вежи, отъ Путивля верстъ съ 80.

А выше "Удая [Уды] на Суль городъ Снятина, отъ "Удая [Уды] миля.

А] выше Снятина 3 мили на Сулъ городъ Синча.

А выние Синчи миля, пала въ Сулу ръчка Лохвица, а на ней на устът городъ Лохвица.

А отъ усть рѣчки Лохвицы на Сулѣ городъ Глинска, отъ Лохвицы 2 мили.

А выше Глинска 20 верстъ, пала въ Сулу ръчка *"Ромонз* [Роменъ], а на устъъ городъ *"Ромонз* [Роменъ].

А въ верхъ по "Ромону [Ромену] городокъ Медвъжей, да городокъ Липовой. А "Ромонз [Роменъ] вытекъ отъ верху ръки Остря, отъ городища отъ Бълыя-вежи.

Въръку въ Сулу пала ръка "Удай [Уда], отъ Лубенъ миля, а на ръкъ на "Удаъ [Удъ] городъ "Многоя [Многая].

А выше Многія 2 мили городъ Коренка.

А выше Коренки городъ Пиратина. Подъ Пиратинымъ пала въ "Удай [Улу] ръчка Переводъ. А выше Пиратина на "Удаъ [Ул»], городъ Журавка. Отъ Пиратина до Журавки 3 мили.

А выше Журавки 3 мили, на "Удат [Удъ] городъ Прилуки.

А выше Прилукъ, на "Удаъ [Удъ] 2 мили, городъ Гробовъ.

А ниже ръки Сулы пала въ Днъпръ ръка Псель, а вытекла "ръка Псель [она] изъ подъ Муравскія дороги, изъ подъ Думчево кургана.

А отъ Днѣпра вверхъ по Пслу 50 версть, пала рѣчка Хороль отъ Сулы, а на Хоролѣ, отъ устья 20 версть, городъ Хороль. На той же рѣчкѣ на Хоролѣ, Миръ-городокъ.

А городъ Хороль, отъ Лубенъ 20 верстъ, а "Миръ-городокъ [градъ Миръ] отъ Лубенъ 30 верстъ, а Лубны отъ Днъпра, отъ Переяславля, 60 верстъ. А выше Миръ-городка, Хомутеца городокъ, 10 верстъ.

А ниже Хороля на Пслу, городъ Голтва, отъ усть Хороля 5 версть.

А ниже Голтвы 10 верстъ, на Пслв, городъ Мажделъйка.

А выше Миръ-городка на Пслѣ, городище Старое, отъ Миръ-городка 10 верстъ.

А выше Старова на Пслъ, городище Новое, отъ Старова верстъ съ 7.

А выше Новаго городища 10 версть, городище *Падское* [Гацкое], а *П*адичья [Галичье], тожь.

А съ верху, отъ Муравскія дороги 20 версть, въ ръку Псель пала ръчка Пселець, ниже Бълогородскія дороги, что лежитъ въ Бълъ-городъ изъ Курска; а до верху Псла ръки отъ Курска 70 версть, а отъ Бъла-города 50 верстъ.

А ниже Псла ръки, пала ръчка въ Днъпръ Кобыльникъ, отъ Псла 10 верстъ.

А ниже Кобыльника 10 версть, пала въ Дибиръ ръка Ворскля, протоку 500 версть.

А рѣка Ворсклё вытекла отъ Муравскія дороги, отъ верху рѣки Липоваго-Донца, а потекла подлѣ Муравской дороги, до усть рѣчки Рабыни и до Мерла, а отъ Мерла потекла въ Днѣпръ, прямо на западъ.

1

А которыя рички съ верху и до усть рики Мерла пали въ рику Ворсклъ, и ти писаны въ книги сей, на передъ сего, по дороги отъ Ливенъ, Муравскою дорогою.

А ниже Ворскла 4 мили, пала въ Днъпръ ръка "Орель [Орель], а вытекла Орель [рвка] отъ дороги, отъ Муравскаго шляху, а съ верху Орели лъсъ, Кошъбояракъ.

А которыя ръки цали въ Орель, и тв писаны дорогою Муравскимъ наякомъ.

А протоку "Орелн [Орьля] рыни 400 версть.

А ниже "Орели [Ортла] 6 миль, пала въ Дибиръ ръка Самаръ, а ръка Самаръ вытекла отъ Муравскія дороги...

А въ Самаръ пала ръчка Терновка, отъ Муравского шляху.

А съ другой стороны нала въ Самарь Самарская розсощь.

А ниже розсоции цала въ Самаръ ръка Волчьи-воды, а текутъ черезъ Муравскую дорогу, отъ верху ръки "Тора [Спора].

А ниже Волчьихъ-водъ верстъ съ 10, пала въ Самаръ ръка Быкв.

А промежь Быка и Волчьихъ-водъ, на Муравской дорогъ, мечеть Татарская каменная.

А ниже ръки Бънка, пела въ Санаръ ръка Овечьи-воды.

А ниже Самары ръки 6 миль, пала въ Днъпръ ръчка Вороная-вода.

А ниже Вороныя-воды 10 миль, пала въ Днъпръ ръчка Московка, противъ острова Томаковки.

А въ ръчку Московку, пала ръка Конскія - воды, а вытекли Конскія - воды изъ подъ Муравской дороги, противъ. Молочныхъ - водъ.

А по нравой сторонъ Конскихъ-водъ, отъ Дивпра 60 верстъ, 7 *Кешеней* Татарскихъ мечетей.

А ниже Московки рвки, пала въ Днъпръ ръчка *Чекра*.

Да ниже Московки, съ Крымской стороны 30 верстъ, на Днъпръ городокъ Мамаевъ - сарай.

А ниже Манаева-сарая 50 версть, на Днъпръ Усламовы городки.

А ниже Усламовыхъ городковъ 10 верстъ, пала въ Днъпръ ръчка Космачья, протоку 50 верстъ.

А отъ усть Космачьн, до усть ръки Днъпра, 50 верстъ.

А ръка Днъпръ нала въ "Лиманъ [Илминъ], въ Черное море, въ морскую проливу, противъ города Козлева, отъ Козлева 40 верстъ.

ПОРОГИ.

1. А ниже ръки Самары миля, на Днъпръ порогъ // Кодакъ [Кадавъ].

2. Ниже Кодака инля, порогъ Звонець.

3. "Ниже Звонца, порогь Сурской".

4. А ниже Сурскаго три версты, порогъ Лоханной.

5. А ниже Лоханнаго три версты, порогъ Стрильчей.

6. А ниже Стръльчаго две версты, порогъ Киягинияз.

7. А ниже Княгинина съ версту, порогъ "Ненасытець [Неясытець].

8. А ниже "Ненасытца [Неясытца], на пяти верстахъ, наискось, "Воронова [Веронаго] забора.

9. А ниже "Воронова [Воронаго] забора, порогъ Волнњез.

10. А ниже Волнъга три версты, порогъ Будило.

11. А ниже Будила три версты, порогъ // Лычной [Лычпа].

12. А ниже Лычного три версты, по Товолжаной.

13. А ниже Товолжаново три во порогъ Вольной.

Аниже Вольнаго миля, островъ "Хор тица [Хиртица].

14. А ниже "Хортины [Хиртины] порогъ "Бълякова [Бълехова] забора.

А ниже ^{*п*}Бълякова [Бълекова], съ Литовской стороны, *Червонныя* горы на 15. верстахъ.

А ниже Червонныхъ горъ 15 верстъ, островъ Тамаковка.

А ниже Тамаковки миля, *Лысая* горка.

А ниже Лысыя горки миля, Микитинъ рогъ.

А ниже Микитина рогу "4 мнли [мнля], затонъ *Каменной*.

А ниже Каменново затону миля, затонъ Оръховой.

А ниже Орбховаго затону "миля [4 мили], пала въ Днбпръ рбка Чертомлыка.

А ниже Чертомлыка 10 версть, пала ръка Бузовлука.

А ниже Бузовлука 200 верстъ, ръка Днъпръ пала въ море. А пороги писаны по сказкъ Запорожскихъ Черкасъ.

А съ правой, съ Литовской стороны Днъпра, ниже города Могилева, пала въ Днъпръ ръка Береза.

Съ правой [же] стороны, выше Сулы, пала ръка Тесмень.

А ниже Тесмени, противъ ръки Псла, пала ръчка Омельникъ "Псельской [Псельной].

А ниже Омельника, противъ ръки "Ворскла [Ворскан], пала ръка другой Омельникъ.

А ниже Омельника 100 версть, пала въ Днъпръ ръка Сура.

А ниже Суры 40 версть, пала ръчка Хортица, а ниже Хортицы островъ Хортица.

А ниже "Хортицы [Хортиць] 20 версть, рвчка Томаковка, протоку 40 версть, а противъ островъ Томаковка.

А ниже Томаковки 30 версть, ръчка Чертомлыкь.

А ниже Чертомлыка 35 версть, ръка Бузовлукъ.

А ниже Бузовлука пала въ Днепръ ръка "Ангулець [Алгелець] 40 версть.

А ниже "Ангульца [Алгельца] 20 версть, пала въ Днъпръ рвчка Тегинка, а у Тегинки на устьъ съ нижней стороны на Днъпръ, городище.

А ниже Тегинки 30 версть, пала ръка [въ] Днъпръ, въ "морскую проливу [морскій проливъ] Чернаго моря въ "Ильмень [Илмипъ].

А въ "тоежь [тотже] "Ильмень [Илминъ], отъ устья Днъпра 30 верстъ, пала ръка Бокгъ.

А въ верхъ по ръкъ по Бокгу 50 верстъ, пала въ Бокгъ ръчка Синля-вода, а на ръчкъ на Синей-водъ, 70 верстъ отъ Бокга, городъ Синля-вода.

А отъ устья Бокга ръкн 90 версть, пала въ Черное море ръка *"Нестрв* [Дявстръ].

А на "Нестрѣ [Дивстрв] городъ Нарока, отъ устья 130 верстъ.

А ниже Нароки 20 версть, городъ Устья.

А ниже "Устья [Устья] 20 версть, городъ Орыга.

А ниже "Орыги [Орыга] 20 версть, городъ Тегиньня.

А ниже Тегиньни 20 версть, городь. Тубарча. А ниже Тубарчи 20 версть, въ старомъ чертежъ подпись свалилась.

А "Дуны [Дуная] ръки, и городовъ Болгорскихъ, и около Чернаго моря берегомъ, описать было не можно; въ старомъ чертежъ испорчено и ветхо.

XI.

РОСПИСЬ РЪКЪ ОКЪ,

и ръкамъ, которыя ръки въ Оку пали, и на колькихъ верстахъ протоку, и съ которыми ръками верховьями вязались.

Рѣка Ока вытекла изъ чистово поля, отъ Раковыхъ-колковъ; изъ тоежь степи потекли рѣки, отъ верху Оки, вязались верховьемъ:

Ръка Снова потекла въ ръку въ Тускорь, а до Тускори текла отъ Раковыхъ-колковъ, отъ "Пахнутцовой [Пахнутсковой] дороги верстъ съ 40 и больше, и пала въ Тускорь, отъ города отъ Курска верстъ съ полъ 30 (1).

Ръка *Свапа* вытекла отъ верху ръки Оки версты съ 4, а съ "Сновою [новою] съ "другою россошью потекли изъ одного мъста.

А ръка Тускорь пала въ ръку въ Семь, ниже города Курска версты съ 2.

А ръка *Свапа* пала въ Семь [же], выше Рыльска верстъ съ 20 и больше; а протоку ръки Свапы 120 версть.

"Отъ [съ] верху [ръкв] Оки съ версту, вытекла ръка *Неручьи*, потекла къ Повосили, а пала въ ръку въ Зушу, ниже города Новосили версты съ 2.

А Зуша вытекла изъ подъ Муравсково шляху, а изъ подъ Новосили потекла подо Мценскъ и пала въ Оку, ниже Мценска "съ" 20 верстъ. Протоку ръки Зуши верстъ съ 100 и больше.

А ръки *Неручьи* протоку версть съ 100 жь и больше.

Изътоежь гряды, отъръки Оки версть съ 15, вытекла ръка Сосна-быстрая, и потекла подъ городъ подъ Ливны, да полъ

(1) To ects, 25.

Елепъ, и пала въ Донъ, ниже Ельца "верстъ съ 15", а протоку Сосны ръки версть со 180.

А рѣка Ока потекла отъ Раковыхъколковь, а Раковы – колки тожь изъ подъ Пахнутцковой дороги, а лежитъ та "дорога [ръка] съ Муравскаго и съ Изюмскаго шляху, отъ "Мъловаго [Мълеваго] броду, а Мъловой бродъ на ръкъ на Семи, отъ Курска 40 верстъ, а отъ Бъла-города верстъ со 100, а отъ Оскола 60 верстъ, а отъ верху Оки ръки верстъ со 100.

И потекла Ока на западъ версты съ 4, и поворотила въ ночь подъ *Тагинз*, верстъ "съ" 6, а село *Тагинз* Мценскова уъзда, отъ Кромъ верстъ съ 30 и больши, а отъ Курска верстъ съ 80.

А подъ Тагинымъ въ Оку палъ колодезь *Тагинь*, а *Тагинъ* течегъ отъ Пахнутцковой дороги.

А съ другой стороны Оки ръки подъ Тагинымъ, въ Оку палъ колодезь Боброкя, а Боброка вытекъ изъ одной вершины съ "Сваною [Ваною] ръкою.

А изъ подъ Тагина ръка Ока потекла мимо Кромы, отъ Кромъ верстъ съ 7, подъ "Орелъ [Орълъ], а Ореля отъ Кромъ 30 верстъ.

- 107 -

А отъ Курска положено до Кромъ 120 верстъ, а по инымъ верстамъ гадая, ино верстъ со 100 отъ Курска до Кромъ.

А отъ Тагина до Кромъ, по лъвой сторонъ верстъ съ 7, Тросна.

А отъ Тросны версты съ 4, съ лъвой [же] стороны, пала въ Оку ръчка Ракитна.

А противъ Ракитны, съ правой стороны Оки, пала рѣчка Руда, а Руда вытекла изъ подъ Пахнутцковой дороги, а [съ] верхъ Руды, отъ Руды съ полъ версты, по правой сторонѣ, на Пахнутсковой дорогѣ, изъ Мценска стоитъ сторожа, стерегутъ, чтобъ Пахнутсковою дорогою въ Русь безвѣстно Татаровя не приходили, а приходятъ тою дорогою Татаровя съ Муравскія и съ Изюмскія дороги, отъ Семи, отъ "Мѣловаго [Мелъваго] броду.

А ниже ръчки Руды пала въ Оку верстъ съ 10, ръчка *Ръчица*, отъ Кромъ верстъ съ 10 "же".

А Кромы на ръчкъ на Недиљ, а ръчка Недиа пала въ ръку въ Кромы, ниже города съ пол-версты, а къ Кромамъ отъ ръки "Крому [Кромы] прилегъ камышъ.

"А [отъ] Кромъ ръка вытекла изъ подъ Свиныя дороги, отъ Кромъ верстъ съ 40, а пала ръка "Кромъ [Кромъ], ниже Кромъ, въ Оку, верстъ съ 7.

А Свиною дорогою прихаживали отъ Днъпра Бълогороцкіе Татарове, на Рыльскіе, н на Карачевскіе, и на Орловскіе, и на Болховскіе уъзды, хаживали Бакай Мурза, какъ не было Польскихъ городовъ, а Семь ръку лаживали подъ Городенскимъ городищемъ, ниже Курска верстъ съ 40, и на той дорогъ нынъ деревни Рыльскаго уъзда, а сторожа стоитъ на томъ перелазъ, изъ Курска.

А въ ръку "Кромя [Кромы], близко устья, отъ Кромъ 7 верстъ, пала "ръчка [ръка] Ицка, вытекла изъ подъ Свиныя "дороги [горы].

А ниже Ицки версть съ 6, паль въ Оку, съ лѣвыя стороны, Доброй колодезь, а на усть Добраго колодезя на Окѣ бродъ Быстрой, а въ тотъ бродъ лѣзли Татаровя, какъ въ 79 ⁽¹⁾ году шолъ Крымской царь подъ Москву, а на Москвѣ, въ приходъ Крымскаго царя, гнѣвомъ Божіимъ, былъ пожаръ.

А отъ Быстраго броду верстъ съ 10, съ лъвыя стороны, пала въ Оку ръка Оцоня,

(1) 1571.

а Оцона течеть отъ Свиныя дороги, отъ Корачева; протоку версть съ 40 и больши.

А противъ Оцна ръки, съ другія стороны Оки, пала въ Оку ръчка *Рыбница*, а *Рыбница* вытекла нзъ подъ Пахнутцовой дороги; протоку верстъ съ 30.

А ниже ръки Оцна и ръчки Рыбницы, городъ стоялъ на Окъ, на лъвомъ берегу, Орелъ, а подъ городомъ, съ лъвыя стороны, пала въ Оку ръка "Орель [Орель], а вытекла ръка Орель изъ подъ Свиныя дороги; протоку ръки. "Орели [Орла] верстъ съ 30 и больти.

А ниже Орла "съ" 5 верстъ, пала въ Оку ръчка "*Мъзинъ* [Мезивъ]; протоку верстъ съ 15.

А ниже "Мъзина [Мезина] версты съ 3, пала въ Оку ръка Неполодъ; течетъ изъ подъ Свиныя дороги; протоку верстъ съ 30.

А ниже Неполоди съ версту, пала ръчка *Цепьтынь*, а вытекла изъ подъ Болховской полевой дороги; протоку верстъ съ 15.

А ниже Цвѣтыни, съ правой стороны ръки Оки, отъ Орла 12 верстъ, пала ръчка "Anmyxa [Оптуха], а Anmyxa вытекла изъ подъ Пахнутцовой дороги. А въ Антуху наль, изъ подъ Новосильскія дороги, колодезь Шиже, а съдругой стороны тое дороги вытекла ръчка Олешна и потекла въ "Зущу [Суту].

А съ верху Щижа колодезя и ръчки Олешны, на дорогъ на Новосильской и на Пахнутцовой, подлъ "лъсъ [льсу], стоитъ "сторожа [сторожева], стерегутъ "сторожу [стражи] изъ Мценска, чтобъ не пришли Пахнутцовою дорогою, отъ "Мълового [Мълеваго] броду, "изъ [и съ] Изюмскія дороги, отъ Сосны, отъ Луковского броду, а по Новосильской дорогъ, съ Муравскія дороги, Татаровя. А отъ Орла та "сторожа [сторожева] верстъ съ 20, а отъ Мценска толькожь, что и отъ Орла.

А ниже "Аптухи [Оптухи] версть съ 8, съ лъвыя стороны, пала ръчка Радутина.

А ниже Радутина верстъ съ 5, пала въ Оку ръчка Каменка, вытекла изъ подъ Болховскія дороги, отъ Орла верстъ съ иолъ 30 (1), а другая "истока [Плота] тоежь ръчки, вытекла изъ подъ тоежь дороги верстъ съ 10, а отъ Болхова верстъ съ 15.

А ниже ръчки Каменки съ версту, пала въ Оку ръчка Бенескъ, а ръчка Бенескъ

(1) То есть, 25.

Digitized by Google

вытекла отъ верхъ ръчки Каменки, отъ Болхова верстъ "съ" 15, а протоку Бенска до Оки верстъ съ 8.

А ниже Бенска пала въ Оку ръчка Березуй.

А съ другія стороны ръки Оки, ниже Бенска верстъ съ 20, пала ръка "Зуша [Суша], "а ръка Зуша" вытекла изъ подъ Муравскія дороги, и потекла подъ Новосиль, [а] изъ подъ Новосили, подъ Мценескъ, а изъ подъ Мценска до Оки текла [съ] 20 верстъ.

А протоку ръки "Зуши [Суши] 130 версть, а въ ръку въ "Зушу [Сушу] выше Мценска 2 версты, съ лъвыя стороны, пала ръчка Мецна.

А ниже Мценска пала въ "Зушу [Сушу] 15 верстъ, ръчка Снъжетъ, а вытекла ръчка Снъжетъ изъ Куликова поля, изъ подъ Новосильскіе дороги, что лежитъ дорога съ Ливенъ, а изъ Новосили на старую Кропивну, отъ Черни верстъ съ 12.

Въ ръкужь въ "Зушу [Сушу], выше Мецны съ версту, пала ръчка Чернь, а въ Чернь пала ръчка Ростиа; [а] Чернь вытекла изъ подъ Новосильскія дороги выше города Черни версть съ 8. А Ростна "ръка" вытекла изъ подъ Муравскія дороги; "течетъ" черезъ Новосильскую лъсную дорогу.

А на ръчкъ на Черни городъ Чернь, отъ Мценска 30 верстъ, а отъ старыя Кропивны 40 верстъ, а отъ новыя верстъ съ 50 "и больше".

А "Мценескъ [Мценскъ] отъ Болхова 30 верстъ, а отъ Орла 40 верстъ, а Болховъ отъ Орла 50 верстъ, а Бълевъ отъ Мценска 60 верстъ, а отъ Болхова Бълевъ 40 верстъ, а отъ Болхова до Козельска 70 верстъ, а отъ Бълева до Козельска, и до Лихвина, и до Одоева по 30 верстъ.

Отъ Болхова до Карачева версть съ 70 и больше.

А отъ Орла до Карачева 60 верстъ.

Въ ръкужь въ "Зушу [Сушу], ниже Новосили, пала ръка Неручь, а ръка Неручь течетъ отъ верху ръки Оки, изъ подъ Пахнутцовой дороги.

А городъ *Новосиль* отъ Мценска и отъ Черни 40 верстъ, а отъ Орла 60 верстъ, а отъ Ливенъ 70 верстъ, а отъ Ельца 80 верстъ.

А ниже ръки "Зущи [Суши], съ лъвыя стороны, пала въ Оку ръка "Нугрь [Нухрь], отъ Зуши верстъ съ 8.

А ръка "Нугрь [Нухрь] вытекла по Карачевской дорогъ, выше Болхова верстъ съ 20 и больше, изъ подъ Свиныя дороги, а Свиная дорога въ Болховъ отъ Рыльска, а на Свиную дорогу пришла изъ за Семи ръки дорога Бакаевъ шляхъ.

Отъ Курска до Бакаева шляху, внизъ по Семи, 40 верстъ.

А на ръкъ на "Нугръ [Нухръ], городъ Болховъ, отъ Мценска 30 верстъ.

А выше рѣки "Нугря [Hyxpn] пала въ Оку рѣчка Березуй верстъ съ 8.

А рѣчка Березуй вытекла изъ подъ Болховскія дороги, что лежить дорога "съ [отъ] Орла, отъ верху рѣчки Бенска и рѣчки Каменки, отъ Болхова верстъ съ 12.

А ниже Березуя версты съ 4, съ правыя стороны, пала въ Оку ръчка Иста, а вытекла изъ Куликова поля отъ Плавы.

А ниже Исты 4 версты, пала изъ подъ Болхова ръка "Нугрь [Hyxpь].

А въ ръку въ "Нугрь [Нухрь], ниже Болхова 7 верстъ, пала "ръка [ръчка] Могь, а въ Могъ ръчка Рогъ, а Могъ ръка вытекла отъ ръки отъ Жиздры отъ Дубенскихъ воротъ.

А отъ Могу 13 верстъ ръчка Долцы, а отъ Долецъ 5 верстъ ръчка Боброкъ, а по Боброку свчена лѣсомъ засѣка, и надолобы къ рѣкѣ къ Окѣ поставлены были, и остроги и ровъ копанъ, и въ водѣ по рѣчкѣ по "Боброку [Бобровку] "честникъ [часто] колье дубовое вострое въ колоды ставленъ.

А отъ Боброка 7 версть, съ лъвыя стороны, пала въ Оку ръчка Рука.

А ниже Руки пала ръчка Выра, отъ Руки 7 верстъ, въ Оку, а ниже Выры городъ Бльлевъ.

Отъ "Боброка [Боровска] до Бълева 15 верстъ; стоитъ на лъвомъ берегу Оки.

А ниже Бълева верстъ съ 6, пала въ Оку Вырка, а съ другія стороны Оки, отъ Бълева 15 верстъ, "Никола [Николай] чудотворецз Гостунской, каменна церковь.

Аниже "Николы [Николая] пала въ Оку, съ лъвыя стороны, ръчка Выра Гостунская.

А ниже Выра верстъ съ 5, заслька Лихвинская; свченъ лъсъ и надолобы и башни ставлены.

"И [а] ниже засъки версты съ 2, пала въ Оку "ръка [ръчка] Ула, выше Лихвина верстъ съ 7.

А ръка Упа вытекла изъ Куликова. поля, по Муравскому шляху, а на ней нротивъ Дъдилова, бродъ Костомаровъ, а въ тотъ бродъ лежитъ отъ Перекони дорога

Муравской шляхъ. А въ нее пала ръчка Шиворонь, а на ней стоить городъ Дъдиловъ, отъ' Тулы 20 версть.

А ниже Костомарова броду, пала рѣчка Шатъ, а рѣчка Шатъ вытекла изъ Иваня озера, и пала въ Упу, выше Тулы верстъ съ 8, а ниже Шиворони верстъ съ 6.

А съ другой стороны Упы пала рѣчка Колпна, а Колпна вытекла изъ подъ Кропивенской дороги, что лежить черезъ засѣку, въ Малиновыя ворота (1), отъ Озерокъ, а Озерки отъ Тулы верстъ съ 15, подъ Муравскимъ шляхомъ.

А на Упъ, на лъвомъ берегу, городъ Тула.

А ниже Тулы "больши [побольше] версты, пала изъ засъки ръчка "Воронея [Воронья].

А ниже Вороней, пала въ Упу ръчка Волотея.

А ниже Тулы версть съ 30 и больши, пала въ Упу ръчка Солова.

А ниже Соловы, версть съ 6 и больши, пала въ Упу ръка *"Плава* [Плова], а ръка Солова и ръка *"Плава* [Плова] вытекли съ верху ръки Мечи, изъ Куликова поля, отъ Муравскаго шляху.

(1) Вороты, сдёланныя въ засъкъ.

А въ ръку въ "Шлаву [Плову] пала ръчка Холохонка, отъ города отъ Кропивны вверхъ версты съ 2, а Кропивна стоитъ на "Шлавъ [Пловъ] блиско устья, на лъвомъ берегу "Шлавы [Пловы].

А Кропивна отъ Тулы верстъ съ 40, а отъ Одоева верстъ съ 20.

А ниже Лихвина 3 версты, пала ръчка Жерновеца, а на устьъ бывала Ямская слобода.

А ниже Жерновца версты съ 4, на Окв, въ бору, Доброй монастырь, [церковь каменная].

А ниже монастыря, съ правой стороны, пала въ Оку ръчка Черепеть, а ниже Черепети, отъ монастыря съ полъ версты, подъ Мошковичами, на Окъ перевозъ, а емлютъ (1) на монастырь "на" Доброй "перевозъ".

А въ тотъ перевозъ лежитъ дорога съ Москвы въ Колугу, а изъ Колуги въ Лихвинъ, въ Бълевъ, въ Болховъ, въ "Корочаевъ, [Корачевъ], да на Орелъ.

А ниже Добраго монастыря 3 версты, на Окъ, на правомъ берегу, монастырь

(1) То есть, сбярають деньги за перевозъ.

Гремячей, [церковь каменная. Стонть на горь. Съ горы, изъ подъ монастыря, въ ръку текуть великие ключи, и на тъхъ ключахъ поставлены и мельницы небольшія; а шумъ тъхъ ключей, какъ текуть, далеко слышать, потому и Гремячей монастырь словеть], а подъ нимъ другой перевозъ на туже дорогу.

А ниже Гремячаго версты съ 2, пала въ Оку [ръка] Жиздра, а ръка Жиздра вытекла отъ ръки отъ Десны, бливко Брянска, изъ Брянского лъсу ⁽¹⁾, "а" на Жиздръ городъ Козельскъ, отъ Лихвина 30 верстъ, а отъ Перемыщля 30 же верстъ.

А ниже Жиздры 4 версты, на Окв, городъ Перемышль [на лъвой странъ].

[А ниже Перемышая, на Окъжь, ва правой странъ, монастырь Живоначальной Троицы, Лютикоза словетъ. Въ монастыръ соборная церковь и теплая и трапеза; строепіе каменное древнее].

А ниже "Перемышля [монастыря] пала ръчка Выса, а на ней городъ Воротынска.

А ниже "ръки [ръчки] Высы 8 версть, пала въ Оку ръка Угра, а на устьъ Угры, на Окъ, монастырь Спаской, а ниже ръки

(1) Въ Идрографія смыслъ перепутанъ: "Жиздра вытекла... отъ Двины близко Брянска; а изъ Брянскова дъса на Жиздръ городъ Козельскъ."

Digitized by Google

Угры 7 версть, на Окв городъ "Колуга [Калуга].

Аръка Угра вытекла блиско отъ Десны ръки, а на ней въ верховьъ тородище Зориво.

А въ верхъ Десны ръки, городище "Ельна [Елна].

[А] Десна ръка потекла подъ "Добрянскъ [Брянскъ], отъ Доробужа прямо за 30 верстъ.

Аръка Уера вытекла отъ Рославля "за" 70 верстъ, а отъ Дорогобужа 80 верстъ.

А отъръки Угры потекла ръка Серена, и пала въръку въ "Жиздру [Жиздръ], ниже Козельска.

А въ ръку въ "Серену [Сарену] пала ръчка "Мерая [Мърея], а на Мереъ стоитъ городъ Мещовскъ.

Отъ Козельска Мещовскъ 50 верстъ.

А отъ Мещовска до Серпъйска 25 верстъ.

А подъ Серпъйскомъ ръка Серпъя; потекла ръка Серпъя въ ночъ въ ръку въ Угру.

А отъ Серпъйска 30 верстъ до Мосальска.

А "Мосалески [Масальски] стоить на рики на Ръсть [Реси], а рика Риса течеть въ рику въ Серпино.

А отъ усть ръки Угры до Колуги 7 версть.

А отъ Колуги до Лихвина 40 верстъ.

До Мещовска отъ Колуги 70 верстъ.

Отъ Колуги [жь] до села Товаркова 30 верстъ.

А подъ Товарковымъ, въ ръку въ Угру нала ръка Лужа, а ръка Лужа течетъ изъ подъ Малова - Ярославца, а вытекла Лужа выше Кременска.

А. въ. ръку въ Лужу пала ръчка "Суховъ-ровъ [Суховровъ], а ръчка Суховъровъ вълтекла блиско Оки, противъ Алексина, и потекла черезъ Оболенскую дорогу.

А на Лужъ городъ *Кременеска* [Кременеска], отъ Медыни 30 верстъ.

Отъ Кременскажь до Малаго-Ярославца 25 верстъ.

"Медынскъ, бывшій городъ, отданъ во 188 (1) году въ отчину Новому Іеруса-) ** лиму монастырю".

А изъ подъ Медыни, *Медынь* ръчка пала въ ръку въ Лужу.

(1) 1680.

[А Медынское городнще, во 188 году, по указу Великаго Государя Царя и Великаго Киязя Өеодора Алексвевича, всея Великія, и Малыя, и Бвлыя Россіи Самодержца, по Его Государскому милостивому разсмотрвнію, отдано въ вотчину въ Его Государское богомоліе, во обитель Живоначальнаго Христова Воскресеція, въ монастырь Новаго Іерусалима, въ строеніе Святвйшаго Никона, Патріарха Московскаго и всея Россіи, и съ Благоввщенскою пустынею].

Отъ Кременскажь до Боровска 20 версть.

"Боровескъ [Боровскъ] городъ на ръкъ на Поротељ, съ лъвыя стороны, а Поротеа ръка вытекла отъ верху Москвы ръки, изъ подъ Вяземской дороги, что лежитъ дорога язъ Вязьмы въ Можайскъ.

А ниже Боровска на Поротвѣ [на лѣвой странѣ] монастырь Пафнутьевъ [церкви Божін, и градъ, и кельи, и все строеніе каменное, гораздо стройно].

А отъ Боровска до Москвы 90 версть.

Отъ Боровскажь до Колуги 90 верстъ.

А вверхъ по Поротвъ, выше Боровска, Вышегородъ.

На Поротвѣжь городъ *Верея*, отъ Вышегорода 20 верстъ.

На Поротвѣжь городъ Барановъ, отъ Можайска 7 верстъ. А ръка Поротва нала въ Оку, выше Серпухова 12 верстъ.

А отъ усть Поротвы вверхъ 30 версть, "Оболенеско [градъ Оболенскъ].

А ниже Колуги 40 версть, на Окъ, на правомъ берегу, городъ "Олексинъ [Алексинъ].

А ниже Олексина 20 верстъ, "городище [градъ] Таруса, а подъ нимъ пала въ Оку ръчка Таруса.

А ниже Тарусы 50 версть, пала въ Оку ръка Поротва.

А ниже ръки Поротвы пала ръка Нара, отъ Поротвы верстъ съ 12.

А на ръкъ на Наръ, отъ устья съ верху, на лъвомъ берегу, городъ *Серпуховъ*, отъ Оки съ версту.

А ниже Серпухова, на Наръ, монастырь Высоцкой подъ боромъ.

А на другой сторонъ ръки на Наръ, ниже Серпухова, подъ другимъ боромъ, монастырь Владычень.

А ниже ръки Нары, съ другой стороны, пала въ Оку ръчка Скнига, а ниже Нары и Скниги, на Окъ перевозъ, а на тотъ перевозъ, мимо Серпухова, съ Москвы дорога на Тулу.

Digitized by Google

А до Тулы отъ Серпухова 70 версть.

Отъ Серпухова до Олексина 40 верстъ.

Отъ Серпухова [жь] до Колуги 80 верстъ.

Отъ Серпухова [жь] до Коширы 40 верстъ.

А ръка Нара вытекла отъ Москвы ръки блиско, отъ Можайска версть 20 и больше.

А отъ усть ръки Нары до Коширы 40 верстъ.

Кошира стоитъ на правомъ берегу ръки Оки, а противъ Коширы на другой сторонъ монастырь.

А ниже Конциры 20 версть, Ростиславль, а подъ Ростиславлемъ пала въ Оку ръка Осетръ, а ръка Осетръ вытекла отъ Тулы, отъ Серпуховской дороги, съ правой стороны дороги.

А на ръкъ на Осетръ вверхъ, отъ Ростиславля 30 верстъ, городъ *"Заразескъ* [Зарайскъ].

А отъ "Заразска [Зарайска], вверхъ по Осетру 70 версть, городъ Венсва.

А отъ Веневы до Тулы 40 верстъ.

А отъ "Зараскаго города [Зарайска] до Коломны 40 версть. А отъ усть ръки Осетра, отъ Ростиславля, до усть ръки Москвы 20 верстъ.

А близко устья на Москвъ, городъ Коломна.

[Река Москва].

А Москва ръка вытекла изъ болота, по Вяземской дорогъ, за Можайскомъ верстъ съ 30 и больше.

А на Москвъ царствующій великій градъ *Москва*.

А вверхъ по Москвъ [ръкъ], отъ Москвы 90 верстъ, городъ *"Можаескъ* [Можайскъ], на правомъ берегу ръки Москвы.

. А отъ Можайска до Вязьмы 90 версть.

А промежь Вязьмы и Можайска, Царево займище.

А отъ Царева - займища, по той же дорогъ, въ верхъ "ръки" Поротвы, изъ Можайска поставленъ острожекъ.

А въ Царевъ-займищъ изъ Вязьмы "стоитъ застава [стоятъ заставы], для торговыхъ и всякихъ проъзжихъ людей.

А на Поротвъ въ острожку застава стоитъ изъ Можайска, досматриваютъ проъзжихъ грамотъ и воеводциихъ печатей, и у торговыхъ людей смотрятъ товаровъ. А ниже Можайска 20 версть, пала въ Москву "ръчка [ръка] Руза; протоку Рузы 40 версть, а на ней городъ Руза.

Отъ Рузы, внизъ по "Москвъ [ръкъ] 40 верстъ, на Москвъ [ръкъ] городъ Звльнигородъ, на лъвой сторонъ.

А по выше города "на Москвъ" [на тойже странъ] монастырь преподобнаго Савьг Сторожевского, [прежде только церковь каменна была, въ царствожь благочестиваго Царя Алсксія Михайловича всея Россіи, по его Государской милости, тотъ монастырь построепъ богатою рукою, церкви Божін, и кельи, и службы, и градъ, все каменное ×строеніе гораздо стройно].

А ниже Звънигорода пала въ Москву [ръку] ръка Истра, [верховьемъ взялась отъ града Динтрова].

[А отъ усть ръки Истры, вверхъ 15 версть, на яввой странъ ръки, мовастырь Живоноснаго Христова Воскрессвія Новый Іерусалима].

[Монастырь Живоноснаго Христова Воскрессий Новый Іерусалимь].

[Строеніе Святвйшаго Никоиа, Патріарха Московскаго и всея Россія].

[Въ той же обители создана великая церковь, по образу церкви Воскрессиия Христова, яже въ древнемъ Ісрусалимъ, юже создала благочестивая Царица Елена].

[Ряка Истра монастырь обощла кругонъ, только что съ прівзду, съ Московскія страны, ровно].

[Близь тоя обнтели, окресть и въ дали, учинены мпогія весн и наръчены именами по образу древняго Іерусалима, яже есть: Іордань, Елеонь, Оаворь, Вивинія (1), Рама, Вивлеемь, Самара, Сидонь, Назареть, Капериаумь, Галилея].

Вътой же обители погребенъ и самъ святвиший Никонъ, Патріархъ Московскій и всея Россіи, во 190 (в) году, августа въ 26 день: преставися на пути во градъ Ярославлъ, егда Царскимъ повелениемъ вызвася изъ заточенія изъ Кирилова монастыря съ Бъла-озера. Погребе его благочестивъйшій Государь Царь и Великій Князь Өеодоръ Алексвевнчь, всея Великія, и Малыя, и Бълыя Россіи Самодержецъ, самъ своими руками честив и славно: бысть бо ту при погребении со всемъ своимъ Государскимъ домомъ. Погребали : Митрополнть Новгородскій Коринлій, Митрополить Смоленский Симеонъ, и со прочимъ освященнымъ соборомъ. Погребенъ Святвйшій Патріархъ въ велицей церкви Воскресенія Христова, въ церкви святаго Іоанна Крестителя, подъ святою Голговою. Положенъ во гробъ въ мантін Архіерейской со источники, и панагія ноложена].

[Въ царствожь Благочестивъйшихъ Великихъ Государей, Царей и Великихъ Князей, Іоанна

(1) Читай: Виоанія.

(2) 1682.

Алексвевнча, Потра Алексвовича, всея Великія, и Малыл, и Бвлыя Россіи Самодержцевъ, и милостивымъ призрѣніемъ ихъ Великихъ Государей тетки, Благовѣрныя и Великія Государыни Царевны и Великія Княжны Татіяны Михайловны, та святая обитель больше распространися, и церковь великая Воскресенія Христова совершися и освятися Святѣйшимъ Іоакимонъ, Патріархомъ Московскимъ и всея Россіи, въ лѣто 7193 (1) января въ 18 депъ].

[И верхъ у тоя великія церкви покрыть мѣдью, и вся великая церковь покрыта желѣзными, чугунными дос́ками по составной смолѣ].

[Смолы пошло 4.624 пуда; чугунныхъ аршивныхъ досокъ пошло 8.700 досокъ; въсу въ тъхъ доскахъ 29.141 пудъ. Цъна всему 7.475 рублевъ. Такожь и на покрытие великия главы мъди положено 500 пудъ].

[Кресть построенъ зъло художественно на той великой главъ и позлащенъ преизряднъ. По сметь, па ту великую главу, въ крестъ и въ покрытіе, и мъди, и прочаго, вящше 4.000 рублей денегъ].

[Въ покрыти главы, по указу Великихъ Государей, благопотщательнъ потрудися царствующаго града Москвы колокольнаго ряду купечествуя чивомъ Кадашевецъ Өедоръ Яковлевъ сынъ Турчениновъ. Совершися та великая глава покрытіемъ 7202 (2) году іюня въ 22 день].

- (1) 1685.
- (2) 1694.

[На усть ръки Истры, Великихъ Государей село Павловское: тутъ дълаютъ желъзо].

А ниже Истры пала въ Москву ръчка Ходынка.

А отъ рѣчки Ходынки до царствующаго града Москвы 5 версть.

Отъ царствующагожь града Москвы, внизъ по Москвъ [ръкъ] 15 верстъ, монастырь Николы Чудотворца на *"Угръши* [Угрешъ].

А ниже "Угръши [Угреша] 70 версть, на Москвъ ръкъ, стоитъ городъ Коломна.

Отъ царствующаго града Москвы до Коломны 90 верстъ.

Отъ Москвыжь до Боровска 90 версть.

А въ ръку въ Москву, сквозь городъ Бълой, возлъ Кремль, пала ръчка *Неглинна*.

А ниже Бълова города пала въ Москву ръка *Яуза*, а на Яузъ Спаской *Андроньевъ* монастырь.

А ниже Яузы оть Москвы [рвкв] "до устья ръки Пахры" 50 верстъ. Пахра [рвчка] пала въ ръку въ Москву съ правой стороны.

А по Володимерской дорогѣ пала въ Москву [рѣку] рѣчка Пехорка.

А ниже Коломны, внизъ по Окъ 40 версть, на Окъ Перевитескъ.

А отъ Перевитцка до Переславля Резанского 50 верстъ, а подъ Переславлемъ ръка Трубежъ, вытекла изъ ръки Оки и пала опять въ Оку.

А ниже Переславля – Резанского 30 версть, на Окв Старая-Резань.

А ниже Старыя-Резани на Окѣ *Тереховъ* монастырь.

"Отъ Резани до Терехова монастыря 50 верстъ".

А выше Старыя-Резани, пала въ Оку ръка *Проня* [Прона].

А ръка ^ППроня [Прова] течеть отъ Веневы.

А на ръкъ на Прони городъ Михайловъ.

Отъ "Заразского [Зарайскаго] города до Михайлова 40 версть.

Отъ Михайлова до Пронска 40 верстъ.

"Пронеска [Провскъ] на ръкъ на Прони.

"Пронескъ" отъ Старыя – Резани 50 верстъ.

А промежь Пронска и Старыя-Резани пала въ "Проню [Прону] ръка Верда.

А въ Верду пала ръка Улта, а въ Упту пала ръка Ранова.

А на Уптъ городъ "Рязской [Раской]. Отъ Пронска до Рязсково 60 верстъ. Ниже Терехова монастыря на Окв, на лввоизыберегу, городъ Касимовът в

Отъ Терехова до Касимова 80 версты.

А ниже Терехова монастыря, подъ монастыремъ, пала ръна "Пора [Пара], а вытекла ръка "Пора [Пара] отъ ръки Цны, отъ города отъ Воронежа за 130 верстъ; протоку "Пора [Пары] ръки 170 верстъ.

А другая россошь ръки "Поры [Пары], пала въ Пору противъ Шатсково, а вытекла отъ верху ръки Воронежа.

А. ниже Касимова пала въ Оку [ръку] ръка Мокща, отъ Касимова 30 верстъ.

А въ Мокшу ръку пала ръка. Дия, отъ устья Мокши 30 верстъ.

А въ ръку Цну пала "ръчка [ръка] Щана; на Шачъ городъ "Щатикой [Шатской].

Отъ Терехова до Шатсково 90 версти , А отъ Касимова до Шатсково 50 версть.

Отъ Шатсково 60 версть городь «Кадома [Кадомь] на ръкъ на Мокщъ. Отъ Кадома 60 версть на Мокшъ городъ Темниковъ. Отъ Темникова 40 версть, на Мокшъ, городъ Красная слобода, на усть озера н ръки Прямы.

А выше Цны ръки 40 верстъ, нала съ лъвой стороны въ Мокшу ръка *Вада;* протоку ръки *Вады* 150 верстъ.

А выше Вады ръки 10 версть, на Мокштв городъ *"Кадома* [Кадоиъ].

А выше "Кадомы [Кадома] 20 версть, пала въ Мокшу "ръчка [ръка]....; течетъ отъ ръки Теши.

А выше той ръчки пала въ Мокшу ръчка *Camucs*; протоку 60 верстъ.

А отъ Сатиса потекла ръчка Аржа, и пала въ ръку въ Тешу, ниже города Арзамаса.

А выше "Кадомы [Кадома] 60 версть, городь Темниковъ.

А выше Темникова 10 верстъ, пала въ Мокшу ръчка Ксель; протоку 60 верстъ.

А выше Кселя пала въ Мокшу ръчка Урія.

.

А выше ръчки Уріи 30 версть, ръчка "Шелдай [Шалдев]; протоку 50 версть. А на усть ръки "Шалдая [Шалдея], на Мокшъ "Наровчатое [Норовчатое] городище.

А выше Наровчатова городица 20 версть, пада въ Мокшу ръка Ломова; протоку "Ломовой [Ломовы] 140 версть.

А выше "Ломовой [Ломовы] 40 версть, пала въ Мокшу ръка "Ятмиса [Етмись]; протоку Ятмиса ръки 20 версть; взялась ръка Ятмисъ отъ верху ръки Хопра.

А выше Ятмиса пала въ "ръку [ръчку] въ Суру ръка Пенза.

А вышежь Ятмиса 100 версть, озерко Мокша, а изъ озерка изъ Мокши вытекла ръка Мокша.

А отъ устья ръки Мокши до устья ръки Унжи 40 версть.

А Унжа цала съ вышней стороны подъ городомъ [подъ] Елатмою, съ львой стороны Оки.

Городъ *Елатма* отъ Касимова 20 версть.

А ниже Елатмы 50 версть, на Окв, городъ Муромъ.

А ниже Мурома 25 версть, съ полдни, пала въ Оку ръка *Теша*.

А противъ Тени ръкп, съ другой стороны, пала въ Оку: ръка *«Унлод* [Унша].

А на рыкъ на Тепня, отъ Мурома 120 версть, городъ Арзамасъ. С АниТенны [Тене] арика ніптекнансь верху рики Палатари [Аналори], на окъпръки орги Полныча и Алатари [Аналори], на окъпръки орги Полныча и Алатари [Аналори], и ръка Нолна текутъ въ ръку Суру. Соба и соби А въръку Тенчу, ниже города Арзанаса, съ другой стороны, въ дъвой берегъ, пала ръчка Аржа.

ръчка држи. А ниже Теши ръки 60 верстъ, на Окъ, городъ Павловъ.

городъ Павлова. А подъ Павловымъ съ вышней стороны пала въ Оку ръка Тарка; протоку, ръки [Тарки] 70 версть.

🗉 🖓 А Оказръка пала въ Волгурски с 🛆

на устыв Оки ръки Новатиеврере Нижней.

(2 Анниже Павлова, маслуйовой, стойонь, отъ Павлова 20 верстъ, пала въ Окудриян Килязьма. Сторка ОС начени Г. отчин А

городь Муреліз. А виніс Муч[ваасый вид] — « П

A PRINT LOV [ENGENN ENG] . , C. LOLLIN, I ALA BL CRY PERS Tead.

 1. Адръка Казана пытекла отводарствующаго трада. Москвы вад 40 веротъда даютонуз съ. 1. верку / Дол усть и ръкит Каявьны 1. 400 версть. А на Клязьмъ, отъ Москвы 85 версть, монастырь Киржачь.

А ниже Киржачева 110 верстъ, съ лъвой стороны, пала въ Клязьму ръка Пъщекъ.

А ниже Пѣшка, отъ Пѣшка 20 верстъ, чана, ръка....

А ниже 10 верстъ на Клязьмъ городъ *Володимеръ* [Володимирь].

А ниже Володимера пала ръка..... [Теза], на ней городъ Шуя.

А ниже Володимера 60 версть, на Клязьмъжь, городъ Стародубъ.

А ниже Стародуба 50 верстъ, пала въ Клязьму ръка Лухо; протоку ръки [Луха] 70 верстъ.

А на ръкъ на "Луху [Лухъ], съ лъвыя стороны, городъ Лухъ.

ИОтъ Стародуба до Луха 60 верстъ**//**.

[А выше града, на ръкъ на Лухъ, на правой странъ, монастырь преподобнаго отца Тихона Луховскаго Чудотворца].

А противъ города Луха, на ръкъ на Волгъ, городъ Кинешма.

Отъ Луха до Кинешмы 30 версть.

А другой городъ противъ Луха на Волгв Юрьевеца, отъ Луха 50 верстъ. [Отъ Лухажь до Шун града, по Московской дорогъ, 40 верстъ].

А ниже Стародуба 150 версть, на Клязьмъ, городъ Гороховець.

А ниже Гороховца 20 версть Клязьма пала въ Оку.

А противъ Гороховца 25 версть, на Окъ, городъ Павловъ.

А на другую сторону отъ Гороховца 50 верстъ, на Волгъ городъ Балахна.

А городъ Балахна ниже Юрьевца 80 • версть.

А пиже Балахны 20 версть, на Волгь, на устье реки Оки, городъ Нижней Новгородъ.

XII.

РЪКА ВОЛГА.

А ръка Волга вытекла отъ Торопца за 60 верстъ, "а" отъ ръки Ловоти, отъ города отъ Холма за 50 верстъ, и потекла подъ "Ржеву [Ржевъ], промежь озера Селижарова, и озера Торопа. А изъ озера Селижарова вытекла ръчка Селижаровка, пала въ Волгу; протоку ръчки Селижаровки 60 верстъ.

А отъ усть "ръки [ръчки] Селижаровки, Волга потекла подъ "Ржеву [Ржевъ].

А городъ *"Ржева* [Ржевъ] стоитъ на Волгъ, съ ятвыя стороны, а отъ верху ръки Волги, дорога до Ржевы 150 верстъ.

А ниже города Ржевы, на Волгъ, городъ Старица 40 версть.

А промежь техъ городовъ, Ржевы и Старицы, ръка Вазуза.

А ръка Вазуза вытекла отъ города отъ Вязьмы за 30 верстъ. Протоку Вазузы 140 версть. А течетъ ръка Вазуза въ ночь. А въ ръку Вазузу съ запада пала ръка Пуга, отъ усть ръки Вазузы 30 верстъ.

А промежь ръки Пуги и ръки Волги, отъ Ржевы 20 верстъ, монастырь *Рогачевъ*.

На Волгъжь, отъ Ржевы 40 версть, городъ Старица.

А ниже города Старицы 60 версть, на правомъ берегу, городъ *Тверь*.

А противъ города Твери, на другой сторонъ, пала въ Волгу ръка Тверца, "а ръка Тверца", течетъ отъ Селижарова озера; протоку 90 верстъ. А на ръкъ на Тверцъ, на правой сторонъ, городъ Торжокъ.

...Оть Торжку до Твери 60 верство

А ниже Твери 40 версть, нала въ Волгу ръка Шоща; протоку Шопи ръка 150 версть.

А на верху Шоши ръки городъ Красной холма, съ дъвыя стороны ръки Шоши.

А отъ Красново-холму 40 верстъ, на ръкъ на Шошъ городъ...., отъ Старицы 40 верстъ.

А ниже 20 версть пала въръку Щошу, съправыя стороны, ръка *Лама*, а протоку ръки Ламы 90 версть; течетъ отъ верху "ръки" Рузы, за полъ 30 версть; течетъ подъгородъ подъ Волокъ, съ правой стороны Волока.

А городъ Волокъ отъ Москвы 100 версть, а отъ Красного-холму городъ Волокъ 40 версть, а до Бполыя "до" города 120 версть.

"Изъ подъ Бѣлыя" течетъ рѣка къ западу "Onma [Oпша], а пала въ рѣку въ Межу, а Межа рѣка течетъ отъ рѣки Волги и пала въ рѣку въ Двину къ западу.

Изъ ръки Ламы потекла ръка Сестрь и пала въ ръку въ Дубну [7 версть оть Волгв]. А "на [къ] ръкв "Сестри [Сестрь] стоить монастыры Госифовъ.

Отъ Волока до Іосифова [монастыря] 30 верстъ.

На ръкъ на "Сестри [Сестрь] городъ Клинъ.

Отъ Іосифова до Клина 40 верстъ; а отъ Москвы до Клина 90 верстъ.

А ниже Шощи ръки, пала въ Волгу ръка Дубна, а ръка Дубна течеть отъ Переславля.

.....Въ ръку Сестрь пала ръка Яхрома.

А на ръкъ на Яхромъ, съ правой стороны, городъ *Дмитровъ*, отъ Москвы 60 верстъ.

А отъ Дмитрова до Троицы до Сергіева монастыря 30 версть.

А ниже города Твери по Волгъ 130 верстъ, съ лъвой стороны, пала въ Волгу ръка *Медевъдица, "да"* [а виже Медевдицы 10 верстъ] ръка *"Кашина* [Каша], а на ръкъ на *"Кашинъ* [Кашь] городъ *Кашинъ*.

, А Медвъдица ниже Кашина пала въ Волгу 20 верстъ; протоку Медвъдицы 50 верстъ.

[На устьв рвки Каши погость],

[А инже рвки 10 версть, на Волгь, на львомъ берегу, монастырь Живоначальныя Тронцы, именуемый *Калязин*а].

А ниже Кашина 70 верстъ пала въ Волгу ръка Молога, а на устъв ръки Мологи монастырь Холопей (1).

А ръка Молога вытекла изъ болотъ, близко города [Бъжецка], отъ верху ръки Медельдицы, отъ устъя своего 100 верстъ, и текла въ ночь 150 верстъ, а на востокъ текла 40 верстъ, н до Устюжны - жельзопольскія.

А городъ Устюжна стоитъ на лъвомъ берегу ръки Мологи; а отъ Устюжны поворотила на полдни, и текла до Волги 180 верстъ.

А въръку въ Мологу пала ръка Кобожа отъ запада, а вытекла отъ верху ръки

(1) Ето мвсто въ Идрографін напечатано съ большими разнословіями: "А ниже Уелика 60 версть, пала "въ Волгу ръка Молоса, а на усть ръки Мологи "два посада дворцовые. А выше тъхъ двухъ "посадовъ, на ръкъ Мологъ, на правомъ берегу, "обитель Пресвятыя и Живоначальныя Троицы "Аванассевъ монастырь, что словегъ Холопей "монастырь."

Digitized by Google

"Радоли [Родоли], а ниже той ръки пала ръка Чагода.

А въ Чагоду пала ръка Колпь.

Ръки Чагоды протоку 180 версть, а ръки Колпи протоку 90 версть; вытекла оть Муравскаго озера.

А ниже Мологи 20 верстъ пала въ Волгу ръка Шексна, а Шексна ръка течетъ изъ Бъла-озера, протоку 240 верстъ, а Бъло-озеро вдоль 40 верстъ, а поперетъ 30 верстъ.

А отъ Бѣла-озера *"Воже* [Вожъ] озеро 30 верстъ, *"а"* вдоль *"*Воже озеро 60 верстъ", а поперегъ 20 верстъ, а на Воже озерѣ волость *Чаронда*.

А изъ Воже озера потекла ръка "Свирь [Свидъ], течетъ въ "Паче [Лачу] озеро; протоку 60 верстъ.

А "Паче [Лач.] Озеро вдоль 60 версть.

А изъ "Паче [Лача] озера вытекла ръка Онъга, а сверхъ Онъги городъ Каргаполь.

А отъ Каргаполя Онљга потекла въ море, а на ней, отъ моря 60 верстъ, горолъ *Турчесово*, а отъ Бъла-озера до Турчесова 350 верстъ.

А отъ усть ръки Онъги моремъ до Соловетскихъ чудотвордовъ 190 версть. [A: усть же ръки Онъги вы море островь Кий, 7 версть отъ устья. На томъ Кін острову монастырь Ставровъ, сже есть Кресть, строеніе святвишаго Никопа. Патріарха Московскаго и всея Россіи: церкви каменныя, а градъ, и кельи, и иное строеніс, деревянное, гораздо стройно].

А ниже [ръки] Шексны 30 версть, на Волгъ, на лъвомъ берегу, городъ Романовъ.

[Противъ Романова на Волгъ, на нравой странъ, Государева дворцовая слобода Борноослибская].

А ниже Романова [и Борисоглъбской] "30 верстъ", на правомъ берегу Волги, городъ, *Прославло*. [Строеніемъ церковнымъ вельми украшенъ и посадами великъ; городовой ствны пѣтъ, только башни камевныя].

А подъ Ярославлемъ подъ городомъ, съ нижней стороны, цала ръка Которосль, "а ръка Которосль" "течетъ [вытекла] изъ Ростовсного озера [подлъ града Ярославля. На берегу Которосли ръки мопастыръ всемилостиваго Спаса: строеніе церковное, и кельи, и градъ, все каменное, гораздо стройно].

[Мало поннже Спасскаго монастыря, на ръкъ па Которосли, на правой странъ, на берегу, поставленъ крестъ: на томъ мъстъ преставися святъйшій Никонъ, Патріархъ Московскій и всея Россіи, егда Царскимъ повельніемъ свобожденъ изъ заточешія азъ Кирилова монастыря].

() (() А свяже Прослайля 60 версть, на Волгь, на львоять берегу, кърсдъ Постарома. А св Ивыниною сторону: [верхней скровы] подб городомъ: пала, ръка : Посітрома́і [Противъ града, за ръкою Костромо́ю, на прявояъ берегь, обитель Пресвятыя в Живоназальныя Тронцы Инариской монастырь].

А въ Кострому ръку нала ръка *Нъгра*. А на Нъгръ, отъ Костромы 80 версть, гораль Любима. Протоку Нъгри ръки 150 верстъ. А отъ Любима до Вологды 130 версть. Въ ръку въ Кострому течетъ "ръка [ръчка] "Въкса [Васея], изъ Галицково озера. А на ръкъ на "Въксъ [Васев] Буй

А на ръкъ на "Въксъ [Васев] Буй городъ. Отъ Костроны Буй городъ 80 версящова отъ Любима "Буй городъ" 40 версящова отъ Любима "Буй городъ" 40

А городь Галиць стоить у озера, Вдонь: Галицково овера 30 версть, а поперегь вердть Ись// 12.

А выше Буй порода, на ръкъ на Косаромъ, городъ Галицкая-соль.

Отъ Галича до Соли-Галицкой 70 верстъ. а отъ Буй дорода, 70 [же] верстъ.

Соли вытекла 80 версть.

А отъ Галицкой-Соли до Костроны, протоку ръки Костроны 230 верстъ.

А промежь города Галича и Соли-Галицкія 40 версть, городь... [Чухлома] на "ръкв [ръчкъ]....

А противъ Соли – Галицкой городъ Судай. Подъ Судаемъ ръка Вига течетъ въ ръку въ Унжу.

А Унжа ръка съ верху потекла изъ двухъ ръкъ, сощлись ръка Юго, да ръка "Юза [Луза], "вытекли [вытекла] отъ "Устюга [Устьюга] великаго 80 верстъ, а потекли межь ръки Юга, да ръки Сухоны, а какъ тъ ръки стеклись вмъстъ, и тъ ръки "объ" потекли однимъ прозвищемъ ръка Унжа.

А Унжа ръка на полдень потекла и пала въ Волгу противъ города Юрьевца.

А протоку Унжи ръки до города до Кологрива съ верху 350 верстъ, а отъ Кологрива до Судая города 60 версть.

А выше города Судая, съ другой стороны [Виги ръки], "пала ръчка Вига; протоку Виги ръки" 100 верстъ.

А ниже Кологрива, потекла Унжа ръка 260 верстъ.

А въ Унжу ръку пала отъ Галича ръка "*Нъя* [Нея], противъ города Кадуя, "отъ Кадуя" 70 верстъ.

И А на ракв на Инве [Нев] городъ Парвеньева, отъ Галича 60 верств.

Въ ръкужь Унжу, близко устья, пала ръка "Нимда [Нонда], а вытекла оть Галича за 30 версть.

А ниже Унжи ръки 80 верстъ городъ Балахна Гна ръкъ на Волгв, на правомъ берегу].

"РѢКА ВОЛГА."

А ниже Балахны 20 версть, подъ Нижнимъ Новымъ-городомъ, пала въ Волгу ръка Ока у Дятловыхъ горъ.

А ниже Нова-города Нижнево, на Волгь, на нагорной сторонь 130 версть, Василь городь.

А подъ городомъ подъ Василемъ, съ вышней стороны, пала въ Волгу ръка Сура, а ръка Сура вытекла отъ ръки Волги, отъ берега за 70 верстъ, поровень съ ръкою Сызою.

А Сыза ръка пала въ Волгу ниже города Самары 90 верстъ, а протоку Сызы ръки 80 верстъ.

А ръка *Сура* потекла на низъ, вровень съ Волгою 170 версть, да поворотила къ западу;, текла 20 версть, а отъ западу поворотила и потекла въ ночь къ Волгъ. А.съ[верку. од в Вонги: пала ты Суру ръка Ланкодода; ялкь Ланкододу. (нала ръка "Агилкодода [Агрокодола], а "Ланкодода и Агилкодода" вытекли [онь] съ верху ръки Хопра, [а] Хоперъ течетъ въ Донъ.... А. ниже: Ланкодода '90 верстъ', пала въ Суру ръка "Птанза [Пенза]; протоку 60 верстъ; течетъ отъ верху ръки Мокши.

Аниже "Пѣнзы [Пеизы] рѣки 30 верстъ, пала въ Суру рѣка А ниже тое рѣки 40 верстъ, пала рѣка Пелема. А ниже Пелемы 10 верстъ, пала рѣка Асьясъ,

А ниже Авьяса 20 верстъ, пала ръка: Шенова.

А ниже 40 версть нала ръка Кштерма. А ниже Кштермы ръки 25 верстъ нала ръка....

А ниже [*ь] Кштермы 100 версть, на Сурь, городище Парамзино.

А выше городища Парамзина пала въ Суру ръка Алатырь, а на устът ръки Алатыря, на Суръ, городъ Алатырь. А. "выше [пиже] Анатыря 60 верстър: пала въ Суру ръка Дояна. А ниже Парамзина городища 200 версть, пала въ Волгу ръка Сура, подъ городомъ подъ Василемъ.

А съ правой стороны, въ рѣку Суру пала рѣка "ниже" Парамзина, течетъ отъ рѣки Сыза; протоку 150 верстъ.

А въ Алатырь ръку пала ръка Рудна, да ръка Кочка.

А ниже Василя города 30 версть, съ луговыя стороны, пала въ Волгу ръка Ветлуга; протоку Ветлуги 180 версть; "течеть отъ Маломы ръкн".

[Протнвъ устья ръки Встлуги, на правомъ берегу Волги ръки, село Юнеа, Нижегородскаго Владыки].

[Перевхавъ Волгу, противъ Юшги, и мимо устья ръки Ветлуги, дорога сухимъ путемъ до Царева-Санкурска, отъ Царева-Сашчурска до Еранска, отъ Еранска до Котельнича, отъ Котельнича до Орлова, отъ Орлова до Хлынова, отъ Хлынова до Слободскаго, отъ Слободскаго до Всъхъ Соятыхъ, ото Всъхъ Святыхъ до Екатерининской пустыни, отъ пустыни до Геореія, отъ Георгія до Кай-еородка, отъ Кайгородка до Южењева, отъ Юксвева до Косы, отъ Косы до Уролки, отъ Уролки до Соли-Камской].

А въ ръку Ветлугу пала ръка *"Локшага* [Мокшага] большая, потекла отъ ръки Унжи.

Въ ръкужь Ветлугу пала ръка Уста, съ лъвыя стороны; протоку 100 версть.

40

А ниже Усты "Юрюганз [Юрганъ] река, а ниже Юрюгана Яржума река, а ниже Яржума большая Яржумь.

А ниже большія Яржумы, на усть ръки Ветлуги, нала ръчка *Яржумъ меньшал*.

А ниже "Василя города [Юнги] "40 [7] версть, на нагорной сторонъ [на Волгь] городъ «Кузьмодемьянской [Козмодемьянскъ].

А ниже Кузьмодемьянска на "Волгѣ [нагорной же странt] 50 верстъ, городъ "Чебоксаръ [Чабаксаръ].

А ниже Чебоксара [съ луговой] пала въ Волгу ръка большая Кокшага.

А ниже Кокшаги, на Волгъ, на "луговой [той же] сторонъ, городъ Кокшага.

А вверхъ по большой Кокшагв 120 версть, городъ Даревсанчюрской.

А противъ города, на другой сторонъ ръки Кокшаги, озеро Санчюрское.

А ръки Кокшаги протоку 170 версть.

А виже большія Кокшаги 20 версть, пала въ Волгу ръка меньшая Кокшага.

А вверхъ по Кокшагъ 60 верстъ, городъ Паревсанчюрской. Протоку Кокшаги ръки 170 версть.

А ниже Кокшаги 10 версть, пала въ Волгу, съ нагорныя стороны, ръка "Цывила [Цивила], а на ней [градь], межь россоней, отъ Волги 50 версть, городь Цывильской, межь Цывилей дву ръкъ.

А Цывилы ръки "объ" [на Волъ] "вытекли [текли] отъ Цывильска 60 версть:

А ниже Цывилы ръки, на Волтв, на нагорной сторонв, городъ "Свілжской [Спілжскъ].

А ниже города, съ нагорной стороны; подъ городомъ, пала въ Волгу ръка Свіяга.

А ръка Свіяга вытекля отъ верху Суры ръки, противъ усть ръки Ланкододы; протоку Свіяги 250 верств.

А съ другой стороны Волги, противъ Свіяжсково, пала Илеть ръка; протоку Илеть ръки 200 версть.

А въ Илеть ръку нала *Аплита* ръка; протоку Аплить ръки 90 версть.

На Анните реке городь Алате, ноде нимъ "пала" Алать река; протопу Алать реки 30 "версть".

Арекн Илеть и Ашить вотекля [объ] въ Вятку ръку.

А ниже Свіяжсково 20 версть, городъ Казань, отъ Волги 5 версть, на ръкъ на *Казани* [Казанкъ].

А "Казанъ [Казанка] ръка въггекиа верстъ съ 100. Отъ Казани 60 верстъ городъ *ПЕранескъ* [Яранскъ].

А ниже Казани 60 версть, пала въ Волгу ръка *Кама*.

"А ръка Кама" вытекла отъ ръки отъ "*Нъми* [Неми], да отъ ръки [отъ] *Вычегды* за 30 верстъ; а протоку Камы ръки 1170 верстъ.

На Камъ ръкъ, отъ верху 350 верстъ, [на левой странъ], Кай-городокъ.

А отъ Кай-городка 200 верстъ городъ Чердынь.

А ръка Кама отъ Чердыни течетъ за 20 верстъ.

Отъ Чердыни до Соли-Камской 90 версть.

[Градъ Соль-Камская стоить на ръкв Усолкв, по объ страны ръчки Усолкв, отъ Камы 7 версть. Ръчка Усолка вытекла изъ подъ Сибирскаго камия (1)].

[Оть Соли-Камской, въ низъ по Камв, на правомъ берегу, 15 версть, мопастырь Преображения Спасова Шьюкорской, а прежь сего туть бывалъ городокъ × × Канкоръ Строгоновыхъ. Въ монастыръ церковь каменна].

(1) Сибирскимъ камнемъ цазывается Уральскій горный кребеть. (Нижо Пыскорскаго монастыря 5 версть, св. львыя страны, нала въ Каму ръка Ленка., а на ней промыелы соленыя варниям гостей Шустовыхъ, да Овлатьевыхъ. У промыслу церковь каменная.

......[А. виже рични Ленцы: 5 версты; начтой же странь: прала въ Каму рична З*абрлина* ; а на ней соланые промыслы, рарпицы Велиянхъ Государей].

[Отъ Зырянки въ верхъ промыслы Криветской Курвеслой].

[А выше твхъ трехъ промысловъ, на Верхней Верении, соляные промыслы Воскрессискато монастыря Ноянго Герусалина. Тутъ у промысловъ церковъ древяина Святыя Тронцы].

Вт верхъ по Зырникъ рънкъ, отъ промысловъ версты съ 2, погостъ Николад Уудопиница. Въ вот лости крестьянскихъ дворовъ съ 50; приписаны къ промысломъ. А за тъми деревнями и до Сибирскаго, кампя житья ни какого ивтъ. Въ верхъ по Зырликъ есть пустыя городища Уудскія и Манкоръ, иныя].

[Протоку ръчки Зыранки версть съ 29. Съ востоку вытекли двъ ръчки Лехтили, да Изверь, и какъ опъ сощинсь выъств, и тутъ пощла ръчка Зыранка].

[Противъ ръчки Зыряцки и Зыряцскихъ соляныхъ усолей, на другой страца Камы ръки; соляные промыслы Строгоновыхъ, словетъ *Новое-усолье*: церковъ деревящияя; посаду жителей съ 500, а варинцъ × соляныхъ съ 40]:

Digitized by Google

"Отъ Усолья-Канскаго 20 верстъ городъ Пьскарь".

"А ниже Пьскаря 30 версть городъ Орель".

 ¹ (Ниже новаго Усолыя, ва той же правой стравъ
 7 верстъ, градъ Орелъ Строгоновыхъ: церкви дре- <
 вянныя гораздо стройны. Тутъ дворъ Строгоновыхъ. Посаду не мало].

[Противъ Орла города, съ лъвыя страны, пала въ ръку Каму ръка *Нея*, вытекла изъ подъ Сибирскаго камия; житья по ней мало].

- **А отъ "Усолья-Кам**скаго [Соль-Камевой], до усть ръки Камы 530 версть.

А поторые городы по Канъ, и надъ ус твин подписано: Перьмь великая.

А въ ръку въ Каму [выше града Солн Камска], пала ръка Вишера, а "Вишера" вытекла изъ камени, изъ горъ, отъ Печеры ръки 20 верстъ, [а Печера ръка пала въ море Ожганъ]. Вишера пала въ Каму выше "Усолья [устъя] 30 верстъ.

' А въ Вишеру пала ръка Вельсуй, да ръка Ульсуй.

А съ другой стороны пала въ Вишеру ръка Колва; протоку 220 верстъ.

"Пала" подъ Чердынью ръка Моложека, а въ Моложекъ пала ръка Березова; протоку

Digitized by Google

Моложека 100 версть, а Березовой 40 версть.

[По твиъ рвчкамъ жнвуть Восулани по лъсамт, а селидбы у вижь нвтъ].

Въ Камужь пала ръка Уюсовая, [отъ Соли-Камской, отъ града 100 версть, съ левыя страны], а въ Чюсовую, въ горахъ, пала "ръчка [ръка] Серебряная.

А отъ ръчки Серебряныя потекла изъ горы ръка Талга, въ ръку въ Туру.

А протоку [ръкн] Чюсовой 320 версть, а на ней: [есть породен Строгоновыхь] //городъ Чюсовской, отъ Усолья Канскаго 70 верстъ.

А въ Чюсовую [**] ръку пала Сылва ръка; протоку Сылвы 100 верстъ.

[А на Сылвв городъ Кунгуръ].

"А Чюсовая пала въ Каму, ниже города Орлова 70 верстъ".

А ниже Чюсовой пала въ Каму ръка Бълал-Воложка.

А на Бълой-Воложкъ, отъ Камы ръки 120 верстъ, городъ Уфа, а подъ городомъ въ Бълую-Воложку пала ръка Уфа.

А ръка Бълая-Воложка вытекля отъ. ръки Юрюка Санмара, отъ "Аральтовыя [Уралтовыя] горы (1), отъ ръки *Яика*, а протоку Бълыя-Воложки 790 верстъ.

А ръка Уфа потекла изъ Сибири, 100 версть отъ "Юрюкз [Урюкъ] Иргыза ръки, а протоку Уфы 490 верстъ.

А въ Бълую-Воложку "пала" Супулака ръка.

А ниже Бълыя - Воложки 40 верстъ, пала въ Каму Икъ ръка; а Икъ ръка вытекла съ верху ръки Самары за 200 верстъ отъ Самары; протоку Икъ ръки 350 верстъ.

А отъ усть ръки Бълыя-Воложки, "съ [въ] верхъ "и" по ръкъ по Усть, по обънить сторонамъ и до "Аральтовы [Уралтовой] горы и далъе, все живутъ Башкиры, а кориля ихъ медъ, звърь, рыба, а пашни "не имъютъ [пътъ].

А ниже Ика ръки 40 версть, на ръкъ на Камъ "городище Чортово [градъ Чортовъ, Алабуеа тожь].

А виже Чортова городища. 50 версть, пала въ ръку въ Каму, ръка Вятка.

А ниже Вятки на Камъ городъ "Бетки [Бътки].

(1) Въ Идрографіи правильные : Уральтовая, т. е., Уральская гора, или хребстъ горный. А ниже Бетковъ 50 версть, на Камѣ, на "лѣвомъ [правомъ] берегу, городъ Лашиевъ, а противъ города "н ниже города "по" [ua] Камѣ, съ лѣвыя стороны 50 версть, вдоль гора.

А ниже города Лаишева, изъ Камы ръки потекла протока *"Червыка* [Чертыкт], и пала въ Волгу.

А Кама пала ниже Лаишева въ Волгу 30 верстъ.

А Лаишевъ отъ Казани 60 верстъ [сухниъ путемъ].

XIII.

"РЪКА ВЯТКА".

Ръка Вятка пала въ ръку Каму Исъ правой стороныИ, а вытекла ръка Вятка отъ верху ръки Камы, и потекла подъ ИВятцкіе [Вятскіе] городы.

На Вяткъ городъ Шестаковъ.

А ниже Шестакова 20 версть городь Слобода.

Отъ Слободы 50 верстъ городъ Хлы-

Ниже Хльнова 50 версть, городъ Орловъ.

Ниже Орлова 30 версть, "на Вятив" городъ Котельнича.

А протоку ръки Вятия, отъ "верху до города Котельнича", 550 версть.

А отъ Котельнича прамо, а не ръкою, до усть ръки Вятки, гдъ пала въ Каму, 500 версть.

А *Вятка* пала въ Каму, ниже Чортова городища 40 верстъ.

А отъ усть рѣки Вятки, 120 верстъ, на Вяткѣ городъ *Малмыш*ь.

А выше города Малмыша пала въ Вятку ръка *Шошма*.

"А по Вятка рака по Котельничь съ верху городъ Вятка".

А ниже Казани 120 версть, на Волгь, на "нагорной [Нагайской] (1) сторонъ, городъ *Тетновци*.

А противь Телюнь, и ниже Тёхюнь, на Волга, по луговой сторона, "Болгары [Болгары].

(1) Вл. Идрографін со восил истранисьно: Нагайская сторона. "А городъ Лаишевъ отъ Казани на Камъ 60 версть".

А. наже Тетюць [на нагорной страна града Синзиреска, на валу, отъ усть раки Камы] 200 версть, на Волгь, "отъ усть ръки Камы", городъ Самара,

А по "нагорной [Нагайской] сторонъ по Волгъ, отъ усть ръки Свіяги и до усть ръки Самары, и до Царицына, берегомъ горы.

А выше города Самары 20 версть, пала въ Волгу ръка Сокз; протоку Сока ръки 230 версть.

А по правой сторонъ ръки Сока, отъ города отъ Самары 90 версть, "озера [озеро], а въ "нихъ [немъ] емлютъ съру горючую.

А подъ городомъ подъ Самарою нала рика *Самара*, а изъ Самары на усть вытекла протока; а вдоль тое протоки 20 версть; и нала: нъ томъ же мисти оплть въ Волгу, гди вытекла.

А ръка *Самара* вытекла съ востоку четырьмя розсошми, отъ *Дюнкзила* ръки; протоку Самары 620 верстъ.

А ръка Дюнкгила пала въ ръку Яика. Отъ верху ръки Самары до ръки Янка 120 версть. Въ ръку Самару, съ верху, съ правыя стороны, пала ръка *Черная*, а въ Черную ръку пала ръка *Красная*; протоку тъхъ "ръкъ" 100 верстъ.

А отъ верховья Самары ръки, пали тъ "ръки [ръчки] въ Самару 200 версть.

А ниже ръки Церныя 300 версть, пала въ Самару съ подудни ръка *ПБузуквлукъ* [Бузулукъ], а въ Бузувлукъ пали три ръчки, однимъ прозвищемъ, всъ три Уланы. Протоку Бузувлука ръки 200 верстъ.

А отъ верху ръки Бузувлука на подяхъ и до Синяго моря (), кочевье все большихъ Нагаевъ.

А отъ верху Бузувлука, то все большихъ Нагаевъ кочевья, до Синяго моря, 1350 верстъ.

"Отъ [съ] верху Самары до верху Вълыя Воложки 350 верстъ.

(1) Синных моремъ; въ старину называлось море, или правильнъе озеро Аральское.

А ниже Самары 200 версть на Волгв городъ Саратова, а до Саратова отъ Самары, по правому берегу Волги, горы,

Авыше Самары, съ Нагайскія стороны, пала въ Волгу ръка Уса [подъ Наденнымъ усольемъ]. Протоку ръки Усы 60 верстъ.

А ниже Усы ръки, отъ Самары 100 верстъ, пала ръка "Сызанъ [Сызраиь].

А ниже "Сызани [Сызрани] ръки, съ луговыя стороны, 120 верстъ, пала въ Волгу ръка Елашъ-Иргызъ.

А ниже 30 версть пала въ Иргызъ Кемелика ръка.

А Иргызъ [рвка] и Кемеликъ, объ потекли отъ Бузувлука; протоку Иргызъ ръки 120 верстъ, а Кемелика протоку 70 верстъ.

А ниже Иргызъ ръки 30 верстъ, Караманъ ръка; протому Карамана 80 верстъ.

А ниже Карамана ръки 40 версть, на Волгъ, городъ Саратовъ. Подъ Саратовымъ пала ръчка изъ озера, а другая ръчка пала изъ поля.

А съ "нагорныя [Нагайскія] стороны, выше Саратова, пала ръка Тайблыкъ.

А на Волгъ ръкъ, противъ Саратова, островъ. А ниже тово острова, съ нагорныя стороны, пала въ Волгу ръка Устьша, а ниже ее городище Увтышинское.

А ниже Увъния 60 версть, нала въ Волгу ръка Иловка.

А ниже Иловки 50 версть, пала въ Волгу ръка Камышенка.

А ниже Камышенки 40 верстъ, пала "ръчка [ръка] Балыклъя.

А съ луговой стороны, выше Камышенки ръки, пала въ Волгу ръка Уруслана, "а въ Урусланъ пала ръка Узень".

А Урусланъ ръка потекла отъ ръки Узени - деревянныя; протоку 100 верстъ, а ръки Узени протоку 120 верстъ.

А ниже Балыклън ръки, на Волгъ, Стръльныя горы.

Апротивъ Балыклън, за [ръкою] Волгою, озеро Соленое; вдоль 90 верстъ; а около тово озера берегомъ колодези пръсные.

А ниже Балыклън 80 верстъ, на Волгъ, островъ Царицынъ.

А противъ острова пала [въ Волгу]ръка Царица, вытекла отъ ръки отъ Дону; протоку 90 верстъ; а на острову городъ Царицына.

А на луговой сторонъ, ниже Царицына города, изъ Волги потекла ръка Ахтуба.

А по ръкъ по Ахтубъ на 90 "версть [верстахъ] отъ Царицына, Золотая орда, мечети Татарскія каменныя.

А ниже Золотыя орды 50 версть, на Волгь, Кривая-Лука.

А противъ Золотыя орды, отъ Ахтубы 100 верстъ, *пески Нарымские*; вдоль песковъ 300 верстъ.

А межь твхъ песковъ ростетъ трава, и колодези многіе.

А противъ Золотыя орды, противъ ръки Узеня, обтекло тъ пески озеро, 100 верстъ вдоль.

А отъ Хвалимсково ⁽¹⁾ моря обошло тв пески тоже озеро 120 верстъ.

А конецъ тово озера, отъ ръки отъ Деревянныя-Узени, и отъ ръки Уруслана, возлъ тъхъже песковъ, озеро, вода пръсная.

А по другомъ концѣ тѣхъ несковъ, отъ рѣки [отъ] Яика на 100 верстъ, а у несковъ озеро Санарлы; вдоль тово озера 50 - верстъ.

А выше тово озера потекла ръка; протоку 100 верстъ; пала въ ръку въ Деревянную-Узень.

⁽¹⁾ Хвалимскимъ, или Хвалынскимъ, моремъ называлось Каспійское море.

А промежь той ръки и ръки Узени, многіе частые озера; вдоль по тъмъ озерамъ 60 верстъ, а поперегъ 30 верстъ.

А выше той ръки пала въ Деревянную Узень, ръка; отъ песковъ до Узени текла 80 верстъ; а объ тъ ръки Камышъ Самаръ (1) нетекучія.

А ръка Узень потекла изъ кочевья большихъ Нагаевъ, прямо отъ ръки Кемелика, за 60 верстъ отъ Кемелика.

А другая россошь Деревяныя-Узени, потекла 120 версть оть Саратова, и потекла къ "ръкъ [рвчкъ] къ "Янку [Ику] въ озеро; протоку до озера 300 версть.

А изъ товожь озера потекла ръка 30 верстъ. Да потекла "двумя [деъма] протоки, раздълясь; правой протоки 70 верстъ, и пала въ озеро, а кругъ тово озера многіе озера малые, [а] въ которое озеро та ръка пала, и тово озера верстъ съ 20.

А другая протока той ръки текла 50 версть, [1] пала въ другое озеро, а вдоль тово озера 30 версть, а поперегъ 20 версть.

Въ тоежь ръку Деревянную-Узень, пали съ другой стороны двъ ръчки, объ

(1) Въ Идрографія раздъльно: Камышъ, Самаръ.

Ł

Digitized by Google

Узени малыя; протоку тъхъ ръчекъ 70 версть.

А ръка Деревянная-Узень потекла надвое, и какъ сощлись, и тъ объ ръки "зовутся" Камышъ-Самаръ.

Въ тожь озеро пали двъ ръки, объ ръки Кушумы, протекли отъ горы Дентумы.

А горы Дентумы, вдоль и поперегъ 40 версть.

А протоку тъхъ объихъ ръкъ 90 версть.

А съ верху тёхъ рёкъ, и тое горы Дептумы, обтекла рёка Окчюкъ, и пала въ "рёчку [рёку] " Тюрчь [Гурчь] Аганъ.

А ръка *Тюриь-Аганъ* "пала [потекла] въ Терекъ, а отъ Терка гора Дентума 80 версть.

Отъ Золотыя жь орды, отъ ръки Ахтубы, противъ песковъ Нарымскихъ, 70 верстъ, озеро [соленос] "Ускунчакъ [Утончакъ], а въ томъ озеръ ломаютъ соль, чиста какъ ледъ.

Оть моря жь возлѣ пески пять мечетей Татарскихъ, *"Бешкызъ* [Бешкизъ]; отъ песковъ 30 верстъ бугры, а въ нихъ два колодезя.

А отъ тъхъ бугровъ 60 верстъ къ Астарахани, другіе бугры Чогать.

41

8

А отъ Бешкызъ ^{*и*}мечетей [мечеть] 50 верстъ гора, въ доль 70 верстъ, а у тое горы 10 колодезей.

А отъ той горы 80 верстъ, гора; вдоль. тое горы 90 верстъ, а у той горы 40 колодезей.

А отъ той горы 90 версть, гора *Тештишъ-кень*, а у нее колодезь.

А отъ той горы къ Астарахани до Ахтубы 40 верстъ, до озера Берекента-Карадувана.

А ниже Карадувана, озеро *"Таудакь* [Таутдакъ], а ниже Таудака пала Ахтуба въ море, съ полевыя стороны.

А ниже Ахтубы, изъ Волги протока "Койданз [Кандакъ].

"Третья" протока Арыча.

"Четвертая" протока Гнилуша.

... "Пятая" протока "Болда [Булда].

А ниже "тое [тъхъ] "протоки [протововъ] на лъвой сторонъ Волги, городъ "Астарахань [Астрахань].

А ниже Астарахани три протоки изъ Волги въ море.

А виже техъ протокъ на четвертомъ протокъ городище.

А ниже того городища изъ Волги въ море 10 протокъ.

Digitized by Google

А съ правыя стороны Волги, отъ поля, отъ Астарахани 30 верстъ, нотекла изъ Волги протока, отъ Волги къ полю 30 верстъ, и текла огибыю 60 верстъ, пала отъ Волги за 30 верстъ въ море.

А межь тое протоки и раки Волги, на острову "озеро [озера], "въ томъ озеръ" емлютъ соль.

А отъ Астарахани до тое соли 80 верстъ.

А противъ тое соли, за тою протокою, два озера соленью, отъ того озера, что на острову, 10 верстъ.

А отъ Астарахани до тъхъ озеръ 100 верстъ.

А ниже тъхъ озеръ, озеро, морская пролива, отъ тъхъ озеръ 30 верстъ; вдоль тово озера 110 верстъ, а поперегъ 20 верстъ *"Башсызъ* [Башкизъ]. Отъ тово озера 50 верстъ *Бълое* озеро.

А отъ тово озера 30 верстъ, Бълоежь озеро, а отъ моря [ло] того озера 50 верстъ.

А отъ тово озера 40 версть, озеро Ясыбащь.

А отъ тово озера 110 верстъ проливъ морской *Тереузякъ*, а по конецъ Тереузяка 5 колодезей.

.

А отъ верху Тереузана до усть ръки Кумы 80 верстъ.

А ръки Кумы вытекли изъ горъ,:: отъ Кубы ръки, и потекли объ вв земию.

А отъ верху Тереузяка до усть ръки до Подстепныя-Быстрыя, протоку Терка ръки 100 верстъ.

Отъ усть Быстрыя до города до Тюменскаго 120 версть; а вверхъ ръкою Теркомъ до острогу 220 версть.

А отъ острогу вверхъ цо Терку до усть ръки Бълыя, до Пятигорскихъ, Черкасъ, 100 верстъ.

Отъ Тюменсковожь моремъ до Дербента города, до Желъзныхъ воротъ (1) 1.80 версть.

А ръка Терекъ, и по ней горы и ръки.

И по ръкъ по Куру, и по Хвалимскому морю, до Кизылбашской земли, писано подлинно въ книгъ сей въ росписи "ръки" Дону, послъ Чернаго моря.

А Казацкія орды кочевье, и земля Юргенская, и земля Бухарская, писано въ росписи съ рекою "Янкомъ [Янкомъ].

(*) Дербентъ назывался также Жельзными вратами.

- 165 --

ХІV. //ПОМ ӨРСК FE//.

ZO NOTITATO E CHEREARIA A CONTRA SUCCESSOR -

Роспись ръклать поморскимъ, морскимъ Иберегомъ [берегамъ] отъ усть ръки Тенуя.

Въ море нала ръка *Тенуй*, протоку 400 верстъ.

А въ ръку въ Тенуй, съ тевыя стороны, нала ръка Воре, протоку 120 версть; течетъ изъ озера.

Въ ръкужь въ Тенуй, съ правыя стороны, пала ръчка Валнева; протоку 20 версть.

Рвчка Силенга нала въ Тенуй, протоку 30 верстъ.

Рвчка Уцъ, протоку 30 версть.

Ръчка Кривая, а въ Кривую пала ръчка Мошница, протоку 20 верстъ.

А отъ усть ръки Тенуя, морскимъ берегомъ, въ море пала ръчка *"Неядема* [Няедема], протоку 50 верстъ.

Въ ръчку "Неядему [Няедему] пала ръчка Утонга; протоку 20 верстъ. А промежь ръки Тенуя и ръчки "Неядема [Няедема] морскимъ берегомъ, наволокъ "Подка [на Волокъ подъ Ка] 20 верстъ (1).

А отъ усть ръки Утонги до усть ръки Таза, морскимъ берегомъ, 50 верстъ.

А *Тазъ* ръка вытекла изъ озера, протоку 250 верстъ.

250 верстъ. А изъ которово озера Тазъ ръка вытекла, и то озеро вдоль 150 верстъ, а поперегъ 100 верстъ; [а] озеро островисто.

А промежь ръки Утонги и ръки Таза, на моръ у берега, "островъ "Шамли [Шалвиъ] вдоль 30 версть.

А на устьт, съ лтвой стороны ртви Таза, отъ моря 20 верстъ, погостъ Бориса и Глъба.

А отъ Тазъ ръки, морскимъ берегомъ 20 верстъ, пала въ море ръчка Денга, да ръчка Воема, а промежь ими берегомъ 30 верстъ.

А промежь техъ речекъ "Волитиво [Вологово] городище.

А отъ тъхъ ръчекъ берегонъ до: усть ръки Пвиени 30 верстъ, а "ръка [ръчка]

(1) Бъломорскіе прибрежные жители, *Маволокомъ* называють возвышенность или выдавшійся берегь моря.

Digitized by Google

Печень вытекла изъ озера и пала въ морскую проливу, а у морской проливы, на усть ръки Печени, два монастыря Печенскіе.

А отъ усть ръки Печени къ морскимъ проливамъ, а промежь тъхъ проливовъ Толстой наволокъ.

А отъ морскихъ проливовъ, морскоюжь проливою, къ ръчкъ къ "Ситовкю, [Скитовки] волокъ Мотка 15 верстъ.

А промежь тово волоку, у моря, *"Мотокской* [Мотоской] наволокъ, а [про] межь морскихъ проливовъ *"Мотокская* [Мотоская] губа.

А отъ усть ръчки Ситовки къ ръчкъ....

А отъ той ръчки до усть ръчки Уры 40 верстъ, а протоку тъхъ ръчекъ на 30 верстъ.

А отървчки Уры къморскому проливу, къ усть Колы, а въ проливу пала "рвка [рвчка] Кола, да рвка "Тулома [Кулома], вмъств устълми.

А промежь тъхъ ръкъ на устьъ городъ Кола, отъ моря 60 верстъ.

А ръка Тулома вытекла изъ озера изъ "Нома [Нота], а Кола ръка вытёкла изъ Коло озера, и пропіла сквозь "Поль [подъ] озера, да сквозь озера Мурдъ. А ниже города Колы 40 версть, пала въ морскую проливу, въ Кольскую, ръчка Ваенга-верхняя, да ръчка Середняя, да ръчка Тюва, да озеро Зеленцы.

Отъ Ваенги до морскова берегу 40 верстъ.

А городъ Кола отъ моря на верху морскія проливы 60 верстъ.

А отъ Кольской морской проливы, отъ усть Зеленцовъ, на моръ два острова.

А отъ тъхъ острововъ до усть "ръчки [ръки] Тирибири, а ръчка Тирибирь пала въ морскую проливу, усть морскія проливы, блиско морскаго берегу 50 верстъ.

А отъ усть рѣчки Тирибери и морскія проливы до рѣчки....

А отъ той рѣчки до усть рѣчки Оленницы 60 верстъ, а противъ рѣчки устъя Оленницы на морѣ островъ Оленница.

А отъ усть ръчки Оленницы, до усть ръчки "Рыдани [Рынды] 70 верстъ; "половина ръчки Рыдани Кольскаго присуду, а другая половина Воскресенскаго монастыря".

А отъ усть ръчки "Рыдани [Рынды] до усть ръчки Золотой 12 версть.

А отъ ръчки Золотой до усть ръчки "Хармавы [Хармовы] 10 верстъ. А отъ усть "Хармавы [Хармовы] до усть ртвчки Лица 30 версть, а промежь "Хармавы [Хармовы] и ртвчки Лица на морть 7 острововъ.

[Протных тыхъ острововъ на брегу Попундря: жнвутъ Лопари крещеные].

А отъ ръчки отъ Лица, къ корабельному становищу 30 версть.

А отъ корабельнаго становища до устъ ръчки Сидорова-ручья 10 верстъ.

А отъ Сидорова-ручья до усть ръчки "Арзиной [Арсипы] 30 версть.

А промежь Сидорова-ручья и рѣчки "Арзиной [Арсины], у моря, становище корабельное, а на усть рѣчки "Арзиной [Арсины] на морѣ островъ "Ноккюевъ".

А "на [оть] усть [ръчкн] "Арзиной [Арсипы] берегомъ 25 версть, къ ръчкъ Дроздовымъ-ручьямъ.

А отъ той ръчки до усть Иванова ручья 20 верстъ.

А отъ ръчки отъ Иванова-ручья къ становищу корабельному.

А отъ корабельнаго становища къ ръчкъ "Еконгъ [Екангъ] 90 верстъ. [Тутъ Селтой носъ]. А отъ ръчки "Еконги [Еканги] до усть ръчки Лунбы, берегомъ 100 версть, а прямо "не" берегомъ 60 версть.

А у ръчки у Лунбы противъ устья на поръ два острова.

А отъ усть ръчки Лунбы до усть ръчки Пещанки-городецкія 30 верстъ.

А отъ ръчки Пещанки-городецкія, до усть ръчки Пещанки-Качковы 20 верстъ.

А отъ Пещанки-Качковы до рѣчки до Орловки 30 верстъ.

А отъ устья рѣчки Орловки до усть рѣчки Поноя 20 верстъ. [Оть Колы 612].

А отъ ръчки Поноя, до усть ръчки Сосновки 60 верстъ.

А отъ Сосновки, до усть рѣчки "Бабьей [Бабьи] 30 верстъ.

А отъ "Бабьей [Бабьн] до усть ръчки Пулонги 20 верстъ.

А отъ Пулонги до ръчки до *" Талицы* [Пялицы] 20 верстъ.

А отъ ръчки отъ "Талицы [Плинцы] до усть ръчки Чапомы 20 верстъ.

А отъ Чаномы къ ръчкъ къ *«Стръльной* [Стрълкъ] 30 верстъ. А отъ "Стръльной [Стрълки] къ ръчкъ къ Чавунгю (1) 30 верстъ.

А отъ Чавунги къ усть "рвчкт [ръкъ] Варзугъ 20 верстъ, а Варзуги ръки протоку 200 верстъ, а на устът ръки Варзуги по обоимъ берегамъ два погоста.

Отъ Поноя до Варзуви 230 верстъ].

А отъ усть рѣки Варзуги къ усть рѣчкѣ *Тангинъ* 30 верстъ.

А отъ ръчки Тангины къ Каранцамъ 20 верстъ.

А отъ Каранцовъ къ ръчкъ . . . 60 версть.

А отъ тое рѣчки къ рѣчкѣ *Кузъ* 10 верстъ. У морскаго берега гора.

А отъ горы къ усть ръкѣ "Унбъ [Умбъ] 15 верстъ, а противъ ръки "Унбы [Умбы] на моръ островъ, да на устьъжь "Унбы [Умбь] погостъ.

А отъ усть "Унбы [Умбы] ръки до усть ръки "Порьей губы [Порые губа] 50 версть.

А отъ усть ръки "Порьей [Порыя], у моря монастырь Кукуева.

А отъ Кукуева монастыря до усть ръки Нивы 80 верстъ, а Нива ръка ٠đ

⁽¹⁾ Въ Идрографіи: *Вахунеа*; но ето опечатка, ибо послъ называется Чавунга.

вытекла изъ озера изъ Имандра, и пала въ море.

А на устьт Нивы ртки монастырь Кандолакша.

[A] по берегу тово озера горы Будринскія, вдоль Имандра озера 100 версть (1).

А отъ Нивы ръки, за тъмъ озеромъ Имандромъ, съ полуночныя страны, и изъ иныхъ озеръ, неподалеку, вытекла ръка Кола, и пала подъ городомъ подъ Колою.

А отъ "Кольскія [Конскія] губы, прямо "отъ" усть ръки Нивы, тъ всъ ръки морскимъ берегомъ стали въ губъ, въ "заворотье [завороть] Соловсцкаго монастыря.

А вдоль по той губѣ, отъ верху Кола рѣки до моря, нялось противъ Архангельской пристани, противъ Иця рѣки 500 верстъ, а поперегъ тово острова, въ томъ морскомъ заворотѣ, 290 верстъ.

А Иця ръка, по другой сторонъ морскаго Соловецкаго завороту, ниже устья Двины ръки 150 версть.

(1) Въ Идрографін также: "горы: Будрянскія, вдоль Имандра озера 100 версть." Изъ обонхъ списковъ не льзя понять: горы ли простираются вдоль озера на 100 верстъ, или озеро имъетъ вдоль 100 верстъ? Послъднее кажется въроятиве. А отъ усть ръки Нивы, до усть ръки Ковды, морскимъ берегомъ 70 верстъ.

А на усть Ковды погость Ковда.

А "протоку [противъ] Ковды ръки "150 [108] верстъ; течетъ изъ озера; вдоль озера 20 верстъ.

А противъ ръки Ковды, отъ Соловецкаго монастыря 100 верстъ гора.

А отъ запада, отъ конца той горы до другова конца, "до Выга [Давыга] озера 600 версть.

А отъ усть ръки Ковды ло усть ръки // Чюны [Чупь] 40 верстъ.

А оть ръки "Чюны [Чупы] до усть ръки "Ареня [Ореня] 40 версть.

А отъ той ръки до усть ръки *Керети* "полъ 70 [65] верстъ ⁽¹⁾, а на устьъ съ лъвыя стороны погостъ.

А отъ усть ръки Кереги, до усть ръки "Чюзмы [Чузны] 70 версть.

А отъ усть ръки Чюзны, до усть ръки Сюзы 50 версть.

А отъ Сюзы ръки до усть ръки Кльмы 70 версть, а на устьъ погостъ.

(1) Тутъ натъ разноглавія въ разстоянія; нбо, по старинному унотреблецію, полселиздеслизь значнть не 35, а 65. Отъ рвки отъ Квмы, до усть ръки "Выга [Выги] 40 версть, а въ Вытъ ръку пала ръка Сорока; а на усть Сороки погость.

А ръка Выгъ и ръка Сорока вытекли объ изъ одново озера изъ Выга, а Выгъ озеро островисто.

А ръка *Выго* пала въ море, противъ Соловецкова острова, а протоку изъ озера до моря 130 версть.

А отъ усть ръки "Выга [Выга], до усть ръки Сумы, а на усть Сумской острогь, а отъ Сумскаго моремъ до Соловенкихъ чудотворцовъ 110 версть.

А отъ усть реки Сумы, до усть реки "Колижмы [Колежмы] 20 верств; на ней погость.

А отъ усть ръки "Колнжмы [Колежмы], до усть ръки *Нюхчи* 10 верстъ.

А отъ усть ръки "Нюхчи [Нюхи], до усть Унижсмы 20 версть.

Оть Унижмы, до усть реки Куев 10 версть.

А отъ Кувъ "до" ръки [до усть ръки] "Шуйки [Шуки] 20 верстъ.

А отъ усть ръки "Шуйки [Шуки], до усть ръки Неменьги 20 верстъ, а на устъъ погостъ. А отъ усть ръки Неменьги, до усть ръки "Онльги [Овети] "2 [20] верстъ.

А на усть ръки Онъги погостъ Пречистыя Богородицы.

[А противъ устья рвки Онеги, отъ берегу 7 версть, островъ *Кий*, а на томъ острову Кій монастырь Ставросъ, еже есть Крестъ, строеніе святъйшаго Някона Патріарха Московскаго и всея Россія].

А отъ усть ръки Онъги, вверхъ по Онъгъ 70 верстъ, на лъвой сторонъ, городъ *Турчесовъ*.

А отъ Турчесова вверхъ 175 верстъ, городъ Каргополь.

А рѣка Онѣга течетъ изъ "Паче [Лача] озера (1).

А съверху "въ" Паче [Лачн] "озеро [озера] пала ръка "Свирь [Свидъ]⁽²⁾, а вытекла "Свирь [Свидъ] ръка изъ Воже озера.

"А Воже озеро" отъ усть рѣки Онѣги отъ моря 430 верстъ.

А съ лъвыя стороны озера Вожа, Чаронда.

А отъ Чаронды до Каргополя 150 версть.

(1) Чтеніе Лаче върнъе. (2) Чтеніе Свирь върнъе.

А ниже Каргополя 20 версть, пала въ Онъгу ръчка *Подла* (1) изъ *Нимилскова* озера; протоку 30 версть.

А съ лъвыя стороны пала въ Онъгу Кинз ръка; течетъ Кинъ ръка изъ озера изъ "Киня [Кина], а "Киня [Кина] озеро 20. верстъ, а ръки протоку 20 же верстъ.

А съ верху Кинъ озера пала Поцз ръка, протоку 50 верстъ.

А ръка Поцъ течетъ изъ Поцъ озера, а сверху Поцъ озера пала "въ озеро" ръчка Волошева, а взялась ръчка Волошева близко ръчки Мышьихъ-черевъ, а Мышьи-черева, ръчка пала въ Водлу ръку.

А Водла ръка верхняя, взялась отъ моря, противъ города Турчесова, и пала въ Водло озеро.

А Водло озеро островисто; вдоль озера 40 версть, а поперегъ больши 10 версть.

À изъ Водла озера вытекла нижняя ръка Водла, потекла въ Онъжское озеро.

А отъ верху Водлы ръки до Выга озера 30 верстъ.

А съ другія стороны озера Выга пошла ръка..... "60 [600] верстъ вдоль

(1) Въ Идрографін Волга виъсто Водля, по опечатвъ; ибо послъ говорится о Водлъ. горою, а конецъ тое ръки противъ Ковда озера.

А съ другія стороны, съ полудни тое горы, отъ Ковда озера 40 верстъ, а отъ горы на полдень 40 [же] верстъ, озеро.

А изъ того озера потекла ръка Пелеть въ озерожь, и въ тожь озеро пало озеро Ребонь.

А изъ озера вытекла ръка Вокса, и пала Вокса въ озеро въ Узерво.

А изъ Узерва озера вытекла рѣка "Узерва [Узорва], и пала въ Корпольское озеро.

А Кортольское озеро пало въ озеро въ Нево, а Ладожское озеро тожь.

А на усть ръки "Узервы [Узорвы] на острову городъ Корљла (1).

А отъ той же горы городъ *"Выборз* [Выборгь] 200 верстъ.

А городъ "Выборъ [Выборгь] стоитъ на Котлинъ озеръ На озеръ островъ Котлинъ, да островъ Березовой.

А на другомъ концъ тоежь горы озеро Онъжское, а съ другія стороны, конецъ горы, Выго озеро.

(1) Кексголмъ.

12

А промежь озера Котлина и озера Онъжскаго, озеро Нево, а Ладожское тожь.

А отъ "Выбору [Выборы] озеро Котлино вдоль 150 версть, а понерегъ 50 версть.

А изъ "Ладожскаго [Котлина] озера ('), "противъ города Оръшка", вытекла ръка Нева, и пала въ "Котлино [Ладожское] озеро [противъ града Оръшка] (2).

А отъ Котлина озера до озера Нево 40 верстъ.

А отъ Ортшка до Выбора 80 верстъ.

Отъ Оръшка [же] до Ругодива (3) 120 верстъ.

Отъ Оръшка [жо] до Ладоги 80 верстъ.

А городъ Ладога [стонть] на ръкъ на Волховъ.

А Волховъ ръка вытекла изъ "Ильмени [Ильменя] озера, отъ Великова Нова-города, а протоку ръки Волхова "100 [200] верстъ.

А на ръкъ на Волховъ, отъ Нова-города 70 верстъ, *Варзино*.

- (2) Городъ Оръшекъ, пынъ Шлюсельбурръ.
- (3) Ругодевъ, старинное Русское название города Нарвы.

⁽¹⁾ Здъсь Идрографія со всемъ перепуталась, заставя ръку Неву течь не наъ Ладожского, а наъ Котлина озера, и впадать въ Ладожское.

Отъ Великаго Нова-города до Иванягорода 150 верстъ.

А Ивань – городъ и Ругодивъ отъ Выбора на другомъ концъ озера Котлина, на ръкъ на Неровъ.

А ръка *Нерова* вытекла изъ "*Чуцково* [Чудскаго] озера; протоку Неровы ръки 70 верстъ.

А отъ Иваня-города 20 верстъ, городъ Копорье, на берегу "у" Котлина озера.

Отъ Иваняжь города 10 верстъ, городъ Яма.

Отъ Иваня [жь] города 70 версть, у "Чютскаго [Чудскова] озера, городъ Гдовъ.

А отъ Гдова 40 верстъ городъ Кобылей.

А въ озеро въ Чютское пало озеро Псково.

А вдоль "Чютскаго озера" 80 версть.

А [оть] Псковскаго озера вдоль 50 версть, а поперегъ Псковскаго и Чютскаго озера 40 верстъ.

А отъ Кобылья города до Пскова 70 версть.

А подъ городомъ "подъ" Псковымъ ръка Великал, течеть въ озеро Цсково, а протоку Великія ръки 160 версть. 1

А въ ръку Великую пала ръка Пскова, течетъ сквозь городъ.

А отъ Пскова 50 верстъ, городъ Порхова, на ръкъ на Шелони, а ръка Шелонь течетъ въ озеро въ Ильмень; протоку 120 верстъ.

Отъ Порхова до Великаго Нова-города 120 версть.

Отъ Псковажь 30 верстъ къ западу, городъ "Изборескъ [Изборскъ], стоитъ на "Славянскихъ [Словенскихъ] ключахъ.

Отъ Изборска 12 верстъ городъ Печеры.

А вверхь по Великой ръкъ, и по инымъ ръкамъ:

На Великой ръкѣ, отъ Пскова 50 верстъ, городъ Островъ, на Великой ръкѣ на островъ.

А отъ Острова 60 верстъ, по Великой ръкъ вверхъ, городъ *ПВороночь* [Вороначь].

Отъ Воронача вверхъ по Великой ръкъ, до ея верховья 60 верстъ.

А ръка Великая вытекла отъ Себежа, отъ Себа озера за 30 верстъ.

Съ правой стороны въ Великую ръку, ниже города "Вороноча [Воронача], пала ръка Сороть.

А отъ города отъ Вороноча 15 верстъ, на ръкъ на Соротъ, Синичьи горы. Въ Великуюжь ръку пала ръка "Синяя [Синяй], съ лъвой стороны, а вытекла изъ "Синяго [Синяй] озера, а на ней городъ Красной.

Отъ Краснова города 30 верстъ, городъ Лужа, на озеръ на Лужъ.

А Красной городъ отъ Великой ръки 50 верстъ; отъ Пскова Красной 140 верстъ.

На Великой же ръкъ городъ Выборз.

Отъ Вороноча 25 версть, городъ Дубковъ.

Отъ Дубкова 20 верстъ, городъ Володимерецъ (1), да городъ Дворца.

XV.

городы порубежные.

Городъ Невль.

Отъ Великихъ-Лукъ до Невля 60 верстъ.

Отъ Невля 20 верстъ, городъ Озерище.

(1) Городъ Володимерецъ Ливопский: Русское название города Вольмара, Лифляндской губернии. Противъ Озерища вытекла ръка Полотва, и пала подъ Полоцкомъ въ ръку въ Двину.

Полотско отъ Озерища 100 верстъ, на ръкъ Двинъ, на правомъ берегу.

Отъ Невля до города до Нещорды 30 версть.

Нещорда стоить на озеръ.

Отъ Нещорды 40 верстъ, городъ Заволочье.

Отъ Заволочья 25 верстъ (1), Дворца.

Отъ Заволочья [жь] 60 верстъ, городъ Себеже, на озеръ на Себть.

"Съ [отъ] западныя стороны отъ Чютскова озера 50 верстъ, противъ Гдова города, и противъ Кобылья "города" [градъ] Юрьевъ (2).

Отъ Нещорды, изъ озера изъ Tècma вытекла ръка "Ловоть [Ловать], и потекла сквозь иные озера, и пала Ловоть ръка въ озеро въ Ильмень.

А отъ усть ръки Ловоти 20 версть, пала въ озеро въ Ильмень ръка Полисть.

А въръку "Полисть [Полисту] пала ръка "Порусье [Порусья]. "Полиста [Полисты] ръкы протоку 100 верстъ, а Порусьи ръки протоку 50 верстъ.

(1) Читай: находится городъ Дворца.

(2) Дерить.

На усть рики Порусьи, городъ Старая-Руса, отъ Великаго Нова-города 60 версть.

А въ ръку въ Ловоть, за 100 верстъ отъ Ильнени озера, [пала] ръка *Явонъ*, а въ Явонь пала ръчка *Коло*. Протоку Явони 100 версть.

На Явонъ на ръкъ монастырь Дъмонъ [Демонь].

На ръкъ на Ловоти, отъ Ильиени 70 верстъ, городъ "Курескъ [Курскъ].

Отъ Курска "10[90] верстъ, на Ловоти, городъ Холмз.

Отъ Холма 100 верстъ, городъ Великіе Луки.

Отъ Великихъ-Лукъ 80 верстъ, до верху ръки Ловоти, гдъ вытекла изъ озеръ.

Отъ Нещордыжь потекла река Оболъ, н пала въ реку въ Двину.

А изъ подъ Невля изъ озера потекла ръка "Пола [Пала], и нала въ ръку въ Ловоть.

А отъ усть ръки Ловоти 40 верстъ пала въ озеро въ Ильмень ръка Мста, отъ Великаго Нова-города за 20 верстъ.

Новъ-городъ Великій на озеръ на Ильмени. А подъ Новымъ-городомъ изъ Ильмени вытекла ръка Волховъ, и пала въ Ладожское озеро; протоку ръки Волхова 100 верстъ.

Отъ Нова-города, блиско Ильмени, вытекла ръка *Плюса*, и нала въ ръку *Нерову*, блиско Иваня-города.

Ръка Луга вытекла блискожь Нова города, и потекла въ Котлино озеро, подъ "городъ [градомъ] подъ "Копорье [Копорьемъ].

Въ ръку Лугу пала ръчка Уредежъ.

[О Ладожскомъ озеръ].

Аадожское озеро, а Нево тожь.

Съ полуночныя стороны тово озера берегомъ отъ конца до другаго конца 80 верстъ.

Съ полуденныя стороны отъ Великаго Нова-города, тогожь озера изъ края въ край берегомъ 130 верстъ.

Отъ запада, отъ Котлина озера, и тъмъ берегомъ, 150 верстъ.

"Отъ [съ] востока Ладожское озеро берегомъ 100 верстъ четвероугольно.

Digitized by Google

Въ озеро Ладожское пала ръка Узерва, а на ръкъ на Узервъ на острову городъ Корела (1).

А Узерва ръка вытекла изъ озеръ, отъ Ковда озера, до тъхъ озеръ 80 верстъ.

А отъ тъхъ озеръ, отъ конца, ръкою Узервою, до Ладожскаго озера, протоку 250 верстъ.

Изъ Нева озера вытекла ръка *Нева* и течетъ въ *Котлино* озеро отъ города Оръшка ⁽²⁾. Протоку 40 верстъ.

А въ Котлино озеро, промежь Оръшка и "Выбора [Выборга] пала ръка Сестрь.

Въ Нево озеро, съ полуночныя страны, пала ръчка Тажала.

Отъ Тажалы по тожужь берегу, пала ръчка "прозвищемъ не подписана". Протоку тъхъ ръчекъ 20 верстъ.

[A] Отъ тъхъ ръчекъ съ востоку, въ Нево пала ръка Олонецо, вытекла отъ

(1) Нынъший Кексголмъ.

(2) Въ Идрографіи мъсто ето перепутано такъ: "Въ Нева озеро, отъ западу, пада ръка Нева; течетъ изъ Котлина озера; пада противъ града Оръшка!!!"— Котливымъ озеромъ, въ старину называлея Финскій заливъ, а Котлинымъ островомъ, тотъ островъ, на которомъ стоитъ Кронштатъ. верху рѣки Повинца. Повинецъ рѣка пала въ Онѣжеское озеро.

Въ Нево озеро пала ръка Свира, а течетъ ръка Свира изъ Онъжскаго озера. На ръкъ на Свиръ Александровъ монастырь.

Съ верху ръки Свиры монастырь Вознесенской.

Въ ръку Свиру пала ръка Остръя, течеть отъ верху ръки Шуи, а ръка Шуя.. течеть въ Онъжское озеро.

Въ ръку Свиру съ полудни пала ръка Олть, да ръка Стрпъчь.

Въ Нево озеро пала ръка Паша.

Въ Нево озеро пала ръка Вороная.

Въ Нево [озеро] пала ръка Сясь, а въ Сясь пала ръчка "Тпфина [Тихопна], "а на ней" монастырь Пречистыя Богородицы Тифинской.

Въ Нево озеро съ полудни пала ръка Волховъ, а на Волховъ на лъвомъ берегу городъ Ладога.

Отъ Ладоги до Оръшка 80 верстъ.

Отъ Ладожскаго озера на востокъ 130 верстъ.

А Онъжское озеро, отъ полуночныя стороны, отъ горы, вдоль по немъ до Муромскаго монастыря 100 верстъ. А въ Онъжское озеро, подлъ горы, отъ запада, пала ръка Повинецъ, а Повинецъ течетъ отъ верху ръки Олонца.

Отъ западажь въ Онъжское озеро пала ръка // Шуйка [Щурка].

[A] изъ Онѣжскаго озера вытекла рѣка Свира, и потекла въ Ладожское озеро.

Въ Онъжское озеро пала ръка Мегра, да ръчка "Вытегра [Вытера], да ръчка "Андома [Алдама].

Въ Онъжское озеро пала ръка Муромская, течетъ изъ Муромскаго озера, а на "ней [иемъ] Муромской монастырь.

А противъ Повинца на озеръ на острову монастъпрь, "да [а па другомъ острову] монастырь Климетцкой, "на другомъ острову".

Съ востоку въ Онъжское озеро пала ръка Водла, течетъ сквозь Водло озеро, а вытекла ръка Водла промежь озера Выга, и города Турчесова.

[Описапіе ръкъ, которыя]

Морскимъ берегомъ отъ усть "ръки" Онъги, до усть ръки Двины, "ръки, которыя" текутъ въ море.

Ръка Онльга писана въ книгъ сей //прежде [прежь] сего. Отъ реки Онеги берегонъ къ рект къ Двинъ, на востокъ отъ погосту Пречистыя Богородицы 30 верстъ, пала въ море река Танбица.

Отъ Танбицы 20 версть, рѣчка "Клида [Канда].

Отъ "Кянды [Канды] 15 верстъ, озеро Нижма.

Отъ Нижмы 20 верстъ, ръчка Лямца.

Отъ Лямцы 30 верстъ, ръчка Пурнема.

Отъ Пурнемы 50 версть, ръчка Золотница.

Отъ Золотницы 30 верстъ, ръчка Каменка.

Огъ Каменки "Лоншега [Локшега].

Отъ "Лоншеги [Локшеги] 15 версть, Яренга; на устьъ погостъ.

Отъ Яренги 20 верстъ на моръ уская губа, а въ губъ ръчка Луда, да ръчка Уна.

Отъ тъхъ ръчекъ 5 верстъ, ръчка. "Чюха [Чуха].

Отъ Чюхи 10 верстъ, ръчка Сюза.

Отъ Сюзы ръчка *"Ненокса* [Непоска], на ней погость.

Отъ "Неноксы [Неноски] 20 верстъ, ръчка "Солза [Солса].

Отъ ЛСолзы [Солсы] 20 верстъ, ръчка Кудма.

Отъ Кудмы до усть ръки Двины 20 версть.

Ръка Двина потекла въ море четырьмя устьи на 50 верстахъ.

А на ръкъ на Двинъ, отъ моря, отъ устья 60 верстъ, городъ Двинской Архангельской, на правомъ берегу Двины.

На устьъ ръки Двины, на лъвомъ берегу, монастырь "Никольской [Николаевский].

Особое начало отъ Двины].

Отъ устья ръки Двины, ръки "морскимъ [морския] берегомъ на востокъ, которыя пали въ море:

Отъ усть рѣки Двины 60 верстъ, пала въ море рѣка "Мудыога [Мудюга].

Огъ "Мудьюга [Мудюги] 20 версть, пала ръчка Куя.

Отъ "Куя [Кун] 20 версть, пала ръчка Козсла.

Отъ Козслы 25 верстъ, пала ръчка Ерга.

Отъ Ерги 30 верстъ, пала ръка "Золотница [Золотниа]. Отъ "Золотницы [Золотвин] 20 версть, пала ръка Посва.

Отъ Посвы "120 [20] версть пала ръка Ница.

Отъ Ницы 5 версть, ръчка Ручыи.

Оть Ручьевъ 20 версть, пала "ръка [ръчка] Мегра.

Отъ Мегры 30 верстъ, пала "ръка [рвика] Кулуя; протоку Кулуя "ръкя [рвика] 120 версть.

Оть Кулуя рѣки до усть рѣки *Мезени* 25 версть.

А ръка Двина и по ней городы, и ръка Мезень, писаны себъ статьею.

Отъ Мезени морскимъ берегомъ 20 верстъ "ръчка [ръка] Пыка.

Оть Пыки 15 версть рвчка Семга.

Отъ Семги 50 верстъ ръчка Мгла.

Отъ Мглы 20 версть ръка "Несы [Heca].

Отъ Несы 30 версть ръка Яжма.

Оть Яжны 15 версть, Яжма-Пинежская.

Отъ Яжмы-Пинежскія 30 верстъ, ръка Лажа.

Отъ Лажи 15 верстъ ръчка Шамохша; противъ Шамохши "на моръ губа".

"Отъ Шамохии" 25 верстъ ръчка Волосова. Отъ Волосовой 40 верстъ, ръчка Кія.

Отъ "Кія [Кін] 20 версть, ръчка Шейна.

Отъ Шейны 20 верстъ, ръчка Становая.

Отъ Становой 50 верстъ, ръка Мытна.

Оть Мытны 10 версть, ръчка Торна.

Отъ Торны 20 версть, "ръка Сальница [ръчка Солица].

Отъ //Сальницы [Солпицы] пиесть ръчекъ // не подписаны, безъ прозвищь, нали въ море//. [въли въ море, а вмечъ неводписано].

Отъ усть ртжи Мезени, морскимъ берегомъ, до конецъ горы Шамагодцкаго камени 350 верстъ.

А по конецъ тово камени поворотить 130 верстъ, да поворотить съ другой стороны товожь камени, а берегъ морской отъ тово камени 50 верстъ.

Въ море пала ръка Промой.

Отъ Промоя 40 верстъ, пала ръчка Рыбная.

Отъ Рыбныя пала ръчка Жемчюжная.

Отъ Жемчюжныя 20 верстъ ръчка....

А межь тахъ рачекъ на моръ островъ.

Digitized by Google

Отъ тъхъ ръчекъ двъ ръчки, объ Двойники. Отъ Двойниковъ 20 верстъ, ръчка Костылиха.

Отъ ръчки Костылихи 20 версть, ръчка Губистая.

А отъ Губистыя, губа морская.

Отъ Губистыя 20 версть, ръчка Тундрена.

Отъ Тундрены 11 версть, ръчка Собачья.

Отъ Собачьи 40 версть ръчка Чоша.

Отъ Чоши 15 версть, ръчка Голубница.

Отъ Голубницы 15 версть, "ръчка" "Перепускъ [Переспускъ].

Отъ "Перепуска [Переспуска] 20 верстъ, ръчка Висяжъ.

Оть Висяжа 27 версть, ръка Вама.

Отъ Вамы 10 верстъ, двъ ръчки, объ Снапницы.

Отъ Снапницъ 30 верстъ, ръка "Пеша [Теша].

А "въ Пъщу" [Теша] нала изъ горы большово Камени, ръка Пояса.

Большово камени вдоль до моря 230 версть.

А отъ усть ръки "Пеши [Теши], морскимъ берегомъ 25 верстъ, ръка малая "Пеша [Теша]. . Отъ малыя "Пеши [Геши], ръчка Рпшетелница.

Оть Рынетелницы 30 версть, ръка Лонга.

Отъ Лонги 30 версть, ръка Сая.

Отъ Сан 30 верстъ, ръка Черная.

Оть Чорной 30 версть, ръка Васильева, а на усть той ръки "гора [горы] Большой камень, прилегла къ морю.

А по другой сторонъ тово камени пала въ море ръчка....

А отв той ръчки 20 версть, ръка "Индега [Илдега], течеть поперегъ "каменн [каменной] горы, Меньшова камени, протоку той ръки 170 версть.

. Отъ той ръки 20 версть, ръчка Желъзная.

Оть Желваной "рвки [речки], речки Горностай.

А промежь тыхъ рыкъ на моръ островъ Святой носъ, вдоль "потомъ [по тому] острову 30 верстъ.

А противъ острова Святаго носу, на моръ, островъ *Калгуевъ*, а до Кангуева острова отъ морскова берегу 120 верстъ.

А изъ Калгуева острова текутъ въ море три ръки, "ръка" "Бугрянка [Бурайка], да ръка "Вялимка [Велькая], да ръка....

- 13

а попереть 50 версть.

Оть рычки Горысстая морскимъ берегомъ 50 версть, ръка "Венть [Велть].

А ЮТЪ "Венни [Велти] 60 версть, ръка "Колднонкова [Колоколка].

Отъ "Колоконковой [Колоколковы] 20 верстъ, ръчка "Пещанища [Песцанова]; а противъ ее избочь 40 версть на моръ туба [ть].

А оть той губы къ устью рини *Печеры*, а рика *Пёчера*: потекла: въ море: "пночь [вновь] иятью устьи, на:50 верстакъ.

А на ръкъ Нечеръ, на правонъ берегу, отъ моря 40 верстъ, городъ Пуслю-озеро, стонтъ на острову, обощко въ ръкъ оверо.

А отъ Пуста-озера 70 версть, губа Болбановская, а въ ту губу, въ морскую проливу, пала ръчка, прозвище той ръчки въ старожъ чертежъ не написано.

[A] отъ той губы 20 ворсть, ръка Чорная, да ръка Великая.

[А] отъ ръки Великой 60 версть, ръка Пещаная-Бурлова.

А оть Пещаной 25 версть, ръка Мидянской-завороть.

[A] отъ Мъдянсково-завороту 40 вероть, ръка Ханбара. [А] отъ Ханбары, ръка Коротаева.

[А] отъ Коротасвой 70 версть, ръка Кара.

А промежь ръки Коротаевой и Кары, на моръ, островъ Вайгачь; отъ берега островъ 10 верстъ (1).

Отъ Кары ръки берегомъ пали въ море три "ръки [ръчка], а прозвища въ томъ мъстъ въ старомъ чертежъ, тъмъ ръчкамъ не подписано.

[4] отъ твяъ рвчекъ, за губою, пала рвчка въ море *Князкова*, а отъ Кары ръки до Князковой "ръки" 120 верстъ; протоку Князковой ръки 170 верстъ.

Отъ Князковой ръки "200 [100] версть, у иора, Нарымской берегъ.

Отъ Нарымсково берега до ръки до Оби 130 верстъ.

За ръкою за Обью, Тазъ ръка, а въ Тазъ ръку, пала ръка Пуръ.

А на ръкъ на Тазу и на "Пуру [Пурь], [Мангазея.

РБка Объ великая [писана] ниже сего до Плега орды въ чертежв описана.

(1) Ето мысто въ Идрографія стонть на самомъ : вонщь сего отделенія, тамъ, где начинается опнсаніе Понерскихъ рекъ. Ръки [жь] поморския устьемъ въ моръ гдъ пали, то выше сего описано, а сами тъ ръки изъ которыкъ. мъстъ текутъ, и сколько ихъ протоку; и которыя ръки въ тъ ръки пали, и на тъхъ ръкахъ поморские, городы, въ книръ не нацисаны,

Серегулюродъ Пусто-озеро, правонъ берегулюродъ Пусто-озеро, потълноря 40 верств, а отъ Меньшова каменинотвиторы 150 версть, а отъ Болвановской губы 50 версть, а отъ Болвановской губы 50

Отъ Пуста-озера 150 веропърнала: въ Печеру ръка "Чилма [Цылма], а течетъ "Чилма [Цылма] отъ ръки Мезеви изъ озера; протоку "Чилмы 270 [Дылмы 170] веротъ.

А въ "Чилиу [Цылиу] ръку , съ левой стороны, пала ръка "Чилка.[Чирка]: протоку "Чилки [Чирки] 130 версть.

А въ ИЧилку [Чирку] пала ръчка: Рубиха.

А выние "Чилмы [Цылмы] ръка пала въ Печеру ръка Ижма.

À выше Ижмы 40 версть, ръка Пижма.

Протоку Ижмы: «420 [220] версть, а Пижмы ръки протоку 350 версть: А на усть "Чилмы [Цыммы], съ правой стороны Печеры ръки посадъ; на посадъ погостъ "Никола Чюдотворецъ [Николая Чудотворца].

А выше Ижмы ръки съ правой стороны 70 версть, пала въ Печеру ръка Уса, а Вытекла [выше текла] Уса отъ верху Кары ръки, отъ моря 70 версть.

А въ Усу ръку съ верху изъ горы, пала ръка *"Соба* [Собъ]; протоку *"*Собы [Соба] ръки 150 верстъ.

А въ "Собу [Собь] ръку, изъ горы, пала ръчка Волочанка; протоку Волочанки 30 верств.

А ръки Усы протоку 550 верстъ.

А отъ верху Усы ръки до верху горы Князковой, 150 верстъ.

А промежь тъхъ ръкъ, и ръки Оби, и ръки Пузги, *Самоедь* кочевая.

А ниже "Саба» [Соба] ръки 150 версть, пала въ ръку Усу ръка "Левма [Лемва]; протоку "Левмыг [Лемвы] 200 верстъ.

А съ лъвыя етороны, выше Усы ръки 10 верстъ, пала въ ръку Печеру ръка "Посва [Пасва]; протоку "Посвы [Пасвы] 150 верстъ, а отъ усть Ижмы ръки 200 верстъ. А съ правой стороны, выше Усы ръки 150 верстъ, пала въ Печеру "Чюгурь [Чугоръ] ръка.

А въ "Чюгуръ [Чугоръ] рѣку пала "Пыжснюцз [Выженецъ] рѣка, обѣ вытекли изъ одной горы, а промежь ихъ "верховье [верховей] горою каменемъ 200 верстъ.

А отъ "Пыжнюцъ [Выженець] ръки, отъ верху, до верхужь Левмы ръки 230 версть.

А «Чюгура [Чуюра] ръки протоку 325 верстъ.

А противъ "Чюгура [Чугора] рѣки, съ лѣвой стороны, отъ Чюгура версть съ 10, пала рѣка Лемша; течеть отъ Посвы рѣки изъ лѣсовъ; протоку 200 верстъ.

Отъ Лемпи вверхъ 100 верстъ, пала въ Печеру Велва ръка, а вытекла "Велва" отъ верху ръки Вычегды.

А отъ Велвы 80 версть, пала въ Печеру ръка Мыло-большое.

А отъ усть Мыла ръки "250 [150] версть, вытекла изъ горы ръка Печера.

А ръка большое - Мыло, течетъ изъ ръки изъ меньшова-Мыла.

А ръка меньшое - Мыло, течетъ въ *Посивъ* [Посикъ]⁽¹⁾, съ ръкою Вычегдою, и

(1) Подъ словомъ Посиев или Посикв, не льзя разумъть географическаго названія : оно должно нала въ Вычетду; протоку отъ усть ръки меньшово - Мыла, до усть ръки большово Мыла, 290 версть.

А отъ верху раки "Велва [Велоы], нат овера, нотекла рака Вычегда; протоку Вычегды 415 версть, до усть раки Сысола, а "Сысола [Сысола] рака, съ лъвыя стороны, пала въ раку въ Вычегду.

А отъ усть ръки "Сысола [Сысолы] до усть ръки Вычегды 220 верстъ. Вычегда пала въ Двину ниже Тулупьева острова.

А по ръкъ на Вычегат съ верху, съ правыя стороны, гарадъ старая-Пермь, отъ усть Вычегды 140 версть.

А ниже Перми 70 версть, на Вычегдъ, городъ "Еренескъ [Еренскъ],

А ниже Еренска 60 версть, городь Соль – Вычегодская, а отъ усть ръки Вычегды Соль-Вычегодская версть съ 15.

А до верху Двины ръки, отъ усть ръки Вычегды 50 версть.

Ниже города Устюга великаго, ръна Сухона, да ръка Юго, сощинсь вибсть.

значить что нибудь другое: но что именно, я не знаю; можеть быть сто областное слово, для насъ цензвъстное.

Digitized by Google

И тв обв реки, съ техъ месть и до моря, потекла Двина река (1).

А отъ Устюга-великаго до Колмогоръ, ръкою Двиною 460 верстъ.

А отъ Колмогоръ 50 верстъ до города Архангельскаго.

А отъ города отъ Архангельскаго до моря, до усть ръки Двины, 30 верстъ.

Ръкнжь, которыя пали въ ръку въ Вычетду.

Съ лъвыя стороны, ниже ръкн малаго Мыла 80 верстъ, пала въ ръку Вычегду ръка "Нтомо [Нъмь]; протоку "Нъмы [Нъми] ръки 470 верстъ; текла изгибью криво.

А прямо отъ верху до устья "Нѣмы [Нѣмы] рѣки 300 верстъ.

(1) Ето мъсто, въ обонхъ спискахъ, одинаково написанное, не представляетъ полнаго смысла; тутъ пропущено какое нибудь слово. Извъстно, что Сухона и Югъ, соединясь вмъстъ, составляютъ Двину-съверную. А ниже "Нѣмы [Нъмв] ръки 200 верстъ, пала въ Вычегду ръка Сысола, а протоку ея прямо 200 верстъ.

А съ верху текла ръка "криво [Криза] сто верстъ поперегъ, а потекла за 40 верстъ отъ Вятки.

Съ правыя стороны Вычегды, отъ верху 200 верстъ, озеро Кадомо и иные озера, а вдоль того Кадома озера 40 верстъ, а поперегъ 30 верстъ.

Противъ "тово" озера 20 верстъ, вытекла ръка Весленая и пала въ ръку въ Птицу малую.

А Птица ръка потекла изъ горы изъ озера.

А въ ръку въ малую - Птицу, пала ръка Тетеря.

А въ Тетерю ръку пала [ръка] большая Птица.

Отъ горы до усть ръки Тетери 50 верстъ, а отъ ръки Птицы-большія 80 верстъ.

А отъ тъхъ ръкъ притекла подъ городъ подъ Турей, а изъ подъ "Туренсково [Турейскаго] города текла 100 верстъ, и пала въ ръку въ Вычегду, съ вышней стороны, подъ городомъ подъ старою-Пермью. Въ тоежь *Птицу* рыку нала противъ, выше города Турьева, ръка *Пожа;* протоку Пожи ръки 70 верстъ.

А съ верху ръки Плицы притекла ръка Ухна, и пала въ ръку въ Ижму "въ горъ"; въ тоежь гору пала ръка "безъ извъстная [безъ устья].

Въ Вычегдужь ръку, выние Соли Вычегодскія 12 версть, цала ръка *"Виледъ* [Вихедь] съ лъвой стороны; протоку 130 версть.

XVI.

РЪКИ,

которыя въ Двину пали.

Ниже устья ръки Вышегды, съ правой стороны 30 верстъ, пала Иръчка Ухлиога [ръка Устюха]; протоку 130 верстъ.

А ниже "Ухтюги [Устюки] 50 нерсть, нала ръка Тойма-верхняя, а ниже Тоймы 20 версть, нала Тойма-мижиял. Протоку верхней Тоймы 150 версть, а ниминой Тоймы "10 [70] версть. Ниже Тойны пала ръка Тойса; протоку 50 версть.

А съ левой стороны впала въ Двину ръка Вага, а вытекла Вага съ верху ръкн Вожуги, отъ Воже озера; протоку 350 версть.

А съ верху Вагн ръкн, городъ *Верховажье* [Верховажской, а], отъ верху ръки 20 верстъ.

Отъ "Верховажья [Верховажскажь] 20 верстъ, городъ Спаской.

Отъ Спаскаго 30 версть, Великая слобода.

Отъ Великія слободы 50 верстъ [градъ] Шенкурской.

А ниже Ваги ръки 50 верстъ, пала въ Двину ръка Янда, а въ ней емлютъ съру горючую.

А ниже Янды 10 версть, съ правой стороны, пала въ Двину ръчка Ваенга.

Отъ Ваенги 50 верстъ до верху Пушенги – Двинской, а Пушенга вытекла изъ озера; протоку 100 верстъ; пала въ Двину противъ Ямцы ръки.

А отъ усть Ваенги ръки до усть Пушенги ръки Двинской 70 версть.

А противъ Пуненги на другой сторонъ погостъ Троица. А ниже усть ръки *Ямцы* 50 версть, городъ Колмогоры.

А выше Колмогоръ, съ другой стороны, пала ръка Пинега.

А въ Пинегу пала ръка *Ежуга* противъ Колмогоръ 120 верстъ; протоку 60 верстъ.

Въ Пинегужъ пала съ другія стороны Пушенга [Пишенга] Пинежская, изъ озера, протоку 120 верстъ, а потекли ровно изъ дву озеръ съ Пушенгою-Двинскою.

А промежь Пушенги-Двинской, и ръчки Ваенги, и ръки Двины, ростетъ древо лиственица, да камень "олебастръ [алебастръ].

А противъ Пушенги – Двинской пала ръка *Емца*; протоку 250 версть; вытекла отъ ръки отъ Онъги.

XVII.

Ръки выше сего писаны съ ръкою Волгою, потекли отъ Вологды и пали въ ръку въ Волгу [жь].

Отъ Вологды потекла ръка *Негра*, и пала въ ръку Кострому, а на ней городъ Любимъ.

Digitized by Google

Ръка Кострома нала въ Волгу, выше города Костромы; ниже "Шексны [Шехсны] 120 верстъ, отъ Ярославля 60 верстъ.

А съ верху на ръкъ на Костромъ городъ Галицкая-соль, отъ Костромы 150 верстъ.

Въ Кострому ръку пала ръка Вожуга изъ Галицкова озера, а на ней Буй городъ, отъ Костромът 90 верстъ.

Отъ Костромы 30 верстъ, городъ Судай.

Отъ Буй города 30 верстъ, городъ Галичы подъ Галичемъ озеро.

Отъ Галича 70 верстъ Соль-Галицкая. Отъ Галицкой-Соли 30 верстъ, городъ Унжа на ръкъ на Унжељ, Отъ тово города 50 верстъ, городъ Кологравъ.

Отъ Галича 50 версть городъ "Порфеньевъ [Паресньевъ] на ръкъ на Неть.

Оть Галича 70 версть, городь Кадуй, на ръкъ на Нейдъ.

Ниже Костромы 50 версть, на Волгь, городъ *Кинешма*, ¹¹отъ ней [а отъ Кинешмы въ право сухимъ путемъ до града] до Луху 30 верстъ.

Ниже Кинешмы 30 версть, пала въ Волгу ръка Унжа.

А ръ Унжу нала Немда, а выше Немды 70 версть, пала въ Унжу ръка Нея; течеть отъ Галича; протоку больши "110 [100] версть.

А Ужжа пала въ Волгу противъ города Юрьевца

Ръка Ивда, да ръка "Юза [Юга], вытекли межь ръки Юга и ръки Сухоны, отъ Устюга - великаго за 80 версть, и тъ объ ръки какъ сошлися вмъстъ, "изъ [и съ] тъхъ мъстъ потекла ръка Унжа.

На ръкъ на Унжъ, противъ города Тотмы 40 верстъ, "городокъ [градъ] Великая Деревня, да городъ Кологривъ.

Оть Галицкой - Соли городъ Кологривъ 80 версть, на усть ръки Вижаса.

А съ лывыя стороны ръки Унжи ръка Вятка, а съ правыя стороны Вологда.

На ръкв на Вяткъ города Вятпкіе.

А городъ Вологда на ръкъ на Вологдъ, да въ ровъ пущена "ръка [ръчка] Золотуха.

XVIII.

Роспись ръкамъ, которыя пали въ ръку въ Сухону.

Ръка *Сухона* вытекла нвъ *Кубенскаго* озера. А въ Кубенское озеро нала ръка Куба. Протоку Кубы ръки 100 версть, а Кубенскаго озера протоку 50 версть, а поперегъ 15 версть.

На Кубенскомъ озеръ монастырь [словеть] каменной.

Въ Сухону съ верху пала ръка Вологда.

XIX.

•Отб царствующаго града Москвы дорога "къ Архангельскому [жь] городу, къ морской къ корабельной пристани, да дорога [жь] въ Сибирские городы.

Оть Москвы до Троицы Сергіева монастыря 60 версть.

Отъ Тронцы до Переславля 60 версть. Переславль на ръкъ на Трубежљ, "течетъ" изъ Переславскаго озера.

Отъ Переславля 60 верстъ до Ростова. Ростовъ на берегу у Ростовскаго озера.

Отъ Ростова до *Ярославля* 60 версть. Ярославль на ръкъ на Волгъ, на усть ръки Которосли. Отъ Ярославля до Вологды 200 версть.

"Отъ города отъ Вологды дорога ръкою Вологдою въ ръку въ Сухону, а на Сухонъ, отъ Вологды 90 верстъ, городъ Шуйской".

[Отъ Вологды до Шуйскаго 90 версть. Городокъ Шуйской словеть Ростовскаго Митрополнта, на Сухонъ на правой странъ].

Отъ Шуйскаго 130 версть на Сухонть городъ Тотма, а подъ нимъ съ лъвыя стороны пала въ Сухону "ръчка [ръка] Песья-деньга, а съ другой стороны противъ города пала въ Сухону ръка Тотма.

Отъ Тотмы Сухоною 60 версть "городокъ [градъ] "Брусенескъ [Брусенскъ].

Отъ Брусенска [городища] до Городищна 50 верстъ.

Отъ Городищна 50 верстъ до Бобровска.

Отв Бобровска до Стрпланаго 50 версть.

Отъ Стръльнаго 50 верстъ до Устюга великаго.

Въ ръку въ Сухону, ниже Тотмы 30 верстъ, пала ръчка *Пеншима*; "протоку 40 верстъ".

Digitized by Google

А ниже Устюга Великаго версты съ 3, пала въ "ръку" Сухону ръка 1028, а вытекла 1028 ръка промежь ръки Унжи и ръки Маломы, отъ Ватки, отъ Котельнича "за" 80 верстъ, а отъ Шуйскаго прямо за 110 верстъ, а отъ Вологды за 150 верстъ.

А по ръкъ по Югу городки Устюга великаго.

Городокъ "Хорозина [Харазвиъ] отъ Тотмы 130 версть, а отъ Устюга 200 верстъ.

Ниже "Хорозина [Харазяна] 20 верстъ, Березово.

Ниже Березова 50 версть, Кичменской.

Ниже Кичменскова 40 версть, Сосновець.

Ниже Сосновца 50 версть, Осиновець.

А ниже Осиновца 40 версть, Орловъ.

А ниже Орлова 15 версть, въ ръку. Югъ пала ръка *"Луза* [Юза].

А отъ Орлова до Устюга-великаго 40 верстъ.

А въ "Югу [Югь] ръку пала ръка Пушма, межь Кичменскова и Сосновца, протоку 100 верстъ.

А Луза ръка вытекла отъ Маломы ръки, и отъ Вятки, [1] отъ Котельнича, и отъ Орлова города за 30 верстъ.

14

А по рыкь по Аузь городки Усножские:

Городокъ Объячей, отъ Вятки отъ города отъ «Слободы [Слонком] 50 версть.

А ниже Объячева 60 версть на Лузи городовъ Спаской.

Ниже Спаскаго 20 версть, "Лосменой [Лосменской].

Ниже "Лосменого [Лосменскаго] 70 версть, "Ондръевской [Андреевской], Соли - Выче- × готской.

А ниже 80 версть, городъ Далсной, Солижь Вычеготской, усть рвчки Лалы.

А ниже 40 версть, Ратморовъ.

Оть Ратморова до Устлога - великаго 50 версть.

Отъ Ратмороважь до старой - Перьми 80 версть.

Отъ Ратморова [жь] до Соли Вычеготской 100 верстъ.

XX.

А въ Сибирь вздять:

Съ Устюга – великаго до Соли до Вычегодской 60 версть.

Digitized by Google

Отъ Устютажь, какъ соплась ръка Ютъ съ ръкою Сухоною, и потекла ръка Авина, и нала въ море, ниже Архантельскаго города.

Ръка Объ великая, а по Оби "ръкъ [ръкъ] и по ръкамъ, которыя ръки въ нее впали:

А выше Обдорскихъ городовъ, *"Юзрскіе* × [Югорскіе].

А выше "Югрскихъ [Югорскихъ] городовъ, Сибирские.

Река Объ великая пала въ море, въ летнюю въ раннюю зорю, а течетъ отъ Бухарской земли, съ правой стороны.

А за ръкою за Объю 200 верств пала въ море ръка *Тазъ*.

А въ Тазъ ръку пала ръка Пурб.

Протоку Тазъ ръки 890 версть, а ръки Пура протоку 460 версть.

А по ръкъ по Тазу Мангазея, Самолоъ Пяки.

А на Оби на ръкв, на острову 5 отъ моря вверхъ по Оби 550 версть, городъ *И Негъй* [Heres].

Отъ Негвя "вверхъ" 70 версть, городъ Носовой.

Противъ Носоваго, Обдора.

А съ левой стороны въ реку въ Обь, нала река Пузга, тенетъ отъ Нарымскаго берега 250 верстъ, а протоку той реки 150 верстъ.

Алотъ Носоваго 70 верстъ, съ правой стороны Оби, городъ Ирка.

Бойкаръ или "Ноцкой [Ночной].

т. А выше Войкара Уркарь, или Бплой.

А выше Бълово 130 версть, Лосма. А выше Лосмы пала въ Обь ръку, съ востоку, Казымъ ръка, протоку той ръки 480 версть.

на Ана устьт, той ртви городъ Казыма.

А выше тово, на другой сторонъ, 40 веротв, ръка Казыма, а на ней городъ ИКельчикара [Кенчикаръ].

Авыше Казыма [прала] "180 [150] версть, на. Оби. "Городъ" "Чомашь [Чамашь].

А выше "Чомаши [Чамаша] 70 версть, Шоркаръ.

А выше 70 верстъ, Нецкгаркоръ.

.... А выше 70 версть, Курмышь-Юргань. .... А выше 60 версть, "Атлимь [Отлымь].

А выше тово на Оби "140 [150] версть, Карымкана.

А выше 60 версть, Емдырь.

С А выше 20 версно, Калогио.

А выше 10 версть, Обской большой, А противь тово, съ другой стороны, въ Обь ръку пала ръка Иртыша. Полосо А выше Обсково больщово 70, версть, Ласлыпъй.

А выще Ласлышва 170, версть, пала въ Объ ръку ръка *"Васдогана*) [Вась Юдань], протоку. Васьюгана ръки 220 версть.

А выше Васьюгана цала въ Обь. Првку [рвка] Сургута, а Парустьежь [а на устер ея], съ нижнія стороны, городъ. Сургута, протоку ръки Сургута 160 версть.

А выше Сургута 170 версть, "Дунлука [Лунтукь] вышней.

А выше тово 108 версть, Нарыма, по ныньшнему Ильгая орда.

А выше тово 20 версть, вышней Нарымь.

А подъ нижнёй - Нарымъ пала ръка Нарымъ; протоку ся 130 версть.

А выше тово, въ старомъ чертежъ, объ ръкахъ неописано.

По ръкъжь по Объ, по другомъ, по яввомъ берегу, ниже "Пузги [Пулиги] ръки, пала ръка Пада, 90 версть, а Пада ръка тожь течетъ изъ горъ; прогоку 250 верстъ; а на устъъ тоя ръки городъ Сабдина. А отъ той рънн. «Пуяти [Палы] 100 веротъ до Сабдина.

А выше 20 вероть, Суокара или Роговой.

А отъ Роговаго; на Обн, городъ Березовой.

А выше Березоваго, подъ городомъ, щала ръка *"Сыссва* [Сысватъ].

А вытекла «Сысва [Сысвать] ръка изъ той же горы, съ Падъ ръкою верховьемъ близко; протоку «Сътсва [Сысвата] ръки «700 [5] версть; ръка течетъ не прямо.

А въ Сысву ръку пала ръка Гудырья, вытекла изъ камени 'отъ горъ; протоку 300 верстъ.

А отъ верху ръки Сысвы "до [отъ] верху ръки Гудырьи горою 400 версть.

А промежь ръки Сысвы и ръки Гудырьи, пала въ Гудырью, за 30 верстъ отъ устья Гудырьи [ръки], ръка "Сыкырья [Сыкняръ].

А отъ верху Сысвы до верхъ "Сыкырын [Сыквярь] ръки 160 верстъ.

А въ "Сыкырью [Сыкняръ] изъ, горъ же пала Киртасъ ръка, а вытекла Киртасъ ръка отъ верху Гудырьи ръки 60 верстъ, а протоку Киртаса ръки 120 верстъ. А оть горы до усть Киртаса 70 версть.

А ниже устья ръки Гудырьи, пала въ Сысву "ръку [ръка] Сосва.

А по «Сысвв [Сосвв] и по «Сосвв [Сысву] города:

Съ верху на Сосвъ городъ *ПОиль* [Іюль].

А. съ другой стороны на низъ, 30 верстъ, Мункусъ.

А ниже Мункуса 30 версть, *Алично*. А ниже Ляпина 60 версть, на другой сторонь, на Сосвъ, *Искаръ*.

А ниже 80 версть, Тапсы.

А ниже 40 версть "*Нячись* [Начинь], а съ другой стороны 30 версть, Заглый. la l

А ниже Заглъя 50 версть, Вороней.

А ниже Воронья 50 версть, Хюликара.

А ниже Хюликара 60 версть, Естонию.

А на устьъ ръки Сосвы, съ вышней стороны, "Махтынъ], а съ нижней стороны Березовой.

И тв города по Сысяч и по Сосяч, Югра.

, XXI.

1 <u>1</u> 1.

Verzicky a

Рэкижь текуть въ ръку въ Обь, а по томъ ръкамъ Сибирские городы.

Въ ръку въ Обь нала ръка Иртения.

А въ Иртышъ пала ръка "Тоболз [Таболь]

А съ верху въ Иртышъ пада ръка Сундыша, отъ Сибирскаго отъ "Сургута [Сургуча] города за 350 верстъ.

Въ Иртышъ, выше "Сургута [Сургуча] города, пала Ишинъ ръка, а выныя Ишинъ ръка изъ горы. Ца той ръкъ островъ 150 верстъ, а на томъ острову дикія пъгія лошади, добръ ихъ много.

Нато тоежь горы вытекла ръка "Тобола [Табола].

А отъ тое горы 170 верстъ, гора Улутова, по "нынъшнему [пашему] Великая гора, а въ ней олово.

Изъ Улутовой горы потекли три ръки однимъ прозвищемъ, всъ три Сорилы: •Верхняя Сорила пала въ Ишынъ ръку, а Середная и Нижняя объ Сорилы ръки пали въ Тоболь ръку.

Изъ тоежь горы потекли три ръки Кендерлики, да ръка Зиланчикъ, а въ ней во брегу краски желтыя, да червчатыя.

А мимо той горы, за 40 версть оть горы, течеть ръка "Сарсу [Сурсу], а въ ръку "Сарсу [Сурсу] пала ръка Кендерликъ.

А промежь ръки Кендерлика и ръки "Сарсу [Сурсы], Козатская кочевая орда, да Колмыки.

А промежь Тобола ръки и Милики ръки, пала въ Иртьшъ ръку, "Арнишъ [Авнншъ] ръка.

А въ Тоболъ ръку, за 330 версть отъ усть Тобола, пала Тура ръка.

А ръка Тура течеть изъ горы изъ камени, противъ города Соли "Камскаго [Камской] "за" 80 верстъ отъ "Усолья [Соли Камской, отъ], "а отъ" великія – Тюмени за 550 верстъ.

А отъ Тюмени 120 версть пала Тура въ ръку Тоболъ.

На ръкъ на Туръ городъ Верхотурые. Въ ръку Туру пала ръка "Танга [Талга], вырежда изъ горы отъ "Усолья-Камскаго [Солн-Камской] за 200 верстъ.

Digitized by Google

Въ Туру ръку, отъ Тнеменскаго за 50 версть, съ правой стороны, цала Лръчка [ръка] Ница; протоку Цицы 100 версть.

А ниже Ницы #50 [60] верстъ, нала нъ Туру Пыша ръка; протоку [сл] 70 верстъ.

А ниже Туры ръки 250 версть, пала ръка *Тавда*. Отъ устья Тавды прямо степью, то Тавда ръка, а выше тово съ ночныя стороны, ръка *Лозва*, а другая ръка *Сосва*, вытекли изъ горъ, а какъ стеклись тъ ръки вмъетъ, и той ръкъ прозвище *Таяда*;

А Лозва ръка вытекла изъ горы, противъ верховья Вищеры ръки за 20 версть, и пала въ Сосву ръку.

А въ "Сосву [Лозву] изъ горъ пала "Удыль [Уда] ръка, а на усть "Удыла [Уды] ръки городъ "Лозвинской [Ловзинской]. А отъ верху Лозвы ръки до верху Туры ръки 490 версть.

Ръка *Пельінь* пала въ ръку Тавду съ лъвой стороны; протоку Пельіни 100 версть.

А ниже той реки на устье городь вышней-Пельінь, а ниже тово, иижней Ислымь 20 версть, на реке на Тардь.

А ниже города, "Пельния" 100 версть, пала въ Тавду ръчка, Габоры, а на устьъ городъ Таборы.

Digitized by Google

А ниже города Таборовъ на Тавдъ, городъ Ашуки.

А ниже Тавды ръки 70 верстъ, пала въ Тоболъ ръка *Суклеми*; протоку Суклема ръки 160 верстъ.

А на устье реки Тобола, на реке на Иртыние, на другой стороне реки Иртыша, городъ Тобольска.

А въ низъ по Иртьшу, отъ Тобольска 40 версть, городъ "Рямзань [Рямзаны].

А ниже "Рямзана [Рамзанъ] 20 веротъ городъ Уки.

А ниже "Таболы [Тобола] реки, до усть Иртыша реки, до реки до Оби, 450 версть.

А выше Иртыша на Оби, городъ Ярдымъ.

А выше Ярдыма, отъ усть Иртыша 30 верстъ, городъ *Мазымъ*.

А выше 30 версть, городь Лирика.

А выше Лирика 20 версть, Лунгугей.

А выше Лунгугея 25 верстъ, городъ "Салынра [Саланра].

А выше 60 верстъ, городъ *"Салымъ* [Салынь].

Весь чертежъ Московскаго государства, и по вст окрестные государства, и/поле [посль], дъланъ примъряяся противъ старато ветхаго чертежа, что уцълъль отъ пожару.

- 220 -

• 1 4

Congress and the

ХХЦ.

A St. Bay A

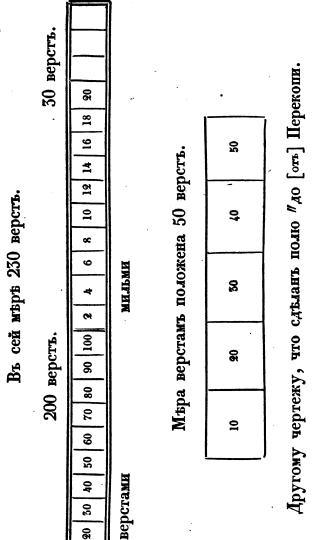
А. "сдёланъ [леланъ] чертежъ примъряяся къ верстамъ, въ какону мъру версты положены въ старомъ чертежъ. Положена мъра верстамъ, въ которую мъру дъланъ чертежъ большой.

en en antiqui - Que COU - Sou A Constant que range anna para de la constant Anna para para de la constant anna para para de la constant Anna de la constant de

, statente. A menor a constructive de la constructive d'alternation (°). A menora de la constructive de la constructive.

Digitized by Google

- j ... i

Digitized by Google

2

- 221 ·

• : ١

Digitized by Google

Абашкинъ колодезь, Алапть, река и городь, -147. рвчка, 12. Абашкинъ перевозь, Алашырь [Алашарь], рвка и городъ, 152, 34. Cn. phra. 144, 145. Авнишъ, Алгелець. Си: Ангулець. Арнишъ. Авьясъ, ръка, 144. Алдама, рычка. Cm. Агеръ, ръка, бл. Андома. Агилкодода [Агинкодо- Алебастръ, 204: **Aa] phra**, 144. Александровъ MOHa-Агилы-кодода [Огилыстырь, 186. волода] ръка, 48. Аленсинъ.Сн. Олексинъ. Адалагъ [Одолагъ]ръка, Алма, ръка, 15. 12, 34: Алмалы, рвчка, 53. /Азовъ, городъ, 24, 54, Алымъ, ръка. См. Олымъ. Амударья рыка, 71. 65. Авовское море, 24, 54, Ангулецъ [Алгелецъ], 65, 75. рвка, 102. Авовцы, 52. Андаръ, рвна. См. Айдаръ. Айдаръ [Андаръ] ръка, Андома [Алдама] ръчка, 187. 20, 38, 49. Акбашлы [Акбалышъ] Андреевской, городокъ – oaepo, 68, 71, 73. Устюжской, 210. Аклерианскіе Татары. Анколь, озеро, 73. См. Бълогородскіе. Антоньевъ монастырь, /Акнурганъ городъ, 73. 127. Аксай, рвчка, 51. Аплимъ городъ, 212. Аксенецъ, 51. Аптуха[Оптуха]рвчка, Алалы, речка, 53. 109, 110. 6

Аракъ-кешень, 64. Аванасіевъ монасшырь. Аракумъ Аракомъ], Cm. Холопій монапески, 68. На стр. 72 спырь. они очевидно пропу- Бабка [Балка] ръчка, 28. щены. Аральтовая гора. См. Бабья ричка, 170. Уральтовая. Баглутова, рѣчка. См. См. Бахмушова. Аральское mope. Синее море. Бакай Мурза, 84, 108. Арданъ, ръка, 61. Бакаевъ шляхъ, 84, 113. Арень[Орень], ръка, 173. Бакинъ колодезь. См. Аржа, ръчка, 130, 132. Букинъ. Арзазъ [Аргазъ] ръка, Баксанъ [Боксанъ], середній и меньшой, 7ι. phra, 61, 70. Арзамасъ, городъ, 131. Арзина [Арсина] ръчка, Бакчисарай, городъ, 🦯 16g. 15, 16, 17. _ Арканъ, городъ, 73. Балахна, городъ, 134, -Арнишъ Авнишъ ръка, 143. Балка. См. Бабка. 217. Арпа, озеро, 65. Балыклейка малая, рвч-Арчеда, ръчка, 49. ка, 29. Арыча, протокъ Волж- Балыклейская застава, скій, 162. 30. Арвль, рвка. См. Орвль. Балыклея [Булуклея], **Архангельскъ**, городъ, рвчка, 19, 29, 30, 50, 189, 200. 158. Аса [Айса] Ахметъ, Банище Бранище], оземечеть, 64. po, 32. Аспуга, ръка, 70. Баново городище. См. – Acmpa-/**Ас**тарахань Кабаново. Барановъ, городъ, 120. / хань], 65, 162. Ахтуба, ръка, 158. Барсуккумъ, пески, 68, Ашишъ, ръка, 147. 72. Баучаръ, ръка, 20, 47, 49. Ашуки, городъ, 219. – þ,

Бахмулнова Багмуню- Вешкизь, урочные, 161, 162. ва], рвчка, 36. Бахшинь колодевь, ру-Бибала, ръка, 57. Бобровица, городъ, 94. чей, З2. · · . Башкиры, 152. Бобровскъ, городъ, – Башсызь Башкизь, 208. .) ozepo, 65, 163. Боброкъ колодезь, 106, Бенескъ, ръчка, 110, 113. Возыль Бозынь]-Гин-THI. CONTRACT Береза, рвка, 102. чалъ-Илгеръ, рвка,68. Березова, рыка, 150. Бокгъ, рака, 103. "Березово", Устюжскій Боксань, рвна. Cm. городокъ, 209. Баксанъ Березовый полодезь, Боль колодезь. См. рвяжа, д. Сталини в Ввлъ. С. С. на наци Березовый. - островь, Волвановская туба, 194. 177. Пр. 1820 г. Болваны каменные, 53. Березовый городь 214, Болгирь [Волгирь] ры-Березуй, рачка, пл. Болгоры, урочшце, #54. Болда [Вулда], протокъ - 113, ... Берекенть Карадувань, Волжскій, 162. Болдинъ монасшырь, uaepo, 162. Береки, ръчка, 13. **78.** (1) 1. (1) (1) (1) Береки, налые и боль-Болховъ городъ, 85, 115. шіе, ръчки, 35. 🕚 Болховые бояраки, лъсъ, 8, 25. Берестовая, ръчка, 12, Большой - Камень. Си. .` 34. Берестовенець, рвчка, Камень. 🕐 و الم Боранескъ, прика и 12. Берла, рычка, 22. городъ, 79.1 .... Бесела Донская. См. Борисоглебская слобо- -Донская бесьда. да, 140. Бетки, городъ, 152. Борисоглабский 10--Бешюкъ, ръчка, 47, 48. госшъ, 166. 4] 15

,

Боронал ръчка, 21, 58.	Бурлукъ, ръчна, 19,
Боровскъ, городъ, 120. Боровский перевозъ 56.	27, 49. Бурлучеаъ, ръчка, 27. Буровля, ръка в городъ, –
Бранище. Сн. Банище озеро.	95. Бухара, городь, 74. ×
Брапиница, рачка, 10, 11.	Бухарская вемля, 74,
Броды и церелазы. Та- тарскіе, 2, 35., 37, 43, 44, 46, 47- 106,	Быковъ, городъ, 94. Быкъ, рвка!, 24, 98. См. Улусъ.
Брусенескъ " городъ,	Быстран, рына, 39, 62.
эов. -Брянскъ [Добрянска],	Выстрая — вспольная, протока, 62, 63. Выстрая - подситерная,
Брянскій авсь, 83, 147.	прошока, 63, 164. Выстрей: бродь, 108.
Брянцова ирошака,	Быховь, городь, 79, /
phuna, 193. Branko a noporte And	Бълая, ръка, 61, 62.
провскій, 100. (с. Будранскія горы, 172	Вълая, городъ, 136. – Бълая-вежа, городище, –
Бусовлукъ, ръна, 101 102. Бузиврукъ (Бузулукъ	, 86, 95, 90. (Бълан гора, 24.)] Бълевъ городъ, 85, 114. –
ръка, 156. - Буй, городъ, 141, 2054	:Бълекова забора. См. Бълякова.
Букинъ Бакинъ коло дезь: ручей, 35. 1	Бълогородежая дорога, 1 97.
Вурайна рына. Си	Бѣлогородскіе [Аккер- манскіе] Тэппары, 84. Бѣлой. См. Уркаръ.

•

The second second second second	
Балой колодезь, ручей	, Великая, слобода, 200 -
21, 24, 32, 38, 37	Великая деревня то-
Въло-озеро, тэу. 185.0	родъ, 206
Dhate - osebo. JBA. 64	, Велиніе-Луки; "городы, -
- ВКЛОЕ-ОЗеро, Ава, 64 - ВКЛОЕ-ОЗеро, Ава, 64 - ВКЛОЕ-ОЗеро, Ава, 64	181, 183.
BEAT FROMET EGADTER	
ручей, 46.	Велесуй, рыка; тэвнос
	Bouono mento and tratter
- Ввль-городъ, 6, 10, 13	, Венева, тородъ, 1952 –
BEARDER BEREXOER	
забора Пнав Днвирв	Веряя, рвка; 198.
	Верепия, рыка, 123.
Bara, 'pBra,' 203.'	Верея; городъ, 198.
Вада; ръка, 130	Верховажье, стородь, -
Baeara, phuka, 108, 203	203. Cri (00)
Вазуза, рыка, тээ!	Верхопурье, стородь, -
Вайгачь, островъ, 195	
Baken, ropous, ir, 34,	Эвесленая, рынајодоча Г
	Ветлуга, рани, чиси
Валнева, рычка, 165.	Bexpa, pBra, 80,000
Валуйки, тородъ, 7.	Вига, рычка, 1949.11
Вама, ръка, 192.	Birmatti, pBRa;"206: CE
Варзино, 178.	Виледи Вихеды, увка,
Вараута, рычка, 17т.	dragger is had a transf
Васся, ръка. См. Въкса.	
	Вятичень [Виначьвы],
Васильева, рвка, 195.	Topozis, gal factors it.
Васьюганъ, ръка, 213	Birkeas, phusin Con. Ett.
Везелица [Везеница]	ледъ.
рька, 8; 24, 25.	Builepas phagurise. of
Beina, phad, 198. 191	Вишневецкой колодезь,
Великан, рыка, 179, 180,	pyren; 58; 58; 3gtacaod
194. <u>611 - 1</u>	Владычень монастырь,
Великан, ръка. См. Вя-	и тан не вонастырь,
versitie · /	Вогуличи, народа, 151.
	↓ <i>Li</i> /

- 225 ---

Вала, ранна, 176, 1874 Водло, озеро, 176, 187. Воета, рьчка, 166. Bozze, 03epo, 139, 175, 203. Вожуга, рака, 203, 205. мона-Вознесенский спырь, 186. 1020-1 Войкарь или Ноцкой, Волосова, рычка, 190. 212. Войскай, ручей, 50 Borca, phra, 177n.c. Волга, рака, 542.66, 134-153; прошаки сл. Волочанка, рача, 197. 162, 163. 26.... Волгирь, Волгирева, Волуйка, ракам городь, ръчка. См. Болсирь. Волжское на услине Волховь раза 78, 184, короднице, 162, 21:0 Волищово. Си. Воле-Волчьи-воды, рыка, 14, Волавгъ, порогъ Анр. Волынка, рачка, 91. **провскій, 190** Вологда, рыка и городъ, · 206-208-Володимерецъ маръ], городъ, 181. Володинірь, городи, Вороная вода, рачка, 99-133. .u7,9% Володина былая, пачка, 151. Волокъ, городър. 136. Воловъ, 167. Слово ено аначить: 1) Лъсное мъ- Воронова – забора сто, находящееся ме- Дивпрв, 110.

жду двуня рђкани, ж 2) общирные льсные, безжилые мьста, въ копорыхъ никакого селенія не находится. "См. Путешествіе Лепехина, часщь III, стр. 56, 202 Волошея, рвчка, 115. Волошова могила, 42. Волотово [Волитово]городище, 166. Волошева, ръдка, 176. . 6021, 32, 33. ... 186. 18, 26, 08. Вольной, порегъ Дньпровской, 101 Ворголь, рачка, 3, 44. [Воль-Ворожба, рачка, 89. Вороная, ръка, 186. Воронежь, рака и города, 25.4, 45. Вороней, городъ, 215. Воронея [Воронья] ръчка, 115. Hâ

Digitized by Google

Вороночь [Вороначь], Вышегородь, 120. Въдога, ръчка, 45, 46. **го**родъ, 180. Вороты, что значить, 2. Въкса [Васея], ръка, Вороты Жельзныя. См. 141. Дербенть. Вязовка, ричка, 41. Воропынскъ, городъ, Вязьма, ръка и городъ, – 117. 77. Ворсколъ, Ворскла, ръ- Вялимка [Великая], й ръка, 193. **RA**, 8, 9, 10, 97. Воръ, ръка, 68, 69, 71, Вяшка, ръка и городъ, -147, 152, 153, 154, 165. Вспольная. См. Быстрая-206. Тадское [Гацкое], или Вспольная. Гадячье [Галичье] го-Встесная, ръчка, 79-Всъхъ-Святыхъ, 145. родище, 97. х Выборъ [Выборгь], го- Галицкая - Соль. См. " родъ Финляндскій, Соль-Галицкая. Талицкое озеро, 177. 14 L Выборъ, городъ Псков- / 205. скій, 181. Галичь, городъ; 141, / Выгъ, озеро и ръка, 205. Галичье городище. См. -173, 174, 177. Выженець, ръка. См. Гадское. Галичья Дуброва, 88. Пыжнюцъ. Гамусъ, ръка, 75. Выра, ръчка, 114. Выра-Гостунская, ръч. Ганное. См. Санное. Гацкое. CM. Гадское **Ka**, 114. городище. Вырка, рвчка, 114. Гдовъ, городъ, 179. Выса, рычка, 117. Гемъ, ръка, 68, 71. Высоцкій монаспырь, Георгія монастырь, 121. ¥45. Вышегра, рвчка, 107. Гилянь, страна, бо 148, Гирло морское, 55. Вычегда, рвка, 199, 200. Глинскъ, городъ, 95. –

Глубодан, рычка, 39. Кабаново. Гцань, 90. Комолща. Гиилица, рьчка, Котковское. 27, 29: Манкоръ. Гниловодъ, рвчка, до. Медынское. Мохначево. Гнилуша, прошокъ Волжскій, 162. Наровчатое. Гоголда, 3. Нежегольсьое Нокое. Гоголь, колодезь, ру чей, 3. Параманно. Тоголька, З. Радогощь. Толтва, городъ, 97. Салтановское Голубиная, слобода, 31. Cmapoe. Толубница, рвчка,, 192. Тарки. Голубыя, рвики, 51, Увѣшъ. - Гонья [Гоной], городъ, Хорошее. 81. Хоппмыжское. Горностай, рачка, 193. Чертово. Городенское городище Чугуево. 108. Чудскія, 149. Городищно, 208. Городецкое городище, Городня, рвчка, 80. 84. Горосимъ, ръчка, 20, 31. **Городища**: Гороховецъ,городъ,134. ___ : Бѣлая-Вежа. Воджское. Горонино, городъ, 95. – Горъ, ръка. См. Торъ. Волотово. Гадское, Горячей колодевь, ручей, 62. Городенское. Городецкое. Гостинница, ръчка, 9-Гостунскій монастырь, Гумнинья. Дивиронское. 114. Донецкое. Гравороны, рвчка, 9. Гребенныя горы, 37, 39. Ельна. Гремячей монасшырь, Зарево или Зориво 117. -Зивево.

260

Digitized by Google

/Гробовъ, городъ, 96. Днѣпръ, ръка, 6, 76-Грузинская [Иверская] 104. аемля, 56. Анвпровское городище, Губистая, рвчка, 192. 103. Днъстръ, ръка, 103. Гудырыя, рвчка, 214. Доброй колодезь, ручей, Гузномон, рвчка, 90. 26, 108. Тумнинья, городище, 28. Доброй монасшырь, Гусиная, рачка, 78. **116.** Михаилъ, Добрянскъ.См.Брянскъ. Даниловъ, Долгой бояракъ, лъсъ, дьякъ, ххунь. Даузловъ [Доузловъ], 8, 25. Долгой колодезь, руpbra, 57. чей, 5. Авина съверная, ръка, 189, 202, 210. Долцы, ръчка, 113. Двинской - Архангель- Домантовъ Долман- ской, городъ. товъ], городъ, 93. Сж. Архангельскъ. Донъ, ръка, 3, 4, 24, Авойники, ръчки, 191. 40-65 городъ, 181, Донецъ-Свверскій, рф-Дворца, Ka, 7, 8, 9, 12, 14, 182. 18, 19, 21, 23, 24, Демонь монастырь, 183. 35, 37, 53. Донець-Липовый, рву-Деншума, гора, 161. Деньга, рвчка, 166. **ka**, 8, 24. ×Дербентъ, городъ, 164. Донецъ-Мертвый, рву-Деревни, рвчки, 90. ка, 54. Деркуль, ръчка, 38. Донецъ-Сажной, 8, 24. _хДерить, городь. См. Донецкое городнще, / 29. Юрьевъ. Десна, ръка, 6, 82, 86, Донковъ, городъ, старый и новый, 41. 92. Донская бесьда, 49, 44. Дична, рвчка, 89. Дорогобужъ, городъ, – Динпровъ, городъ, 137. 77, 78. 45

231. -

Digitized by Google

Доувловъ, ръка. См. Екатерининская HY-Даузловъ. спынь, 145. Довздныя паняти, 13. Еконга [Еканга] рычка, Ароздовые-ручьи, рвч- 169. ra, 16g. Елань, ръчка, 47, 48. Дубенка, ръчка, 17. Елатма, городъ, 131. Дубенскіе ворошы въ Елашъ-Иргызъ, ръка, sachrh, 113. 157. Дубковъ, городъ, 93, Елецъ, ръка и городъ, – 181. 3, 4, 44. Дубна, ръчка, 31, 91, Елкуваша, ръчка, 21; 136, 137. курганъ, 22. Дубровна, городъ, 78, Елмазовъ, городъ, 94. – 79. Ельна, городище, 82, – Дубын-Луки, 33. 118. Дувча, ръка, 67. Емдырь, городъ, 212. Думчей Курганъ, 7, Емца, ръка, 204. 96. Епифань, городъ, 40. Дунай, ръка, 104. Еранескъ [Еранскъ] го- – Дюдгилъ, Дюдкгилъ, родъ, 145, 148. ръки, 67. Ерга, рвчка, 189. Дюнкгилъ, ръка, 155. Ергеликъ ръка: боль-Дъвица, ръка, 31. шой и Сасыкъ, 53. Дъвица-красная, ръчка, Ерекъ: что значить, 24. 46. Ерекъ каменный, ръч-Дъвица - смердящая, ка, 55. рвчка, 45. Еренескъ [Еренскъ] го- – Дъдиловъ городъ, 2, родъ, 199. 40, 114, 115. Есенокъ [Ясенокъ] рвч-Дядинъ колодезь, рука, 44. . чей, Зд. Естынъ, городъ, 215. Епимсь, Дяппловы горы, 143. ръка. Cm. Евноторія, городъ. См. Япимсъ. Козлевъ. Ея, ръка, 55. Жегерликъ, ръка, 54. Ежуга, ръка, 204.

Желень, рвчка, 90. Золотая Жельзная, ръка, 193. Жельзные-вороппы. См. Золошая рычка, 168. 🔹 Дербентъ. Жемчюжская, рвчка, 191. Жерновецъ, ръчка, 116. Зориво, городище. См. Жестовыя горы, 32. Живорона, ръка, 2. Жиздра, ръка, 83, 117. Жирогань, ръчка, 29. Жорна [Рожна] ръчка, Ивань - городъ, 179. 78, 79, 80. Журавка, городъ, 96. Заволочье, городъ, 182. Ивашка, ръчка, 79. Заглей, городъ, 215. Заплавная, ръка, 63. Заразескъ [Зарайскъ] . городъ, 122. "Зарево [Зориво] горо- Ижна, ръка, 196, 202. дище, 82, 118. Зарубина гора, 93. Застава: что значить, Изверь, ръчка, 149. 4. Засъка: Лихвинская, 40; Изюмъ, ръчка, 19, 30. и по Окв, 114. Звонецъ, порогъ Днѣ-🗠 провскій, 100. / Звѣнигородъ, 124. Зеленцы, озеро, 168. Зеленчикъ, ръка, 73. Зпланчикъ, ръка, 217. - Злягощь, рвчка, 46. ....Зявево городище, 34. "Вићевъ курганъ, 12, 34. Икъ, рвка, 152, 156.

Орда, 159', 161. Золотница ръчка, 188, 189. Золошуха, ръка, 206. Зарево. Зуша [Суша] ръка, 3, 4, 105, 110, 111, 112. Зырянка, ръчка, 149. Ивань-озеро 40, 115. Ивановъ ручей, 169. Ивда, ръка, 206. Иверская земля. См. Грузинская. Ивница ръчка, 45, 46. Избицы, речка, 90. Изборскъ, городъ, 180. – Изле, ръчка, 67, 68. Изюмець, рвчка, 19, 30. Изюмская дорога, или сакма, или шляхъ, 7, 17, 18, 19, 87. Изюмскій курганъ, 19, 35. Изюмскій перевозъ, 30.

Digitized by Google

160

Икорець, рвчка, 47. Іосифовъ монастырь, Илавка [Иловка] ръка, 137. 12, 50, 158. Іюль городъ. См. Юиль. Илавскіе бояраки, лісь, Кабаново [Кабаково, 12. Баново] городище, 28, 29. Илдега, ръка. Сн. Индега. Кабарда, 56, 61. Кагальникъ, рвка. См. Илезь, ръка, 69. Илеть, рвка 147. Кугальникъ. Иловка, рекл. См. Ила- Кагайъ, городъ, 74. Каганскій [Кагальскій] BKA. Илмень озеро, 178. перевоаъ, 9, 28. Илменъ. См. Лиманъ. Каганскій колодезь, Имандра, озеро, 172. ручей, 27, 29. Индега [Илдега] рыка, Кадакъ. Сн. Кодакъ. 193. Кадоно, озеро, 201. Индеръ, гора, 70. Кадомъ Кадона ro-Ипашскій монастырь, родъ, 129, 130. Кадуй, . 141. городь, 142, Инуппь, рвна, 81, 84, aq 5. . Казань, городъ, 147. 85. Иргызъ, (съ прилагащ. Казанка, ръва, 147. Юрюнъ), режа, 68, Казациал орда, 73, 164. Казачій городокъ, 69. 71, 152. -Иржищево, городъ, 93. Казинка Kashmuna, рвчка, 32. "Ирка, городъ 212. Иртышъ, ръка, 213, Казыевъ улусъ, 52, 56. Казымъ, ръка и городъ, **216**. Искарь годорь 215. 212. городокь, Иста, ръчка, 113, 124. Кай 145, -Ицъ, рвка, 179. 148. Кайдакъ | Кандакъ |, Ицка, речка, 108. Ишинъ, ръка 216. прошекъ Волискій, Ишсурклы, ръка, 67. `**162.**

Кайнаръ-Сактызъ, ръ Каменный перевозъ, ка, 68. 30.
Канриыща, ръка. См. Каменный человъкъ,
Карныція. и дівка, болваны,
Калгуевь островь, 193, 13.
194. Камыщенка [Кармы-
Какуйсыръ колодезь, шенка], ръка, 50,
ручей, 53. 51, 158.
Калауат [Кулаузъ] рв- Камышь-Самаръ, рвка,
та, 53. 160, 161.
Калишва, бълая и чер-Канда "ръчка. См.
ная, ръчка, 39, 47. Кянда.
Калишвенецъ, ръчка, Кандолакша, мона-
39. стырь, 172.
39. сшырь, 172. -Калийось, городокъ, Каневка, ръчка, 93.
Каневъ, городъ, 93. —
Калимоская дорога, 4, Канкоръ, городокъ, _
19-23, 31, 36, 43, 46. 148.
Калмыки, 217. Кара, ръко, 195.
-Калуга, городъ. См. Карабасъ, гора, 74.
Колуга. Караголь, озеро, 69.
Калы, двъ ръчки, 22. Карадуванъ. См. Бера-
"Калымъ, городъ, 213. кеншъ.
Калязинъ монасшырь, Каракумъ [Паракумъ],
138. пески, 68, 72, 73.
Кана, ръка, 148, 153. Караманъ, ръка, 157.
Камень большой и мень-Каранцы, 171.
шой, гора, 192, 193. Каратушъ. См. Коро-
Каненка, ръчка, 37, 91, пашъ.
110, 188. Карачашова гора, 72.
Каменная ръчка, 37. Карачевъ, городъ, 83. –
Каненный бродъ, 20, 46. Каргаполь, городъ, 139,
Каменный запонъ, 101. 175.
Каменный колодезь, Кармыша [Камриыша],
ручей, Зо. рька, 49.

Кармышенка. Си. Ка- мышецка.	Кизыль [Кизиль]рёка, бі.
Карпова, ръчка, 51.	Кизыльбашская венля,
	71, 164. Персидская.
8.	Кинешиа, городъ, 153, _
- Карынканъ, городъ,	205.
212.	Кинъ, ръка и озеро,
-Касимовъ, городъ, 48,	
129	Киняръ-Сакгыяь, 70.
-Касценъ, городъ, 75.	Киргизъ-Кайсацкая ор-
Капыня, рачка, 78.	да. См. Козацкая.
-Kaфa, городъ, 17, 55.	Киржачь монаспырь,
Каша [Кашина], ръка,	
137.	Кирпичный бродъ, 43.
-Кашинъ, городъ, 137.	
•	Кичменской, городокъ –
городъ.	Yennozickiň, 209. 1
-Кексголмъ городъ. Сн.	
Корела. – Келчикаръ[Кенчикаръ]	Кій, островъ, 140, 175.
	Клевень, ръка, 92.
BONGANES USE 157	Климецкій моваснырь,
Кень, ръка, 173.	187.
Кендерликъ, при ръки,	
72, 73, 217.	
	Княгинина - вода, рыч-
Кешеня, 99. Слово Ту-	
	Княгининъ, порогъ
гробный панятникъ,	Диворовскій, 100.
	Князькова, ръчка, 195.
каменнаго или дере-	Кобожа, ръка, 138.
	Кобылей городь, 179. —
-	Кобылей колодезь, ру-
лубецъ.	чей, 5.
Кешеня, ръчка, 50.	Кобыльникъ, рвчка, 97-

-

,

.

.

١

•

- Колдан ван и погосны, Кол	огривъ, городъ, 142, 🗸
	05, 206.
Ковао, озеро, 177, Кол	
Кодакъ [Кадакъ], по- р	byra, gr
рогъ Дяваровский, Кол	одезь. Слово ето
M • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	мвешъ не по зна-
Кодище, сторожа, 10. ч	
	овенно мы даемъ
	ному, а подъ нимъ
-Козелескь [Козельскь] р	азумъется руческъ.
городъ, 83, 117, В	ъ другихъ мъстахъ
	оссіи, однако же не
"Карленть "городъ " 16, В	
- 176, 199, Нынь Евпа- н	іяхъ. шакіе ручейки
Chardbatte Concourter R	азывающся Крини-
	L.444.
Койся, рака, 60. Пра-Кол	
вильнье Койсу. В	
-Кокщага, рька: боль- к	
шая жалая, и го-Кол	оконкова Колокол-
родъ, 146.	
Кола, озеро, ръка и Кол	омна, городъ, 123,—
Колва, ръка, 150. Ко	омокъ, ръка, 11.
Колижиа [Колежна], Кол	
Sophna, 174. Ko	пь, рвка, 159.
Колитва, ръка. См. Ко.	уга, городъ, 83, —
	18.
Колитвенецъ ръда, См. Кол	юлша, ръчка, 12, 34;
, Калишвенедъ. г	ородище, 34.
Колновское городище. Ког	ндручья, рьчка. См.
Си, Кошковское. В	ундручья.
Колиогоры, городъ, 200, Ко	іскія-воды, ръка,
	4.99.
Коло, ръчка, 183.	

, Константинополь, 20- Котельна - { Машеньна }
родъ, 76. рвчка, 116.
Конь, колодевь, ручей, Котельничь ; "городь;
44, 45
-Копорье, городъ, 179. Котновское Конков-
-Копысъ, городъ, 179. ское] городище; 28.
Корабельное станови-Котлино, оберо Фин-
ще, 169. "Скій заливи, и Коч-
-Корела "[Кекстолиъ] лийъ островъ [Крон-
тородь, 177, 185.: […типапть], 177, 190,
Корельское одеро; 177. 185. 19 солодол
Коренка, тородь, 96. Котяубаны, 201 пт !
Корень, рыжа, 7, 18, Котлубаны - Семски,
26. Cementiel 75.17.
Корнилій', Шипіропо-Которосль, рына, 1440,
лить Новгородскій, 2072 в ила аловол
125: Korka; phiai 145.0001
Корошания [Карантушъ] Кочурь, рвчка: 41:4
трвчка, 22. 1 Кошира [Кашира], 1906 —
Коротаева, рачка: 195. Продъ, 1, 124 пош
Коротоякъ, рыка, 46. Кошъ-бояракъ упявсъ,
Короча, рычка, /, 18, ч #2, 98. Стор свол
26. Кошь-Яикъ, бстрбвъ,
Корсунь, городь, 18, 69.
75. Koba, phina, discussion
_ Коса; городь; 145 Красная рычна, 121, 138,
Космачья, рвчка, 99: 56: 56: 6 выши о. і
Костомаровъ бродъ, Красная - словода, го- —
че 2, 40; 114. на стали родъ, 130. на стали
-Кострома, рвка и го-Красный, городъ, 181. —
¹ родъ, 141, 142, 204, Красный льсъ, 3, 43.
205. Красный-холмъ, городъ, —
Костылиха, рвчка, 192. 4 136.
Котель рвчка, 20, 31. Кременескь, городь,-
110.

•

•

,

.

Rongan phyna, 105.	Куликово поле, 2, 111,
Криветской - Курке-	
CRO45 J49.	Кулома ръкз. См. Ту-
Криловиј тородиј 94.	
Кричевъ, бородъ, 80, 81. бат да стати Т.	пулуя, ръка, то ч.
	пума, ръка , 50, 07, 04,
Крочы, рыка и герець,	
	Кумана[Кумана] рвчка;
-Кропивла, ръка и то-	
пародь, (старым жане-	Кумшанкъ [Кумшанъ]
- вый), 2; 79; 112,	PBRAS, OT
	Кулыль, рынка, 49.
Кронникань Сл. Коте-	
C. NNHD OCHEPOBREEN	Кундрючья[Кондручья]
	-н рачка, 24, 37.
Крымка, рылка, 21.	
- Тарынскан орда, 75,	Kypa [Kypu], phas 57.
	Курганызо Словол Пер-
Лесяь, рька, 130.	сидское Курахане:
Куба, ръка, 53, 55, 56,	надпробный, памяш-
44. 20% 111 101 mm	C. C. HARDING CO. C. C. C.
Кубенское озеро, 207.	Думчей.
-Кубалтрыка, 174	Елбуващскій.
Кугальникъ [Кагаль-	
	Изюмскій.
Кугени, народъ, 56,	
	Курескъ [Курскъ], го-
Кузъ, ръчка, 171.	родъ, 4, 6, 83, 183.
"Кузиоде мьянскій го-	Курица, рвика, 89.
родъ, 146.	Курмыпъ-Юргамь, 212.
Куклюка, рачка, 23.	
Куколовъ лъсъ, 20.	Курскія Пречистыя
	• Вогородицы пусты-
171,000 (2.1	ня, 88.

- Ν

Куръ, рвяка, 89. Левна [Ленва], рвна, Кууей [Куей], рыка, 297. 4 and the second parts 70. Легинь, ръчка, 93. Кушумъ, двъ ръки, Леднина [Левкина] рос-. сощь, из. . . . . . 161. Куя, рвчка, 189. . Лемша, ръка, 198. :-Кштерма, ръка, 144. Ленна, ръка, 149. Кщенева, ръка, 4, 5, Лехчинъ, ръка, 149. 20, 43. Асщинъ, ръчка, 87. Кызь, рыка, бт. Анвцы, ръчки, Авсиан Кызла, прошокъ, 63. . л Полевая, 3, 43; го-Кянда [Канда], рвчка, родъ, 3, 4, 43.... • 188. • · · · · · · · · Алманъ [Ильмень], проливъ порской ; типо Авба, ръка, 56. 🗤 Лавскіе льса. Сн. Илавсобственне значить. 76, 77, 99, 103. crie, -Ладога, городъ, 186. Липовый городска, 95. Ладожское озеро. Си. Лирикъ, городъ, 219. Hebo: series Лиска [Лискв], права, 47. 1.5.1 Лажа, рвка. 190.: . Лаишевъ, городъ, 153, Лиственница, с дерево, 155. . 204. Лихачевъ, Өедоръ, Дум-Лала, рычка, 210. (городокъ, ный Дьякъ, хачиь *Маль*ской 210. Лихвинъ, городъ, 2, 83. Лама, рака, 136. Ланкодода, ръка, 48, Лихвинская · sachna, 144. 114, Лариша, ръка, 57. Лихой-ерекъ, володезь, "Ласлыпей, городъ, 215. 24. Лаче [Паче] озеро, 139, Лихой-колодеаь, ручей, 175. 37. . . . . Лебедянь, рыка и го. Лице, рычка, 169. Ловошь [Ловашь], ръка, родъ, 3, 42. 134, 182.

Лозва, рыка, 218. . Ауковля городь, 95. ---Лозвинскій городь, 218. Лунба, рвчка, 170. [Мокшага], Лунгутей, городъ, 219. ___ Локшага ръка, 145.6 Лунпукъ Луншукъ] __ Локшега. См. Аоншегу. вышней, городь, 213. Лоновен, рыка, 48, 13% Лукоголова, ричка, 79. Лупия, рыва, 80. Лонга, ръка, 196. Лоншега / [Локшега], Лухъ, ръва и городъ, --133, 205. рвкар 1881 · . . * Лонари, народъ, 169. Луховский монасинырь. Лопина, рвчка, 29. : 133. . . . Лопинъ, ръчка, 9. Лысая горка, 101. Лосна, 212. 🔹 Лычной, порогъ Днъ-Лосменная, тръчка, 79. провский в 100. -Лосменной, городокъ Любимъ, городъ, 141, — Услножский, 210. 204. Лоханной, порогъ Днъ- Любовша, ръка, 3, 43. провский, 100. Люшиковъ монасшырь, Лохвица, ръка и городъ, 🔬 117. ۱. The Statesticity Анлица, ръчка, 188. Лубна, ръчка, 78. Ляпинъ, городъ, 215. Лубны, городъ, 95. У Ляпушкина протова, Луга, ръка, 184. . 63. st i, . . : Лугань, рыка, 36. Ляховъ перелазъ, 35. Луганьчикъ малый, Мажаровъ юрщъ: 64. рвчка, 36.... 4 Матделейка, городъ 97. — Луда, рыка, 188. Мазымъ, городъ, 219. Лужа, осере, ръка и Малиновыя вороша въ городъ, 119, 181. 1 aachri, 115. · · · · . Луза, ръка. См. Юза. Малмышть, городъ, 154. Луза [Юза]. рыка, 209. Малой-Ярославень, го- -Лука Кривая, 159. • родъ, 119. Луковецъ, колодезь, Малома, ръка, 145. ручей, 42. Мамаевъ сарай ; горо ----Луковскій бродъ, 110. довъ, 99. 110 сладини

16

Манонецъ, ръчка, 47,	
49 •	Мирънгородовъ 96. – Лос
Манача, ръка, 52,::53.	Мишякинъ колодезь.,
Мангазея, городь, 193,	ручей, 38.
941.	Михайловъ, городъ, 128
Манкоръ, городокъ (й	Михайловская дорога,
тородище, 149	41.
Марева, ръчка, 11,633	Мичкизы, порогъ, 56.
Марчикъ ръчка, 33.	Міюсь, рачка, 28.
Масленой доль, 7.	Міюсь, рычка, 28. Млодошь [Молодосны]
_ Махшынъ [Хахшынъ]	ръчка, 88.
городъ 215	Многол, городъ, 96.
Мтла, ръчка, 190.	Могъ, ръчка; 113:
Merpa, phas. 1875 190.	Могилевъ, городъ, 79, -
Медведица, река и го.	
	Можъ, ръчка, гг.: 12,
Медвыжій городовь, 95.	
	Можаески [Можайскь]
Медынскъ, городъ, 119.	
_ Медынское городище,	
.120.	129, 131.
Meza, phra, 136.	Мокщага, ріка. См.
Мезень, ръка, 190, гол.	
Мезинъ, ръчка, 109.	Молога, рака, 138.
Мерея, рынка, 79, 118.	
Мерло [Мерль], рычка,	
10, 97.	Моложекь, рвчка, 150.
Мерчинъ, ръчва, 10.	Молочныя-воды, река,
Медна, рвчка, 111.	14, 15, 22, 23, 99.
	Моромескъ, городъ, 86. —
	Мосальскъ, городъ, и 18,
42.	119.
Меченик Турецкія, 14.	
Мещовскъ, городъ, 118.	
Мидія, страна, 60.	1, 77, 123.

Московка, рычка, 14, Мадинский ваворошь, ръка, 194. 99. Мошка, воловъ, 167. Меловый бродъ, 106. Мошокская губа, 167. Навля, ръка, 85. Мотокскій наволокъ, Наволокъ, что зна-167. (чипъ, 166. Мохцачево городище, Наган, 15, 156; малые, 56; 65. ••• 29. Мочакъ, озеро, 64. Наденное усолье, 157. Надолобы, 89. 🦯 Мошковичи, 116. _Мошна, ръчка и городъ, Нара, ръка, 1, 121, 122. Нарва городъ. Ск. Ру- ---94. Мошница, ръчка, 165. годивъ: Наровчатое городище, -Мсша, ръка, 183. Мстиславль городь, 80, .130. Нарока, городъ, 103. 86. Мудьюга рвна, 189. Нарымъ, рвка, 213.... Муннусь, городь, 215. Нарымь, или Пегая Муравская дорога, или Орда, 195, 213. иляхь, 2-14, 17, 19, Нарымь, вышній и ни-87, 115. жній, 213. Муравское озеро, 139. Нарымские пески, 159, . 161. Мурдъ, озеро, 167. Муромъ, городъ, 131. Нарымскій берегъ, 195. Муромская ръка, 187. Нарядъ, что значить, 15. Муромскій монастырь, Начинъ. См. Нячись. · 186, 187. Нева ръка, 178, 185. Ĩ Муромское озеро, 187. Невль, городъ, 181. Мценскъ городъ, 4, 112. Нево Ладожское озеро, Мшика, ръка, 217. 177, 178, 184-18640 -Мыло - большое, рвка, Негей, городъ, 211. Неглинна ръчка, 197. 198. Мышна, ръка, 191. Herpa [Harpa], pana, Мышьи-черевы, рвчка, 141, 204. 176. · . Недна, ръчва, 107.

Немеголь, рычка, 18, 25, Нива, рына, 171.
26. Нижма, озеро, 188.
Нежегольскій колодезь, Никольскій монастырь,
ручей, 26. 18д
-Нежегольское городи-Николая Чуденивория
ще, 26. погость, 149.
Нейда, ръка, 205. Никонъ Потріорхъ ,
Немда [Нъмда] ръка, 120, 125, 140.
. 143, 206. Нимильское оверо, 176. Неменга, 174. Ница ръка, 190, 218.
Неменга, 174. Ница ръка, 190, 218.
Ненасынець (Ненсы- Новгородь Великій, -
шець , порогь Див- 183.
провскій, 100. тран Новгородъ Нижній, -
- Неновса [Неноска] рвя- 132, 134.
ка и погосить, 188. Новгородокъ – Север-
Неполодь, рвка, 109. скій, 85.
Непрядва [Неправда] Новое городище, 97.
ръчка, 40. Новосиль, городъ, 4, -
Нерова, ръка, 179, 184. : 112.
Неруса ръчка, 85. Новый-Іерусалинъ, 120,
Неручыя, рыка, 105, 124-126.
112. Ноккюевъ, островъ,
Несы [Неса] ръка, 190. 169.
Нетригузъ [Нетриз- Носовой, городъ, 211. –
гуаъ]. См. Свяшой Нопъ [Нонъ], озеро,
колодевь. 167.
. Нецгаркоръ, городъ, Ноцкой [Ночной]. Сн.
212. Войкаръ.
-Нещорда, городъ, 182. Нугрь [Нухрь], рвка,
Нея [Нъя] ръпа, 142, 112, 113.
143, 206. Нюхча, ръка, 174.
Неядема [Неядена] ръч- Нъгра, ръка. См. Не-
жа, 165. гра.
Неясытець, порогъ. Нъмь, ръка, 148, 200.
Си. Ненасышецъ. Нвя, рвка. См. Нея.

,

Няедема ръка. См. Нея- Олово, 216. 185, дема. Олонець, ръка, Нячись [Начинъ], го-187. Олымъ [Алымъ], рвка; родъ, 215. -Обдора, 212. 20, 43, 44. Обдорскіе города, 211. Ольховый колодезь, Обметь, рвчка, 89. ручей, 38. Оболь рвка, 183. Омельники, Псельской и другой, рѣчка, 102. - Оболенскъ, городъ, 121. - Обской большой городь, Омоня, рвчка, 91. Онега, ръка, 139, 140, 213. Обь ръка, 195, 211, 216. 175, 187, 188. Объячей городовъ Ус- Онежское озеро, 177, шюжской, 210. 186, 187. Овечьи-воды, ръка, 199. Опочка, ръчка, 20, 31. См. Опща [Опша], ръка, Огилы - колода. 136. Агилы-колода. Опшуха: См. Апшуха. Одоевъ, городъ, 2. См. Ординка. См. Одринка. Одолагъ, рвчка. Орель, ръка и городъ, Адалагъ. Озерище, городъ, 181. 83, 106, 109, 150. Одринка [Ординка], Орель [Орвль, Арвль] рвчка, 33; 34. phra, 11, 12, 13, 19, • **98.** Оверки, мъсто, 115. Оиль, рвка, 69. Орель - гнилая, ръка, Ока, ръка, 2, 4, 45, 82, 13. Орень. См. Арень. 104, 106, 132, 143. Окохи, народъ, 56. Орлея, ръчка, 17, 18, .r 3.5 .. Окчюкъ, ръка, 161. Олексинъ [Алексинъ], Орловъ, городъ, +45,----154, 209. городъ; 1, 2, 121. Оленница, ръчка, 168. Орловка, ръчка, 170. Олешенка, рвчка, 10, Орчинь, рвчка, ... і в **18**. Правильнье Орчикъ. -Орыга, городъ, 103. Олешна, ръка, 110. ~10

Digitized by Google

- 245 ----

Оръховый запонъ, 101. Паракулъ. См. Кара---- Орфшекъ ·[ЩлюсселькумЪ. бургъ], 178. Параманно, городище, -Осетръ, ръка, 192. 144. -Осиповецъ, городокъ Парееньевъ, городъ, __ Устюжской, 209. 143, 205, Осколь, рака и городь, Пасва, рака. См. Посва. 4, 6, 7, 17, 18, 20, Паонутьевь монастырь, 30, 31, 35, 45, 86. 120. Осколець, ръка, 6, 31; Пахнушцова дорога, 4, 86. 87, 106, 107. Осоки [Соки], народъ, Пахра, ръка, 197. 55. Паче озеро. См. Лаче, Острея, ръка, 186. 139. . Осщровъ, городъ, 180. Паша, ръка, 186. — Острь ръка и городъ, Пелема, ръка, 144. 8o, 86. Пелешь, ръка, 177. Оцонъ, ръка, 108, 109. Пелынь, ръка и два Оящь, ръка, 186. города, 218. - Павловъ, городъ, 132, Пенза, ръка, 131, 144. Пеншима, ръчка, 208. 134. Павловское село, 127. Перевишескъ, городъ, Падъ, ръка, 213. 127, 128. Пала, ръка. Сн. Пола. Переводъ, ръчка, 96. Палатова, ръчка, 21, Перевозы Ташарскіе. 33. Си. Броды. Палашовна, ръчва, 21, Переконь, городъ, 4, 33. 14, 15, 19, 22, 23, Паленой ерекъ, рыкка, 54, 76. - 27. Перелазы Ташарскіе. Палкъ, ръка, 61. См. Броды. Панцина, ръка, 50. Перемышаь, городъ, / Hapa [Hopa] pha, 45, 83, 117. Перепускъ Пере-127. спускъ] рвчка, 192. ы., <u>,</u>

— Переславль - Зальсскій,	Плава [Плова] рвчка;
городъ, 207.	3, 115, 116.
	Плоской колодезь, ру-
городъ, 198.	чей, 5.
Переславское озеро,	Плюса, ръка, 184.
207-	Повинецъ, ръка, 186,
Перехваль, ръчка, 42.	187.
_ Переяславль, городъ,	
g3.	Подстепная протока,
_ Периь великая, 150.	
_ Периь старая, 199,	
201.	Подпузацкой льсъ. См.
Песковатая ръчка, 47.	
Песья - деньга, рвчка,	
· 208.	Полъ, озеро, 167.
Пехорка рвчка, 127.	Пола [Пала] ръка, 183.
Печень, ръка, 166, 167.	
Печеньскіе монастыри,	Полная, ръчка, 88.
166.	Полошва [Полоша] рв-
Печера, ръка, 194, 196,	
· · 198.	Полошскъ, городъ, 182.
_ Печеры, городъ, 180.	Поморскіе города, 165-
Пеша [Теша] ръка, 192.	181.
Пеша-малая, ръка, 192.	
,- Пещаная, городъ, 94.	Поной, ръчка, 170.
Пещаная-Бурлова, ръ-	Попова-гора, городь, —
Ra , 194.	81, 84.
	Пора, ръка. См. Пара.
Пещанка городецкая,	Пороги Днъпровскіе,
рвчка, 170.	100.
Пещанка Качкова, рвч-	Порошва, ръка, 120,
· Ka, 170.	121, 123.
Пижна, ръка, 196.	Порусье, ръпа, 182,
Пинега, ръка, 204.	183.
_ Пиряшинъ, городъ, 96.	Порховь, городь, 180.

Digitized by Google

Порья-губа, ръка, 171. Пулонга, ръка, 170. Посва [Пасва], ръка, Пуръ, ръчка, 195, 211. 190, 197. Пурнема, ръчка, 188. Посивъ [Посикъ], 198. Пусто - озеро, городъ, -Потудонь, ръчка, 20, 194, 196. Пушивль, городъ, 6, -31, 46. Пошундръ, 169: мвста, 85, 86. поростиніе тундрою. Пушенга, Двинская и Почепъ, городъ, 84, 85. Пинежская, рыки, Похнутцова 203, 204. дорога. См. Пахнупщова до- Пушиа, ръка, 209. Пыжнюць [Выженець] рога. Поцъ, озеро и ръка, ръка, 198. Пыка, ръка, 190. 176. Пояса, ръка, 192. Пыскорскій монастырь, Праворошье, 10. 148. _Прилуки, городъ, 96. Пышъ, ръка, 218. Промой, ръка, 191. Пьскорь, городь, 150. - Пронескъ, городъ, 128. Хотя въ обоихъ син-Проня, ръка, 198. скахъ шакъ; но нътъ Пропасть, ръчка, 81. сомнънія, что ето Пропойскъ, городъ, 81. Пыскорь. Пряма, озеро и ръка, Пьяна, ръка, 132, 144. 130. Пѣгая орда. См. На-Псель, ръка, 7, 96, 97. рымъ. Пселецъ, рвчка, 97. Пъшекъ, ръка, 133. Пскова, ръка, 180. Пяки Самоедь, 211. Псково, озеро, 179. Пялица. См. Талица, Псковъ, городъ, 179. Пяшигорскіе Черкасы. Ппица ръка, большая См. Черкасы. и малая, 201, 202. Пять-колодезей, 64. Пуга, ръка, 135. Рабынь, ръчка, 10, 97. Пузацкой [Пудсатской] Радогощь, городище,85. лѣсъ, 6, 17, 31, 86. Радоль [Родоль] рыка, Пуада, ръка, 1.97, 212. 139.

Рожны [Рожна] рычка, Радоняь, городъ, 81. Радушинъ, ръзка, 110. 41. Разгромный колодевь. Розгона, ръчка, 89. См. Розгромный. Розгромный колодезь, 18, 26, 32. Раздоры. См. Роздоры. Разуменскій льсь, 24, Роздоры Донецьія, 39, 52. 25. Разумница, ръчка, 25. Романовъ, городъ, 140. — Ракишна [Ракишка], Роменъ, ръка и городъ, ___ сухая и мокрая, рвч- 95. **ka**, 33, 107. Росана, ръчка, 79. Раковые - колки, 90, Рославль, городъ, 80, – 104. 8t. Ранова, ръка, 128. Россошь, что значить, Рапиоровъ, городовъ 25. Устюжскій, 210. Роспиславль, городъ, --Рать, ръка, 88. 122. Рвенка, ръчка, 79. Ростна, рвчка, 111, Ребонь, озеро, 177. 112. Peca, phra, 119. Росшовъ, городъ, 207. Реушъ, ръка, 88, 90. Ростовское озеро, 140, - Ржевъ, городъ, 134, 207. 135. Росходенкая дуброва, Ровъ, 11. 5, 6. Рогачевъ монасшырь, Рубиха, ръчка, 196. 135. Ругодивъ [Нарва] го-Роговой. См. Сускарь. родъ, 178, 179. Рогозенецъ, ръчка, 9, Руда, ръчка, 9, 91, 107. 10. Рудна, ръка, 145. Рогъ, рвчка, 113. Руза, ръчка и городъ, Родникъ колодезь, ру-124, 136. чей, 85. Рука, ръчка, 114. Родоль. См. Радоль. Руса, ръчка, 91. Рожна, рвчка. См. Руса - старая, городъ, Жорна. 183.

Digitized by Google

( ) /

Ручья, рычка, 190. Рыбная, ръчка, 191. Рыбница, рвчка, 109. Рыдань [Рында] ръчка, 168. Рыла, рачка, 91. Рылескъ [Рыльскъ], Сакмарървка, съ прилагородъ, 6, 85, 86, **91.** Рында, ръка. См. Ры- Саланра, городъ. См. – дань. Рыхошь, рвчка, 45. Рвпецъ Рвпенецъ], рвчка, 44. Рвчица, рвчка и городъ, 80, 107. Ръшетильница, ръчка, 193. Рязань старая, городъ, 128. – Рямземъ, городъ, 219. _ Ряской, городъ, 128. Сабдинъ, городъ, 213, Салынра [Саланра], го-214. Саванлы, прошокъ, 70. Сальница ръчка, 30, Саввы спорожевскаго монастырь, 124. Сазинъ колодевь, ручей, 36. Савинскій [Савницкій] колодезь, ручей, 5, 6. Савинскій перевозъ, 30, 35. Сайрямъ [Самрянмъ],

городъ, 73.

Саяма, 7. Слово Турецкое, значищъ : слъдъ **ВОНСКІЙ** въ служащій cmenn, кочующимь 🕔 народань вывсто дороги. . тательными, Юрюкъ, 151, и Трюгунъ 67.

Салынра.

Салтаново городище, 27.

Салтановской колодезь, 27.

Саль рыка. Сасыкь-Салъ, т. е. гнилой, 52, 53; Черный Саль, 52; Юрюкъ - Салъ (т. е. ръзвой) 66.

Салымъ [Салынь], го- родъ, 219.

родъ, 219.

191.

Салянъ [Сальянъ], го-: родъ, 57**.**

Самара ръка, и городъ 13, 14, 155, 156.

Самаръ, съ прилагательнымъ Юрюкъ, т. е. Ръзвой, 98. Самарская россошь, 98.

Digitized by Google

Самоедь, народь, 197, Свяшый нось, 169. Святый носъ, островъ, 211. Санарлы, озеро, 159. 193. Святыя горы, 13, 36. Сангарись, рака, 75. праворотье, Себа, ръка, 180-Санное Себежъ, городъ, 180, 10. 182. osepo, Санчюрское 146. Себъ озеро, 182. Саратовъ, городъ, 157. Селижаровка, рвчка, Сарена. См. Серена. 135. Сарсу, ръка, 72, 73, Селижарово озеро, 134, 135. 217. Сартаба, ръка, 48, 49. Семга, ръка, 190. Сасыкъ, 53. Слово Ту- Семица, ръка: Донецрецкое: гнилой. вая, 23. Кошлубан-Сасыкъ - Салъ, ръка. ская, 87. См. Салъ. Семицкія Кошлубаны См. Кошлубаны. Сатисъ, ръчка, 130. Саукъ [Сукъ], ръка, Семь, ръка, 6, 7, 84, 86, 87, 92, 105. 68, 73. Сая, ръка, 196. Семь-Пузацкая, ръка, Свапа [Свопа] ръка, 31. 90, 105. Семь мечешей, 64. Свидъ, ръва. См. Свирь. Серебреная ръчка, 151. Свиная дорога, 83, 84, Середняя ръчка, 168. 107, 108, 113. Серена [Сарена], ръка, Свира ръка, 186, 187. 118. Свирь [Свидъ] ръка, Сереша, ръчка, 47. 139, 175. Серпуховъ, городъ, г, ---Свіяга, ръка, 147. 121. Свіяжскій городъ, 147. Серпъйскъ, городъ, 81, _ Свопа ръка. См. Свапа. 118. Святый кододезь, Не- Серивл, рвка, 118. 310 тригузъ тожь, ру- Сестрь, река, 136, чей, 37. 137, 185.

Digitized by Google

Сибирь, дорога шуда, Слободской городь, 210. 145.
«Сибирскіе города, 211, Сноленскъ, городъ, 78. – 216. Снапницы, двъ ръчки,
Сибирскій — камень: 192. Уральской хребеть Снова, ръка, 44, 88,
горный, 148. 104, 105.
Сидоровъ ручей, реч- Снежеть, река, 83, ка, 169. 111.
Сизыя горы, 36, 38. Снятинъ, городъ, 95. Силенга, ръчка, 165. Соба [Собъ] ръка, 197.
Силенга, ръчка, 165. Соба [Собъ] ръка, 197.
Симеонъ, Митропо-Собачья, ръчка, 192.
лишъ Смоленский, Сожа, ръка, 80, 81, 82.
125. Сожа, ръчка. См. Усо-
Синее море[Аральское], жа.
71, 72, 156. Созоны. См. Сосны.
Синее [Синяй] озеро, Сокъ, ръка, 155.
181. Соки, народъ. См.
Синзирескъ, городъ, Осоки. 155. Сокольн горы, 30. 42.
155. Сокольм горы, 39, 42. Синичьи горы, 180. Соленые озера, 36, 158;
Синча, городъ, 95. 165.
Синяя - вода, ръчка и Солова, ръка, 2, 3, 115.
городъ, 103. Соловецкій монастырь,
Синяя [Синяй] ръка, 139, 174.
181. Соль, ближняя и даль- Л
Ситовка [Скитовка] няя, 65.
CERenuar naves /
CEHNES TOT POLLS 99
Сколоносная, прика Соль - Галицбая, го-
78. родъ , 141, 203.
Славенскіе ключи, 180. Соль-Камская, 145, 148, Л
Слобода, городь, 153, Сольва, [Сольса], рвчка, 210. 188.

Сольница. См. Саль-	
ница.	27.
Соляная гора. См. Тус- писба.	Сшародубъ; городъ, 81, – 85, 133.
Соляныя варницы, 149.	Сшарое геродище, 97
Сорила, ръка: верхняя, средняя и нижняя,	Стольная цоляна, 45.
Сорока, речка, 174.	
Сороть, рыка, 180.	страная (страка
Сорочикъ, островъ,	
	Стральной городъ,
Соева, рвка, 215, 218.	208.
Сосна, ръка, 3, 4, 5,	Стральныя горы, 158,
20; 44. Быстрая 42,	Стръльчій порогъ Днъ-
43, 105, 106. Тихая,	провскій, 100.
, 20, 46, 47.	Студенокъ колодезь,
Сосновець, городокъ	ручей, 28, 44.
Усшюжской, 209.	Суклемъ ръка, 219.
Сосновка, рвчка, 170.	Сунгулукъ ръка, бо.
Соены, ръчки, 32,	Сувола, ръка, 48.
Спасской городокъ,	Судай, городъ, 142, 205. —
	Судость, ръка, 85.
Спасской манастырь	
на Угрѣ, 117.	Сула ръца, 8, 94, 95,
Споръ, ръка. См. Торъ.	102.
Снавровъ [Сшавросъ]	
	Cumorit commons
	Сумскій острогь, 174.
Стайки, городъ, 92.	Сунакъ, городъ, 72.
	Сундышь, ръка, 216.
Спановая, ръчка, 191.	
Спановые льски, 6.	6 2.
Старица, рвчка и го-	
· родъ, 26, 27, 135.	Сунулакъ, ръка, 152.
	11

- 253 -

Сура, ръка, 48, 102, Тагинъ володезь, ру-131, 143, 144, 145. чей, 106. Сургутъ, ръка и го-Тагинъ, село, 106. родъ, 213, 216. Тажала, ръчка, 185. Сурской порогъ Днь-Тазъ, ръда, 166, 195, · провскій, 100. 211. у Сускарь или Роговой, Тайблынь, ркка, 157. 214. Такшуръ. См. Ташкуръ. Суховровъ, ръчка, 119. Талинка, ръчка. Ск. Сухона, ръка, 142, 199, Тальникъ. Талица [Пялица], рЪч-200, 206, 207. Суша. См. Зуша. **ka**, 170. Талучьева, рвна. См. Сыза, ръка, 143, 145. Сызань [Сызрань] рь-Толучеева. Тальга [Танга], рька, ⁻ na, 157. Сыкырья [Сыкарья] рь-151, 217. Тальникъ [Талинка], : na, 214. Сылва, река, 151. рвчка, 51, 52. · · . . . Сыръ, ръка, 71-74-Танбица, ръка, 188. Танга. См. Тальга. Сысва, рвка, 214. Сысола, ръка, 199, 201. Тангина, ръчка, 171. Танянна, ръчка, 95. Съра горючая, 155. Сюза, ръчка, 173, 188. Тапсы, городъ, 215. Еясь, ръка, 186. Тарасьева [Тараева] Табала, ръна. См. Тоropa, 41. Тарка, ръка, 132. болъ. Табалы, ръчка: верхняя Тарки [Торки] горои нижняя, 41. дище, 60. Табалыкъ, ръка, 49. Таруса, ръка и городъ, -Таборы, ръка и городъ, 121. 218. Татары, 2, 110; Бълогородсків, 84; Крым-Тавда, ръка, 218. Таволжанскій Говалскіе, 15, 17. См. жанскій , порогъ Броды ихъ и пере-Анъпровский, 101. лазы.

Тапальта Си. Тепльга.	Терновка, рвика, 13,
Таудакъ, озеро, 162.	
Тауалова, рвчка, 53;	Тесмень, ръка, 94, 102.
54	Тесмень, рвка, 94, 102. Тесто, озеро, 182.
Ташмуранъ [Ташмурь], гора, 5а.	Тепльга ['Тандьга],
Ташкуръ [Такшуръ],	Temong phese oot
 Tamaybe [Iakmybb],	Тетюши, городъ, 154. —
 тородь, 73.	Tomo nhme Cr. Homes
тверь, городь, 100.	Теша, ръка. См. Пеща.
Тверца, ръка, 195,	Теша, ръка, 131, 132. Тешпини - лень, гора,
1 5.6.	Тепшиш - вень , гора,
Тегинка, ръчка, 103.	
 Теглиння, городъ, 103.	Тимъ, рвка, 4, 5, 6,
Теза, ръка, 133. 📖	
Темирь, рвка, 69.	Тирибирь, ръчка, 168.
Темирсу [Темерису.],	Тифина[Тихфина], ръч-
рака, 68	жа, 186.
 Темниковь, городь,	Тифинскій монасшырь,
129, 130.	186.
	Тахона Луковскаго,
	чудошворца, мона-
чей, 89, 90.	спырь, 133.
	Тоболь [Табала], рыка,
70, 161.	66, 216, 217.
	Тобольскъ, городъ, 219.
Tenevagen [Tenevery]	Товалжанскій порогъ.
nöhnmi Kagairanan	Си Теректерені
nponus nacinetaro	См. Таволжанскій.
	Товарково, село, 82,
Тереховъ монастырь,	
45, r 28.	Тойма, ръка, верхняя
 Терехтемиревъ, городъ,	и нижняя, 202.
93.	Тойса, ръка, 203.
Терковая поляна. См.	Толстой наволовъ, 167.
	Толучеева [Талучьева]
_ , ,	phra. 17. 18.

ръка, 47, 48.

.

Томаковка, ръчка и Ту	хупьевь, сспревь,
островъ, 14, 99, 101,	1-99-
102. Ty	
Торъ, ръка, 13, 14, 22, Ту	ра, ръка, 151, 217,
3 6, 37, 98. Въ Идро-	218.
графія описка два Ту	рей, городъ, 201. –
раза: Горъ 22, и Ту	рки, народъ, 15.
Споръ 98. Ту	рниковъ Турыш-
Торець, рычка, 13, 36,	
-Торжокъ, городъ, 136.	чей, 11.
Торки, городище. См. Ту	рская земля, 75.
Тарки. Ту	рчениновъ, коло-
Торковая [Терковая] поляна, 46. Торна, ръка, 191. Ту	кольный масшерь,
поляна, 46.	126.
Торна, ръка, 191. Ту	рчесовъ, городъ, 159, ––
Торопъ, озеро, 134.	175, 187.
-Торопецъ, городъ, 134. Ту	
- Тошьма, ръка и городъ,	См. Турниковъ.
206, 208. Ty	рьи-Луки, по.
Триполь, городъ, 92. – Ту	скорь [Туснуръ] рь-
- Троица, погость, 203 1	ka, 88, 89, 104, 105.
Троицы Сергіевъ мо-Ту	
настырь, 137, 207.	ная] гора, 09.
Тросна, ръка, 107. Тк	
Трубежъ, ръка, 93, Ти	
	217.
-Трубческъ, городъ, 84. Ти	оменька, ръка, од
Трубы, ръка, 3, 43. Тк	
Трюгунъ-Сакмаръ, рѣ-	
ка. См. Сакмаръ. Ти	-з
Тубарча, городъ, 103.	
Тула, городъ, 1, 2, 40, Тю 115.	рчь - лганъ, рыка, 161.
Тулома [Кулома] ръка, Уб	
167.	45.

٦

Увъша, ръчка, 49, 158. Уппа, ръка, 128. Увѣшинское городище, Ура, рѣчка, 167. 49, 158. Ураева, ръчка, 21, 33. Угра, ръка, 82, 117, Уразова, ръчка, 21, 33. 118. Уракъ, гора, 68. Угримъ [Угринъ], ръч- Уралъ, ръка. См. Яикъ. Уралтовая [Аральто-Ka, g. вая] гора, 151, 152. Угръша, ръчка и мо-Уредежъ, рвчка, 184. настырь, 127. Угусъ [по Русски Быкъ] Урія, ръчка, 130. Уркарь, или ръка, 74. Бълый ---Уда [Удай], ръчка, 95, городъ, 212. Уролка, 145. g6. Уды, ръчка, 8, 9, 10, Урукъ, гора, 71. Урусланъ, ръка, 158. .28, 29. Удыль [Уды], ръка, Урухъ. См. Юрюкъ. 218. Урюкъ, ropa. Cm. Узень, ръка, 158; Де-Юрюкъ ревянная, 159, 161; Уса, ръка, 157, 197. Ускунчакъ [Ущончакъ] Малая, 161. Узерво, озеро и ръка, озеро соленое, 161. 177, 185. Усламовы городки, 99. Л Усмань, ръчка, 45. Уки, городъ, 219. Уланы, при ръки, 156. Усожа [Сожа], ръчка, Улка, гора, 52, 65. 90, 91. Улушова гора, 72, 216. Усолка, ръчка, 148. Ульсуй, ръка, 150. Усолье новое, 149. Уна, ръчка, 188. Успа, ръка, 145. - Унба [Умба], ръка и Успье, городъ, 103. Устюгъ - великій, гопогосшъ, 171. Унжа, ръка и городъ, родъ, 199, 208. 131, 142, 143, 145, Устюжские города, 209, 205, 206. 210. Унижма, ръка, 174. Усшюжна жельзополь-Упа, ръка, 2, 40, 114. ская, городъ, 138. 17

Успюха. См. Ухпюга. Хлыновъ, городъ. 145, Упонга, рвчка, 165. 154. У тончакъ. См. Ускун- Хмелевой колодезь, ручакъ. чей, 45. Уфа, ръка и городъ, Ходоровъ, городъ, 95. Ходынка, рычка, 127. 151, 152. Ухиня, ръчка, 78, 80. Холань, ръчка, 18, 32. Ухна, рћка, 202. Холка, ръчка, 18. Ухшюга [Усшюха], рь-Холмъ, городъ, 134, 183. Ka, 20,2. Уцъ, ръчка, 165. Холокъ, ръчка, 31, 32. Филашьевы, госши, Холопей [Аванасьевь] 149:1 монастырь, 138. Си. Холохонка, ръчка, 116. Финскій заливъ. Хомушець, городокъ, Котлино озеро. Форосань, рвчка, 46. 97. Халкидонъ, городъ, 75. Хонъ, ръчка, 87. Хана Крымскаго дво-Хоперъ, ръка, 49, 118. Хорозинъ [Харазинъ], рецъ, 15, 16. Хаңбара, ръка, 194. Устюжскій горо-Харазинъ. См. Хородокъ, 209. Хорошее, городище, 28, _ зинъ. Харкова, ръчка, 9, 29. 29. Хармава [Хармова], рв- Хорошія горы, 39. **4Ra, 144, 168, 169.** Хоппыжское городи-Хахшынъ, городъ. См. щe, g. Махтынъ. Хошомль, рвчка, 19, 27. Хороль, ръчка и городъ, Хюликаръ, городъ, 215. Царево-Займище, село, **96.** Хвалин-Хвалимское, 77, 123. [Каспійское] Царевъ-городъ, 19, 30; --ское море, 54, 66, 159. Новый 7, 27, 29, 30, Хвошна [Хвощна], рвч-52, 35, 36. Царевъ-Санчюрскъ, 141, 145. **Ka**, 42, 43.

- 258 -

Нарица, ръка, 50, 51, Чавунга, рвика, 171. Чагода, ръка, 159. 158. Царицынъ городъ, 50, Чамашъ. См. Чомашъ. 158. Упоминаемый Чапома, рвчка, 170. на стр. 158 городъ, Чаронда, волость, 139, не есщь нынъшній, 175. а древній Татарскій; Чебоксарь, городь, 146, ибо на спр. 50 ска- Чекра, ръка, 99. зано: "Ръка Царица Чепель, ръчка, 12, 13, пала въ Волгу про-35. тивъ Царицына ост- Червонныя горы, 101. рова, а на острову Червыкъ [Чертыкъ], стояла Царицынъ го- ръка, 153. родъ." О нынышнемъ Чердынь, городъ, 148. упоми- Черемъ, ръка, 61. Царинынь въ Розряд-Черепеть, рѣка, 116. нается книгахъ съ Черкасы, городъ, 94ныхъ 1600 года: онъ по-Черкасы Пашигорские, ещроевъ, върояшно, 52, 56, 62, 64, 164. Годуновымъ вмъстъ Чернава, ръчка и гоеъ Борисовымъ, око- родокъ, 4, 45, 44. сего времяни. Черная, ръка, 156, 193, ло (Карамз. Х, прим. 194. 43g). Черниговъ, городъ, 86. — Царицынъ, островъ, Черное море, 55, 75. Черной-жеребець, рыч-50, 158. Цвътынь, ръчка, 109. **Ra**, 57, 38. Черной-саль, рвка. См. Цна, ръка, 48, 129. Цывила Цивила], двЪ Салъ. Чернь, рвчка и городъ, рвки, 146, 147. Цывильскій городъ., 111, 112. Чертомлыкъ; рѣка, 147. Цылиа рыка. См. Чилма. 101, 102. Цымля [Цылма], ръчка, Чигиринъ, 🦾 городъ, — 51. 94.

	Чилка [Чирка], ръчка,	Шамогодскій камень,	
	196.	ropa, 191.	
	Чилма [Цылма] ръка,	Шамохша, рвчка, 190.	
	196, 197.	Шапъ, ръка, 2, 40,	
	Чиръ, ръка, 51.	115.	
_	Чичерской городь, 81.	Шацкъ, городъ, 120.	
	Чогашь, бугры, 161.	Шача, ръчка, 129.	
	Чомашь [Чамашъ], го-	Шейна, ръчка, 191.	
	родъ, 212.	Шексна, ръка, 139,	
-	Чортово городище,		
	152.	Шелдай [Шалдай], рвч-	
	Чоша, рвчка, 192.	ка, 130.	
	Чугуево городище, 28.	Шелонь, ръка, 180.	
	Чудскіе городища, 149.	Шенева, ръка, 144.	
	Чудское озеро, 179.	Шенкурской, городъ,	
	Чусовая [Чюсовая] рь-	203.	
	ка, 151.	Шестаковъ, городъ,	-
~~	Чусовскій городъ, 151.	153.	
-7	Чухлома, городъ, 142.	Шиворонь [Шиворань]	
	Чюгурь [Чугоръ] рька,	ръка, 2, 40, 115.	
	198.	Ширвань, земля, 56:	N
	Чюзиа, ръка, 173.	Шкловъ, городъ, 79, 81.	
	Чюна [Чуна] ръка, 173.	Шлюссельбургъ. См.	
	Чюха [Чуха] ръка, 188.	Орѣшекъ.	
	Шабалинскій перевозъ,	Шляхъ: дорога.	
	34, 35.	Шоркарь, городъ, 212	
	Шалдай, рычка. См.		
	Шелдай.	Шошма, ръка, 154.	
	Шалимъ, островъ. См.	Шуйка [Шука, Щурка]	
	Шамли.	ръка, 174, 187.	
4	Шамаха, городъ, 56,		
	57.	Шустовы, гости, 149.	
		Шуя, ръка и городъ,	
	ровъ, 166.	133, 186.	

- 261 -

Щегловы ворошы въ Юрьевъ городъ [Дерппъ], 182. васъкъ, 2, 40. Щижа, колодезь, ручей, Юрьевецъ Волжскій, городъ, 133, 142, 206. 110. Щурка, ръка. См. Шуй- Юшковы бояраки, лъсъ, 7, 17, 31. ĸa. Югорскіе города, 211- Ява, ръка, 150. Явонь, ръка, 185. 215. 142, 199, Явсюга рвчка, 38. Югъ, ръка, Яжма-Пинежская, ръч-200, 200. Юза [Луза], ръка, 142, Ka, 190. Яикъ, ръка [Уралъ], 206. Юиль [Іюль], городь, 66, 155. Яма, городъ, 179. 215. Ямца, ръка, 203. - Юксвевъ, городъ, 145. Янгурганъ[Янкурганъ] Юнга, село, 145. городъ, 73. Юргенчь, городь, 74. Янда, ръка, 203. Юргенчьская земля, Ярдымъ, городъ, 219. Яренга, ръчка, 188. Юруганъ [Юрганъ], ръ-Яржули, ръка, 146. ка, 146. - 460 Ярославль, городь, 140, ... ГЮрюхъ, Юрюкъ 207. Урюхъ], гора, 68, 69 Ясенокъ, ръчка. См. Юрюкъ, ръка, 61. Ту-Есенокъ. рецкое ето слово по Ясыбашъ, osepo, 52, Русски значить: Рьз-64, 163. и прилагает- Ясырванъ, городъ, 73. -461. вая, къ следующимъ Япписъ Епинсь], СЯ рвкамъ : Иргызъ, phra, 131. Салъ, Самаръ, Сак- Яуза, ръка, 127. маръ. Яхрома, ръка, 137.

